

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้
แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบ
และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON
BACKWARD DESIGN APPROACH AND EXPERIENTIAL LEARNING
TO ENHANCE KINDERGARTEN TEACHERS' ABILITY TO DESIGN
AND ORGANIZE INSTRUCTIONAL ACTIVITIES

Mrs.Watcharee Ruamkid

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction

Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

511705

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ
ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน

โดย

นางวัชรีย์ ร่วมคิด

สาขาวิชา

หลักสูตรและการสอน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.ปัทมาศิริ อีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษบัณฑิต

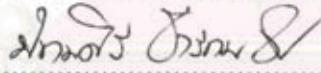

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์)

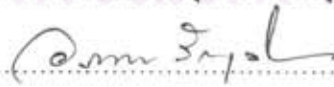
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ปัทมาศิริ อีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชีโนกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วรรณาท รักสกุลไทย)

วิจัย ร่วมคิด : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (The Development of an Instructional Model Based on Backward Design Approach and Experiential Learning to Enhance Kindergarten Teachers' Ability to Design and Organize Instructional Activities) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อ. ดร.ปัทมศิริ อธิธาภิรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : รศ. ดร.น้อมศรี เคท, 196 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 2) เพื่อหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ระยะที่ 2 การนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้และปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูชั้นอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 10 คน ใช้เวลาทดลอง 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอนหลัก 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายคาบ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ประกอบด้วย การลงมือปฏิบัติกิจกรรม การสะท้อนความรู้จากการปฏิบัติและการสร้างความคิดรวบยอด ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการใช้ความรู้ ประกอบด้วย การนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงาน และการสะท้อนความรู้จากการปฏิบัติงาน

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า

2.1 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการออกแบบการสอนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลผลิตของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล

ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน.....
ปีการศึกษา 2551.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

478 46265 27 : MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEYWORDS : BACKWARD DESIGN / EXPERIENTIAL LEARNING / INSTRUCTIONAL DESIGN / INSTRUCTIONAL ACTIVITIES / KINDERGARTEN TEACHER

WATCHAREE RUAMKID : THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BACKWARD DESIGN APPROACH AND EXPERIENTIAL LEARNING TO ENHANCE KINDERGARTEN TEACHERS' ABILITY TO DESIGN AND ORGANIZE INSTRUCTIONAL ACTIVITIES. ADVISOR : PATTAMASIRI TEERANURAK JARUCHAINIWAT, Ph.D., CO- ADVISOR : ASSOC.PROF. NORMSRI CATE, Ph.D., 196 pp.

The purpose of the study were 1) to develop an instructional model base on backward design approach and experiential learning to enhance kindergarten teachers' ability to design and organize instructional activities 2) to study the effectiveness of the developed instructional model. The research procedure was divided into 2 phases. The first phase was the developing of the instructional model based on backward design approach and experiential learning. The second phase is using improving the developed instructional model. The samples were 10 kindergarten teachers of Loei Educational Service Area Office 1. The developed model was testing in 8 weeks. Research instrument was an Assessment Record of Lesson Plan and An Assessment of Teacher's Ability to Organize Instructional Activities Record.

The research results were as follows :

1. The developed instructional model consisted of four instruction procedures which were 1) identifying desired results of the unit include identifying desired results, determining acceptable evidences and planning learning experiences and instruction. 2) identifying desired results of the lesson include identifying desired results, determining acceptable evidences and planning learning experiences and instruction. 3) learning through direct experiences included practicing activities, reflecting and constructing concepts, and 4) applying knowledge include applying received knowledge and reflecting.

2. The effectiveness of the developed instructional model : 1) The average post-test scores of the experimental group of teacher's ability in instructional design was significantly higher than that of the pre-test at the 0.05 level. 2) The average post-test scores of the experimental group of teacher's ability in organizing instructional activities was significantly higher than that of the pre-test at the 0.05 level.

3. The product of this study were : a Handbook of instructional Model Based on Backward Design Approach and Experiential Learning to Enhance Kindergarten Teacher's Ability to Design and Organize Instructional Activities,

Department : Curriculum, Instruction and Educational

Field of Study : Curriculum and Instruction.....

Academic Year : 2008.....

Student's Signature Watcharee Ruamkid.

Advisor's Signature Pattamasiri Teeranurak J.

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร. บัณฑิตวี วีรานุกฤษ จารุชัยนิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร. น้อมศรี เคท อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วมที่ให้ความช่วยเหลือดูแล เอาใจใส่ และให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการดำเนินการวิจัย ทั้งยังเป็นแบบฉบับของการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนด้วยความวิริยะ อุตสาห และเสียสละอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธ์ เคะชะคุปต์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี จิโนกุล ดร. วรนาท รักสกุลไทย ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธ์ เคะชะคุปต์ ผู้มีจิตวิญญาณของ "ครู" อย่างแท้จริง ท่านเป็นครูผู้เปี่ยมด้วยความเมตตา กรุณาห่วงใยอาทรต่อผู้วิจัยตลอดมานับแต่ก้าวแรกที่ผู้วิจัยได้ก้าวเข้ามาเป็นศิษย์ของสาขานี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แหมมณี ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะในประเด็นต่าง ๆ ของการวิจัยครั้งนี้อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้กรุณาช่วยเหลือ แนะนำปรับปรุงรูปแบบการตอนและเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร. ศรีนทร วิหะยะสิรินันท์ ครูที่ผู้วิจัยเคารพและเลื่อมใสยิ่ง ที่ยังคงให้ความเมตตา ให้คำแนะนำและเป็นที่กำลังใจแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่คอยติดตามให้คำแนะนำและกำลังใจด้วยความรัก ด้วยสายใยแห่งความเป็นครูกับศิษย์ พี่กับน้อง และเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. ชาริณี ตวีร์วิทยุ น้องสาวที่น่ารัก ผู้จุดประกายแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับและจัดหาตำราให้ศึกษาจนสามารถพัฒนาเป็นโครงร่างวิจัยและวิทยานิพนธ์ได้ในที่สุด ขอขอบคุณรุ่นพี่และรุ่นน้องในสาขาทุกคนที่ติดตามและให้กำลังใจเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนร่วมรุ่น 23 ทุกคน ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย บุคลากรคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ นพรัตน์ พันธฐาภิ ขอขอบคุณบุคลากรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โรงเรียนอนุบาลเลยที่อนุเคราะห์สถานที่ในการจัดอบรม ขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะและคณาจารย์โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ดูแลช่วยเหลือและจัดนักศึกษา มาช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการอบรมและร่วมให้กำลังใจตลอดมา ขอขอบคุณคุณครูอนุบาลทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยและเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณครอบครัว "ร่วมคิด" ที่สนับสนุนซึ่งเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ประเสริฐสุดของผู้วิจัยตลอดมา และเหนือสิ่งอื่นใด กราบขอบพระคุณบุพการีทั้งสองท่านที่ให้ชีวิตให้โอกาสเรียนรู้ และค้นพบสิ่งดี ๆ ในชีวิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	8
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความของการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
การออกแบบย้อนกลับ.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับ.....	12
ความหมายของการออกแบบย้อนกลับ.....	15
หลักการและกระบวนการออกแบบย้อนกลับ.....	16
บทบาทของครูในการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ.....	22
การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	26
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์.....	26
ความหมายของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	27
หลักการและกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	28
บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์.....	33

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน.....	34
ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน.....	34
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน.....	34
การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน.....	35
การออกแบบการสอน.....	36
ความหมายของการออกแบบการสอน.....	36
หลักการและองค์ประกอบของการออกแบบการสอน.....	37
กระบวนการออกแบบการสอน.....	38
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย.....	45
ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย.....	45
พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	47
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย	
องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย.....	57
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
ระยะที่ 1 การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ	
และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของ	
ครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	80
ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการ	
ออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	95
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	108
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน	109
ตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้น	
ประสบการณ์ เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการ	
ออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลการใช้รูปแบบการเรียน	114
การสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้น	
ประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการ	

ออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ	
ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้าง	
ความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรม	
การเรียนการสอน.....	128
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	131
สรุปผลการวิจัย.....	132
อภิปรายผล.....	134
ข้อเสนอแนะ.....	141
รายการอ้างอิง.....	142
ภาคผนวก.....	152
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	153
ภาคผนวก ข เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ	
ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริม	
ความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรม	
การเรียนการสอน.....	156
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด	
การออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริม	
ความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรม	
การเรียนการสอน.....	165
ภาคผนวก ง รายการตัวบ่งชี้ความสามารถในการออกแบบการสอนและ	
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	172
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	192
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	196

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผลการสังเคราะห์เนื้อหาตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการ ออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	88
2	แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน	89
3	แผนการสอนและจำนวนคาบอบรม.....	104
4	ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์.....	105
5	ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์.....	89
6	ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	112
7	กรอบแนวคิดของแบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบ การสอน.....	113
8	ผลการตรวจสอบและการปรับปรุงกรอบแนวคิดและแบบประเมินประเมิน แผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนของครูอนุบาล.....	114
9	ตารางที่ 9 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ	117
10	การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการออกแบบ การสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง.....	124
11	การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง.....	124
12	การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของครู อนุบาลก่อนและหลังการทดลอง.....	125
13	ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการอบรม....	125

ตารางที่		หน้า
14	ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้านประเมินพัฒนาการ.....	126
15	ตารางที่ 15 แสดงความเข้าใจ 6 ด้าน	131

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนการดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลการวิจัย.....	11
2	การจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาในหลักสูตร.....	17
3	หลักปฏิบัติของครูในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบ ย้อนกลับ.....	25
4	ความสัมพันธ์ของวงจรการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และรูปแบบการเรียนรู้ พื้นฐาน.....	36
5	กระบวนการออกแบบการสอนตามแนวคิดของทิสนา แชมมณี (2534).....	47
6	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	80
7	องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	83
8	ผลการสังเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	84
9	ผลการสังเคราะห์เนื้อหาที่ครูอนุบาลควรรู้เพื่อใช้ประกอบรูปแบบการเรียนการ สอนจากการวิเคราะห์เอกสาร.....	86
10	แผนการดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	110

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ โดยเฉพาะช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนา เนื่องจากเด็กในช่วงอายุ 0-5 ปี เป็นวัยที่มีอัตราการเรียนรู้สูงสุด จึงเป็นช่วงสำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาอันเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เนื่องจากเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดจากความด้อยคุณภาพของประชาชน ขณะเดียวกัน การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในวันนี้จะมีความยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาวได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น ครูอนุบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กไปพร้อมๆ กัน ครูอนุบาลที่ดี จึงต้องมีคุณสมบัติที่ดีหลายประการ อาทิ การมีบุคลิกภาพและการมีความสามารถในการวิเคราะห์ผู้เรียน การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้และบูรณาการคุณธรรม การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการออกแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2545)

แม้ว่าประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) แต่ยังคงขาดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจิตวิทยาเด็ก จึงทำให้เด็กปฐมวัยไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร (สำนักพัฒนาการเรียนรู้และเครือข่ายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2545) จากการศึกษาข้อมูลการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปี 2547 พบว่า ครูหรือผู้ดูแลเด็กยังขาดความสามารถในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับเด็ก เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากยังขาดการฝึกอบรมทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ซึ่งนโยบายการผลิตและพัฒนาครูในปัจจุบันที่จะให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลายังมีอยู่น้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ดังนั้นยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจในเป้าหมายการจัดการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาเด็กปฐมวัย วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสภาวะต่าง ๆ กันอย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย มีจิตสำนึกที่เห็น

คุณค่าของการพัฒนาเด็กด้วยความรับผิดชอบ ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก โดยมีการจัดฝึกอบรมที่เป็นระบบ มีความหลากหลายและต่อเนื่องเหมาะสมกับผู้ดูแลเด็กและครู ที่มีความรู้พื้นฐานและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2550) จากผลการวิจัยเพื่อติดตามผลการปฏิรูปการศึกษา เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพหุกรณีซึ่งศึกษาแบบกรณี และคณะ(2544, 2547) ได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบและไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโครงการวิจัยหลักและโครงการวิจัยย่อย พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เป็นหัวใจของงานวิชาชีพ เช่น ครูขาดแนวทางและกระบวนการออกแบบการสอน ซึ่งส่งผลให้ครูไม่สามารถเขียนแผนการสอนที่ดีได้ ครูยังต้องการความรู้และทักษะในการออกแบบการเรียนรู้ ทั้งในด้านรูปแบบการสอน เทคนิควิธีสอนที่จะนำไปสู่การเขียนแผนการสอนที่ดี โดยครูส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ควรมีการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยกันแก้ปัญหาและร่วมกันวางแผนการสอน สำหรับปัญหาในการผลิตและพัฒนาครู พบว่า ครูยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมยังไม่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพของครู และครูยังขาดปัจจัยและระบบส่งเสริมสนับสนุนจูงใจ ทั้งที่ครูส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองตามเจตนารมณ์ของการเป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

คณะทำงานติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรี (2549) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาการสอนของครูว่า ควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป ซึ่งหมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงและเรียนรู้ได้เองอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบที่ 1 ระหว่างปี 2544-2548 ซึ่งดำเนินการหลังการปฏิรูปการศึกษาในปี 2542 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐานทั้งสิ้น 30,010 โรงเรียน ผลปรากฏว่า มีโรงเรียนที่ได้ผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานการชี้วัดจำนวน 701 โรงเรียน ในจำนวนนี้ เป็นโรงเรียนสังกัดสถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน 416 โรงเรียนและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 205

โรงเรียน ส่วนที่เหลือเป็นสังกัดอื่น โรงเรียนที่ผ่านการประเมินครั้งหนึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน สิ่งที่น่าสังเกต คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานซึ่งประกอบด้วย 19 จังหวัด และ เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่และประชากรมากที่สุดของประเทศ มีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินในระดับดีทุกมาตรฐานเพียง 145 โรงเรียนเท่านั้น ในจำนวนนี้ เมื่อศึกษาเชิงลึกพบว่าจังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาที่ได้ผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานเพียงโรงเรียนเดียวและโรงเรียนดังกล่าวนี้เป็นโรงเรียนเอกชน (http://www.thainame.net/abc/gesonschool/new_page_1.htm) ในการนี้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ได้รายงานผลการประเมินภาพรวมด้านครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงสูงกว่าขนาดกลางและขนาดใหญ่ และมีผลการประเมินในระดับดีต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการที่โรงเรียนขาดผู้บริหาร ขาดแคลนครูผู้สอนและไม่สามารถจัดครูที่มีวุฒิตรงกับกลุ่มสาระได้ (<http://www.loei2-nites.com>) แม้ในการประเมินรอบที่สองระหว่างปี 2549-2550 ภาพรวมของสถานศึกษาก็ยังคงอยู่ในระดับพอใช้ และพบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยจำนวน 13,356 แห่ง มีมาตรฐานต่ำ คิดเป็นร้อยละ 81.39 สถานศึกษาอีกจำนวนมากจึงยังต้องการการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้ได้มาตรฐาน (http://news.buddyjob.com/social/show_news-6842-2.html) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะทางการประเมินสถานศึกษาว่า การประเมินแนวใหม่หัวใจอยู่ที่เด็ก แนวทางนี้ชี้ให้เห็นว่า ครูพึงต้องได้รับการพัฒนาสมรรถภาพอย่างยิ่งเพื่อที่จะนำไปสู่ผลผลิตที่ดี คือ เด็กที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการประเมินและพัฒนาคุณภาพ

ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ได้พัฒนารูปแบบและวิธีการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะการเรียนการสอน โดยรูปแบบการพัฒนาครูส่วนใหญ่ยังคงเน้นการให้ความรู้เป็นหลัก กิติยวดี บุญชื่อ (2546) ได้ศึกษาสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาครูทั้งโรงเรียนจากประสบการณ์ของโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพครูทั้งโรงเรียนและคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนเหล่านี้ใช้รูปแบบที่แตกต่างกันในการพัฒนาครู ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติที่พบว่า การพัฒนาครูด้วยวิธีการให้ความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งการฝึกฝนอบรมในเรื่องที่ครูสนใจจะช่วยให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนและจัดทำแผนการสอนได้ดีขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) นอกจากนี้ผลงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูยังพบว่า สิ่งที่จะช่วยปรับเปลี่ยนครูไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องยั่งยืนนั้น ต้องเกิดจากการนำหรือการกำกับตนเองของครูเป็นหลัก ซึ่ง Schon (1983) อ้างถึงในอุสุมา ชื่นชมภู ผู้

แปล) เสนอว่า ครูต้องทบทวนการปฏิบัติของตนเองอยู่เสมอ เพราะการทบทวนเช่นนี้จะก่อให้เกิด ข้อความรู้และหลักการที่ดี ซึ่งการทบทวนการปฏิบัติของครูเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทั้งก่อนการสอน ขณะสอนและหลังการสอน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงมีทั้งความรู้ในการปรับปรุงการสอนและการพัฒนาตนเอง ซึ่งเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานทุกอย่างของครู นับตั้งแต่การตั้งเป้าหมายการสอน การวางแผนการสอน การออกแบบการสอน การเขียนแผนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Wiggins และ McTighe (1998) ได้นำเสนอแนวทางในการออกแบบการสอนแบบ ย้อนกลับ (Backward Design) ซึ่งมีขั้นตอนหรือกระบวนการที่แตกต่างจากการออกแบบการสอน แบบเดิม โดยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ระบุผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (Identify desired results) ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ (Determine acceptable evidence) และ ขั้นที่3 การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเรียนการสอน(Plan learning experiences and instruction) ทั้งนี้ Moore(2005) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดการออกแบบย้อนกลับที่ Wiggins และ McTighe ได้พัฒนาขึ้นว่าเป็นการออกแบบการสอนที่แตกต่างไปจากแบบอื่น เนื่องจาก กระบวนการออกแบบที่เริ่มต้นจากการระบุผลการเรียนรู้ที่ต้องการก่อน จากนั้นจึงย้อนกลับไปสู่ วิธีการสอน จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พบว่าได้มีการนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับไป ใช้ในการพัฒนาครูได้อย่างประสบผลสำเร็จ ดังที่ deOnis (2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและการเตรียมการปฏิบัติงานของครูก่อนประจำการโดยเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดการออกแบบ ย้อนกลับกับการออกแบบการสอนแบบเดิม โดยศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและวิธีสอน ด้านความรู้ เกี่ยวกับผู้เรียน ด้านการเลือกเป้าหมายการสอน ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ ด้านการออกแบบลำดับ การสอน และด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัย Montana State ได้นำ แนวคิดการออกแบบย้อนกลับไปใช้ในการจัดอบรมเรื่องการออกแบบย้อนกลับให้กับครูก่อน ประจำการ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูได้ทั้งในระยะก่อน ประจำการและขณะประจำการ ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า " ตัวตั้งของการเรียนรู้ คือชีวิตจริง ในสถานการณ์จริง " เนื่องจากเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงบนฐานของวัฒนธรรม ดังนั้น กระบวนการฝึกหัดที่ได้ผลดีจึงต้องให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติ การไตร่ตรอง ทบทวนการ ปฏิบัติหรือประสบการณ์ของตนเองที่เรียกว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) เช่นเดียวกับที่ Kolb(1984) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประสบการณ์ว่า ประสบการณ์ เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการพัฒนาของมนุษย์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัว

ผู้เรียนสามารถเริ่มต้นจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานกับกระบวนการของการสังเกตและสะท้อนอย่างไตร่ตรองอย่างดีจนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือองค์ความรู้ที่เหมาะสม แล้วนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการปฏิบัติจริงจนทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลง และฝึกทักษะ พฤติกรรม ทักษะคติในระยะยาวและต่อเนื่อง การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันควรนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุคคลสร้างความรู้เชิงรูปธรรมมากกว่านามธรรม ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากการทดลองปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่สนุก มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้อย่างมีความหมายต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551)

นอกจากนี้รายงานการวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โดยสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (2543) ที่ได้ศึกษาพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้สรุปเป็นลักษณะของการเรียนรู้และคุณสมบัติที่นำมาซึ่งความสำเร็จว่า เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะ มีการตรวจสอบและทบทวนความรู้อยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นขั้นตอน นับตั้งแต่การสะสมข้อมูล ฝึกฝนทดลอง ตรวจสอบ ทบทวนและนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ คือ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์นั่นเอง การส่งเสริมการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของครูจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้เพื่อพัฒนาครูอนุบาลยุคใหม่ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพและจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและคุณภาพของเด็กปฐมวัยได้อย่างแท้จริง

จากเหตุผลความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล เนื่องจากเห็นว่า การนำทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มาใช้ร่วมกับการออกแบบการสอน จะช่วยพัฒนาคุณภาพของครู ให้ครูเกิดความเข้าใจในหลักการและการปฏิบัติในการสอนตามหลักการศึกษาปฐมวัยได้เป็นอย่างดี ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาครูปฐมวัยให้มีความสามารถในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งช่วยแก้ปัญหาสำคัญ ในการพัฒนาครูปฐมวัยของประเทศ โดยรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว จะเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอบรมพัฒนาครูที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมความสามารถหรือทักษะการสอนด้านอื่นๆ ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. เพื่อศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาล ในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีองค์ประกอบอย่างไร

2. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลได้อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัย เอกสารตำราต่างๆ ยังไม่พบงานวิจัยที่นำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มาพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมานำเสนอ ดังนี้

แนวคิดการออกแบบย้อนกลับเป็นแนวคิดการออกแบบหน่วยการสอนที่นำการประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนมากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การเรียนการสอนจะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริง ส่วนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้รับประสบการณ์ตรงหรือการลงมือปฏิบัติ จากนั้นจึงสร้างเป็นข้อความรู้ ความคิดรวบยอดและนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง การประสานแนวคิดทั้งสองเพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีคุณลักษณะ

ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดโดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างความหมายจากสิ่งที่เรียนตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่างๆ ได้

Christine (2003) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครูและทักษะการเป็นผู้นำที่จะช่วยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยใช้แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับของ Wiggins และ McTighe ผสมผสานกับโครงการวิจัยที่ใช้แนวคิดเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของครูทั้งทางบวกและทางลบทั้งในด้านการสนทนา การสะท้อน ผลการปฏิบัติและความร่วมมือร่วมใจ นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนาที่มงานและกระบวนการพัฒนาที่มงานยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเจริญ ความเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยนของโรงเรียน

Deonis (2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและการเตรียมการปฏิบัติงานของครูก่อนประจำการโดยเปรียบเทียบรูปแบบบทเรียนและหน่วยที่ใช้แนวคิดการออกแบบย้อนกลับ กับรูปแบบดั้งเดิมตามกรอบการปฏิบัติงานของครูวิชาชีพของ Danielson 6 ด้าน คือ ด้านการใช้ความรู้ด้านเนื้อหาและวิธีสอน ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน ด้านการเลือกเป้าหมายการสอนที่เหมาะสม ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ ด้านการออกแบบลำดับการสอน และด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวิจัยโปรแกรมครุศึกษาที่มหาวิทยาลัย Montana State มีการนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับไปสอนการออกแบบหลักสูตร มีการจัดอบรมเรื่องการออกแบบย้อนกลับให้กับครูก่อนประจำการทุกคนที่สอนหรือต้องการวางแผนบทเรียนหรือหน่วยการสอนในรายวิชาของตน มีการใช้กรอบแนวคิดการปฏิบัติงานของครูของ Danielson สำหรับครูก่อนประจำการและมีการใช้ทั้งแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและกรอบงานเพื่อช่วยครูวิชาการที่มีผลวิจัยชี้จุดอ่อนของการเตรียมครูก่อนประจำการ

Weitzner De Shwedel & Esther Judith (1980) แห่ง Michigan State University ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของจุดประสงค์การเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของครูประจำการในเม็กซิโก โดยทำการศึกษาผลของการเตรียมการและแนะแนวการปฏิบัติงานแก่ครูประจำการด้วยวิธีการให้จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนในการมอบหมายงานให้ผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับทราบจุดประสงค์ก่อนการปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ทราบจุดประสงค์ก่อนการปฏิบัติงานและยังพบว่า คะแนนการทดสอบความต้านเนื้อหาหลังการทดสอบของผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของครูอนุบาลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
2. ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล ประชากรที่ใช้ในการประเมินคุณภาพรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น คือ ครูอนุบาลสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเลย
2. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการวิจัยกึ่งทดลองเป็นส่วนหนึ่งของการประเมิน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย
  - 2.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
  - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถของครูอนุบาลใน 2 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการออกแบบการสอน และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 8 สัปดาห์

ข้อตกลงเบื้องต้น

ครูอนุบาลมาจากโรงเรียนที่ต่างกัน มีความรู้และความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ ไม่แตกต่างกัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ใช้สำหรับการทดลองมี 8 สัปดาห์ จึงอาจทำให้การวิจัยครั้งนี้ได้ผลไม่สมบูรณ์เต็มที่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบย้อนกลับ หมายถึง การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามการประเมินที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความรู้ความเข้าใจ เจตคติ หรือพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียนผ่านกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การรับประสบการณ์ตรง การสังเกตและสะท้อนความรู้จากประสบการณ์ การสร้างความคิดรวบยอดหรือความเข้าใจเชิงนามธรรมและการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงาน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หมายถึง แบบแผนของการจัดการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยพัฒนาขึ้นจากการผสมแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับ และทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กัน 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบช่วยส่งเสริมให้ครูอนุบาลมีความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักการสำคัญของรูปแบบอยู่ที่การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

ความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูอนุบาลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำความรู้ทางทฤษฎีหรือศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาบูรณาการอย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียนและบริบท ความสามารถในการออกแบบการสอนนี้จึงประเมินได้ด้วยแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์มิติคุณภาพ (Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กอนุบาลอย่างมีระบบระเบียบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการเรียนการสอนพร้อมทั้งมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลทั้งด้านการจัดพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมของครู รวมทั้งมีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน และลักษณะของกิจกรรม ความสามารถในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนนี้ วัดได้ด้วยแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกณฑ์มิติคุณภาพ (Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ครูอนุบาล หมายถึง ครูประจำชั้นอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ และ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการสอนและ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิด ที่ใช้เป็นพื้นฐาน โดยแบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่ 1 การออกแบบย้อนกลับ

- 1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับ
- 1.2 ความหมายของการออกแบบย้อนกลับ
- 1.3 กระบวนการออกแบบย้อนกลับ
- 1.4 บทบาทของครูในการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
- 2.2 ความหมายของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
- 2.3 หลักการและกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
- 2.4 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

- 3.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
- 3.2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
- 3.3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 การออกแบบการสอน

- 4.1 ความหมายของการออกแบบการสอน
- 4.2 หลักการและองค์ประกอบของการออกแบบการสอน
- 4.3 กระบวนการออกแบบการสอน

ตอนที่ 5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

- 5.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย
- 5.2 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

5.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

5.4 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

5.4.1 การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย

5.4.2 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย

5.4.3 การประเมินพัฒนาการ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดของแต่ละแนวคิดและทฤษฎี มีดังนี้

ตอนที่ 1 การออกแบบย้อนกลับ

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับ

การออกแบบย้อนกลับเป็นแนวคิดการออกแบบหน่วยการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการประเมินผลการเรียนรู้ หรือกำหนดการประเมินไว้ก่อนการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การจัดการเรียนการสอนจะบรรลุผลตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาได้อย่างแท้จริง การออกแบบย้อนกลับเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้หรือสร้างความหมายจากการเรียนรู้ ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจท์ เพียเจท์สนใจงานด้านจิตวิทยาและต่อมาได้เริ่มศึกษาพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของบุตร 3 คน และยังได้ศึกษาเด็กอื่นๆ เขาเขียนรายงานผลของการสังเกตเผยแพร่ในหนังสือหลายเล่ม (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2548) อธิบายว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของคนมีลักษณะเดียวกัน ในช่วงอายุเท่ากันและแตกต่างกันในช่วงอายุต่างกัน พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลด้วยการใช้กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสม จนทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาจึงเกิดความคิดทางรูปธรรมและพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนเกิดความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ (ทิตานา เขมมณี และคณะ, 2544) ปัจจุบันนี้ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์เป็นที่นิยมแพร่หลายไปทั่วโลก

1.1.1 มโนทัศน์พื้นฐานของพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจต์สรุปว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นพัฒนาการทางชีววิทยา การจัดระบบและการปรับตัวเป็นกระบวนการเดียวกัน (Wadsworth, 1996) มนุษย์เกิดมาด้วยความพร้อมที่จะปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและมีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2 ประเภท คือ การจัดระบบ (Organization) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ (Wadsworth, 1996 ทิศนา ขัมมณีและคณะ, 2545 พรรณี ข. เจนจิต, 2545 สุรางค์ ใ้วตระกูล, 2548)

การจัดระบบ (Organization) เป็นการจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในโครงสร้างของสติปัญญาเข้าเป็นระบบอย่างติดต่อกันเป็นเรื่องเป็นราว เป็นระเบียบและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตราบที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เช่น เด็กเล็กเห็นขบวนมแล้วพูดว่าหม่าแล้วคว่าขบวนมมาตุต จะเห็นว่ามีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องสามอย่าง คือ การเห็น การพูดและการคว่า รวมกันเข้าเป็นระบบ

การปรับตัว (Adaptation) เป็นการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและเป็นแนวโน้มที่มีมาแต่กำเนิด การที่คนมีการปรับตัวเนื่องจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการปรับตัวประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ การดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) แล้วการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) ผลจากการปรับโครงสร้างทางสติปัญญาจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่ขั้นหนึ่งจนในที่สุดถึงขั้นที่เรียกว่า Operation หมายถึงความสามารถที่เด็กจะคิดย้อนกลับได้ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพัฒนาการทางสติปัญญาตามความคิดของเพียเจต์

การจัดระบบของสมองและการปรับตัวตามแนวคิดของเพียเจต์ ยังมีมโนทัศน์ที่ จะต้องทำความเข้าใจอีก 4 มโนทัศน์ คือ

โครงสร้างของสติปัญญา (Schema) เป็นโครงสร้างของสติปัญญา ซึ่งเนื่องมาจากบุคคลปรับตัวและจัดระบบสติปัญญาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

การดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะดูดซึมประสบการณ์ใหม่ให้รวมเข้าอยู่ในโครงสร้างของสติปัญญา (Schema) การดูดซึมประสบการณ์จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ การดูดซึมประสบการณ์เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเพราะคน ๆ หนึ่งจะไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น คนทุกคนจะต้องเพิ่มปริมาณของการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง การดูดซึมประสบการณ์ไม่ทำให้โครงสร้างของสติปัญญาพัฒนาแต่มีผลทำให้โครงสร้างของสติปัญญาเจริญเติบโตคือ โตขึ้นเหมือนลูกโป่งแต่ไม่เปลี่ยนแปลงรูปร่าง

การปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสติปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมให้เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมใหม่ การปรับโครงสร้างของสติปัญญาเป็นกระบวนการที่ทำให้โครงสร้างของสติปัญญาพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงรูปร่าง

ความสมดุล (Equilibrium) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใดก็ตามในครั้งแรก บุคคลจะพยายามทำความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ด้วยการใช้ความคิดเก่าหรือประสบการณ์เดิม (Assimilation) แต่เมื่อปรากฏว่าไม่ประสบความสำเร็จบุคคลจะต้องเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ (Accommodation) จนกระทั่งในที่สุด บุคคลสามารถเชื่อมโยงความคิดใหม่นั้นให้เข้ากับความรู้เดิมได้ในที่สุด บุคคลสามารถผสมผสานความคิดใหม่นั้นให้กลมกลืนเข้ากันได้กับความคิดเก่า สถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความสมดุล (Equilibrium)

ในเวลาต่อมา วีกอทสกี (Vygotsky) ได้พัฒนาแนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ โดยเน้นความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้และการสร้างความรู้ด้วยตนเองของมนุษย์ เขาอธิบายว่า มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว ก็ยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งก็คือวัฒนธรรมที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้นสถาบันสังคมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของแต่ละบุคคล นอกจากนั้น ภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและพัฒนาเชาวน์ปัญญาขั้นสูง พัฒนาการทางภาษาและทางความคิดของเด็กเริ่มด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้น พัฒนาการทั้ง 2 ด้านจะเป็นไปพร้อมกัน

ทั้งเพียเจต์และวีกอทสกี นับว่าเป็นนักทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของเพียเจต์และวีกอทสกีถือเป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับ "cognition" หรือกระบวนการรู้คิด หรือกระบวนการทางปัญญาเน้นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคล และการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อให้ก้าวหน้า จากระดับพัฒนาการที่เป็นอยู่ ไปถึงระดับพัฒนาการที่เด็กมีศักยภาพจะไปถึงได้ ทั้งนี้วีกอทสกี ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ "zone of proximal development" ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเรียนการสอน (ทิศนา ชามมณี, 2545)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการของนักการศึกษาทั้งสองที่นำเสนอข้างต้น เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของมนุษย์ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับต่อการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเขาวนปัญญาของแต่ละบุคคล

1.1.2 องค์ประกอบที่เสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจท์เชื่อว่า เด็กทุกคนตั้งแต่เกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์นี้ ทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจท์แบ่งองค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญา มี 4 องค์ประกอบ คือ (สุรางค์ ใ้วตระกูล, 2548)

(1) วุฒิภาวะ เป็นสภาพร่างกายที่มีความพร้อมต่อการพัฒนาทางสติปัญญา ดังนั้นครูผู้สอนควรจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน

(2) ประสบการณ์ ทุกครั้งที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดประสบการณ์แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

(2.1) ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

(2.2) ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดหาเหตุผลทางตรรกศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์

(3) การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรอบข้างถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก โดยผ่านกระบวนการดูซึมประสบการณ์และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

(4) กระบวนการพัฒนาความสมดุล หรือการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Self-regulation) ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อจะปรับความสมดุลของพัฒนาการเขาวนปัญญาขึ้นต่อไปอีกขั้นหนึ่งที่สูงกว่า โดยใช้กระบวนการดูซึมประสบการณ์และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

1.2 ความหมายของการออกแบบย้อนกลับ

การออกแบบย้อนกลับ เป็นแนวคิดที่Grant WigginsประธานสมาคมGrant Wiggins และสมาคม Monmouth สัมพันธ์แห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ และ Mc Tigheที่ปรึกษาทางการศึกษาด้านการประเมินแห่งรัฐ พัฒนาขึ้นในปี 1998 Maryland เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรหรือออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นตอนแรก คือ การกำหนดผลการเรียนรู้ที่ต้องการ (Identify desired results) ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งมาจากมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของท้องถิ่น และมาตรฐานที่โรงเรียนได้กำหนด

ขั้น ขั้นที่สอง คือการกำหนดหลักฐานการเรียนรู้(Determine acceptable Evidence)ที่ยอมรับได้ว่า ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องการอย่างแท้จริง และจากนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้าย คือการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเรียนการสอน (Plan learning experiences and instruction) เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้ เกิดความรู้ ความสามารถที่คงทนในตัวผู้เรียน สามารถนำไปใช้ได้จริง ปัจจุบันแนวคิดการออกแบบย้อนกลับได้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนางานต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาองค์กร บุคลากรวิชาชีพ การประยุกต์ใช้แนวคิดในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การนำไปใช้เพื่อออกแบบหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล การพัฒนาการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งการนำไปใช้ทางการศึกษาโดยผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบต่างๆ ได้แก่ การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based learning) การสนทนาแบบโสเครติส (Socratic Seminar) 4 – MAT (Brown,2004)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การออกแบบย้อนกลับ หมายถึง แนวคิดในการออกแบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินผลการเรียนรู้เป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนด การนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับไปใช้ย่อมมีประสิทธิภาพควรผสมผสานกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบต่างๆ

1.2 กระบวนการออกแบบย้อนกลับ

Grant Wiggins และ Mc Tighe (1998) ได้นำเสนอกระบวนการในการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์
- ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์
- ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน

แต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ (Identify desired results)
เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์และกำหนดว่า ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องอะไร ต้องมีความสามารถที่จะทำอะไรได้ และสาระ/ความรู้ ความสามารถอะไรที่ควรเป็นความเข้าใจที่ติดตัว

ผู้เรียนไปเป็นเวลานาน หรือความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน (Enduring understandings) ในการกำหนด ความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นนี้ ผู้สอนต้องพิจารณาพันธกิจ เป้าหมาย และ คุณลักษณะผู้เรียนตามมาตรฐานสถานศึกษา รวมทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ใน หลักสูตรด้วย

Wiggins และ McTighe ได้แบ่งความสำคัญของเนื้อหาสาระเป็น 3 ลำดับ ดังนี้

1. ความรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนคุ้นเคย (Worth being familiar with) เป็นเนื้อหาหรือแนวคิดที่ ต้องการให้ผู้เรียนคุ้นเคยหรือมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนมากขึ้น ความรู้เหล่านี้ได้จากการฟัง การอ่านค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน่วย หัวข้อ หรือทักษะที่กำลังเรียนรู้
2. ความรู้และทักษะที่สำคัญ (Important to know and do) เป็นเนื้อหา แนวคิด หรือทักษะที่ ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ระหว่างเรียนหน่วย หัวข้อ หรือทักษะ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถตามที่กำหนด ไว้
3. ความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน (Enduring understandings) เป็นแนวคิดสำคัญที่เชื่อมโยงสู่ การปฏิบัติซึ่งเป็นความเข้าใจที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างคงทน สามารถนำกลับมาใช้ได้เมื่อ ต้องการ ลำดับความสำคัญของเนื้อหาแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ลำดับความสำคัญของเนื้อหาสาระ

ที่มา : Wiggins and McTighe (1998)

นอกจากนี้ Wiggins และ McTighe ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาความรู้ความเข้าใจที่เป็น ความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน (Enduring understandings) ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. แนวคิด หัวข้อ หรือกระบวนการที่ลุ่มลึกคงทน เป็นประเด็นหลักที่จะมีคุณค่าอภิปราย การเรียนการสอนในห้องเรียน ความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทนต้องไม่เป็นเพียงข้อมูลหรือทักษะ เฉพาะ เรื่องเท่านั้น แต่จะต้องเป็นเรื่องหลัก ประเด็นหลัก ที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ หรือสถานการณ์อื่นได้อย่างหลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน

2. แนวคิด หัวข้อ หรือกระบวนการที่ลุ่มลึกคงทน ต้องเป็นหัวใจสำคัญของหน่วยหรือเรื่องที่ เรียน โดยครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ และค้นพบหลักการ แนวคิดที่ สำคัญนี้ด้วยตนเอง

3. แนวคิด หัวข้อ หรือกระบวนการที่ลุ่มลึกคงทน เป็นความรู้ที่อาจจะไม่เป็นรูปธรรมที่ ชัดเจน หรือค่อนข้างจะเป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจค่อนข้างยาก และมักจะเข้าใจผิด แต่เป็น ความรู้ที่เป็นหลักการ/ แนวคิด/ เรื่อง/ กระบวนการ ซึ่งเป็นหัวใจของหน่วยการเรียนรู้

4. แนวคิด หัวข้อ หรือกระบวนการที่ลุ่มลึกคงทน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ใน การศึกษาค้นคว้าหาหลักการแนวคิด/เรื่อง/กระบวนการนั้น และเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับความ สนใจของผู้เรียน จึงจะทำให้ผู้เรียนสนใจ ตั้งใจทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้ตลอดหน่วยการเรียนรู้ ได้อย่างมีชีวิตชีวา ไม่เบื่อหน่าย การเชื่อมโยงเรื่องที่เรียนไปสู่เรื่องที่ผู้เรียนสนใจ จะช่วยทำให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องด้วยตนเองต่อไป

Moore (2005) กล่าวว่า ความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน เกี่ยวข้องกับการกำหนดคำถามสำคัญที่ นำไปสู่การช่วยให้นักเรียนได้ใช้วิธีการสืบสอบผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายของครู คำถามที่ดีจึงควรมีลักษณะหลายประการ เช่น เป็นคำถามปลายเปิด กระตุ้นให้คิดต่อหรือ กระตุ้น ให้เกิดประเด็นโต้แย้งหรือนำไปสู่คำถามที่สำคัญอื่นๆ ต่อเนื่อง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนได้บรรลุ เป้าหมายที่พึงประสงค์ (Determine Acceptable Evidence) เป็นการตอบคำถามว่า สิ่งใดคือ หลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ในการออกแบบการเรียนรู้แบบ ย้อนกลับ ผู้สอนต้องคำนึงถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานการประเมินที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียน บรรลุผลสัมฤทธิ์จริง เสมือนเป็นนักประเมินก่อนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และบทเรียน

การออกแบบหน่วยการสอนและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจความหมายของคำว่า "เข้าใจ" กับ "การสอนเพื่อความเข้าใจ" อย่างชัดเจน ซึ่ง Wiggins และ McTighe (1998) กล่าวว่า วิธีที่ครูสอนอาจไม่ได้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจริง ทั้งที่ผู้เรียนควรจะเข้าใจ แม้ว่าผู้เรียนจะเขียนคำตอบหรือทำแบบทดสอบได้คะแนนเต็ม ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนเข้าใจอย่างถูกต้อง การออกแบบการประเมินให้สามารถตรวจสอบความเข้าใจได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่ผู้เรียนรู้กับสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจจึงแตกต่างกัน

การประเมินคุณลักษณะของความเข้าใจตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. สามารถอธิบายได้ (Can explain)
2. สามารถตีความหรือแปลความได้ (Can interpret)
3. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ (Can apply)
4. สามารถสร้างมุมมองที่หลากหลาย แตกต่างได้ (Have perspective)
5. สามารถทำความเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้ (Can empathize)
6. สามารถทำความเข้าใจถึงความรู้ความคิดของตนเองได้ (Have Self – Knowledge)

ความสามารถแต่ละด้านมีความแตกต่างกันแต่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ความแตกต่างนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการตัดสินความสามารถของผู้เรียนในระดับต่างๆ การเรียนรู้จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความสามารถเหล่านี้อย่างครบถ้วน ดังนั้น วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเข้าใจในแต่ละระดับจึงแตกต่างกัน

วิธีประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับความสำคัญของความรู้ความเข้าใจที่มุ่งลึกคงทน ควรใช้การประเมินตามสภาพจริง ส่วนการประเมินความรู้ ทักษะที่สำคัญสามารถใช้การประเมินตามสภาพจริงได้และอาจเพิ่มการทดสอบด้วยก็ได้ ทั้งนี้การทดสอบแบบเขียนตอบจะช่วยให้แน่ใจได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง Wiggins และ McTighe ได้นำเสนอเทคนิคการประเมินผลไว้ดังนี้

1. Selected Response : ประเมินด้วยข้อสอบปรนัย เช่น เลือกคำตอบที่ถูกต้อง หรือการกาเครื่องหมายหน้าข้อความที่ถูกและกาเครื่องหมายหน้าข้อความที่ผิด
2. Constructed Response : ประเมินจากการตอบคำถามสั้นๆ เช่น อธิบายความหมาย คำนิยาม หรืออธิบายการทดลองแบบสั้นๆ
3. Essay : ประเมินจากข้อสอบแบบอัตนัย เช่น การเขียนเรียงความ

4. School Product / Performance : ประเมินจากกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน เช่น การจัดป้ายนิเทศ การแสดงผลงานนักเรียน การแสดงละคร การได้วาที่

5. Contextual : การประเมินตามสภาพจริง

6. On-going Tools : การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน (Plan Learning Experiences and instruction) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการกำหนดทรัพยากรและสื่อที่ใช้ในการประกอบการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม มีการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม จากนั้นนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้มาเรียบเรียงใหม่ตามลำดับชั้นจากง่ายไปหายาก จากกิจกรรมที่ซับซ้อนน้อยไปสู่กิจกรรมที่ยุ่งยากซับซ้อนหลายขั้นตอน

ผู้สอนควรออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ โดยจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้และทักษะกระบวนการ ตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด ที่สอดคล้องกับขั้นที่ 2 ที่กำหนดไว้

2. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด และหลักการต่างๆ และมีทักษะตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้

3. กำหนดสาระการเรียนรู้/เนื้อหาสาระที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ และวิธีการชี้แนะ (Coaching) และกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้

4. กำหนดสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม ที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาตามมาตรฐาน/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้

ในต่างประเทศได้มีการนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่อาจมีรายละเอียดขั้นตอนที่แตกต่างจากแนวคิดเดิมของ Wiggins และ Mc Tighe บ้าง เช่น

GREECE CENTRAL SCHOOL DISTRICT ในสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาขั้นตอนของการออกแบบย้อนกลับไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 ระบุหัวเรื่อง (Theme) ความเข้าใจอย่างยั่งยืนที่ต้องการ และคำถามสำคัญ
- ขั้นที่ 2 ออกแบบการประเมิน
- ขั้นที่ 3 ระบุผลลัพธ์การเรียนรู้และยุทธศาสตร์การสอน
- ขั้นที่ 4 เลือกแหล่งการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้
- ขั้นที่ 5 วางแผนกิจกรรม / ประสพการณ์การเรียนรู้

แม้ว่ารายละเอียดของกระบวนการในมุมมองนี้จะมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างหากเทียบกับแนวคิดแรก แต่หากไตร่ตรองรายละเอียดในแต่ละขั้นก็ยังคงมีกิจกรรมต่างๆ ตามกรอบกระบวนการของแนวคิดแรกนั่นเอง กล่าวคือ มีการระบุเป้าหมาย กำหนดแนวทางการประเมินและเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ

Wiggins และ McTighe (2004) ได้เสนอ เกณฑ์การตัดสินคุณภาพของการออกแบบหน่วยการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับดังนี้

1. ระบุผลการเรียนรู้ที่ต้องการ ได้แก่

1.1 แนวคิดหลัก (Big ideas) เพื่อปูพื้นฐานข้อเท็จจริงและทักษะต่างๆ ที่ครอบคลุม

1.2 ความเฉพาะเจาะจงที่สะดวกต่อการประเมิน

1.3 กรอบเนื้อหาที่นำมาสร้างคำถามประจำหน่วย

2. กำหนดหลักฐานการเรียนรู้อันเป็นที่ยอมรับ ได้แก่

2.1 วิธีการตรวจสอบความเข้าใจที่มีความเที่ยงและความตรง

2.2 มีข้อมูลสนับสนุนการอ้างถึงความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเพียงพอ

2.3 ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกถึงความเข้าใจต่างๆ ของตนผ่านการปฏิบัติงานในสภาพจริง

3. วางแผนการจัดประสพการณ์การเรียนรู้และการเรียนการสอน ได้แก่

3.1 ผู้เรียนได้ทราบเป้าหมาย ความสำคัญหน่วยการสอน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และประเด็นการประเมิน

3.2 ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้สืบสอบ วิจัย แก้ปัญหาและทดลองอย่างลึกซึ้งใน
หน่วยการสอน

3.3 การสอนมุ่งมั่นที่จะสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นซึ่งจะนำไปสู่คุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ของผู้เรียน

3.4 ผู้เรียนมีโอกาสได้เล่า ทบทวน และกลั่นกรองงานของตนย้อนกลับ

3.5 ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และตั้งเป้าหมายก่อนจะสรุปหน่วยการสอน

สรุปได้ว่า กระบวนการออกแบบย้อนกลับ มี 3 ขั้นตอนตามลำดับ ได้แก่ ขั้นกำหนด
เป้าหมายการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน ขั้นการกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้อง
กับเป้าหมาย ที่อาศัยวิธีการและเครื่องมือประเมินตามระดับความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่างกัน และขั้นตอน
การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จริงตามเป้าหมาย

1.3 บทบาทของครูในการออกแบบย้อนกลับ

นอกจากความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการระบุมผลการเรียนรู้ที่
ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแล้ว ครูต้องรู้จักสร้างคำถามจำเป็น (Essential Question) ที่
ครอบคลุมเนื้อหาสาระหลักของหน่วยการเรียนรู้เรื่องนั้น คำถามสำคัญที่ครูใช้ ควรมีลักษณะดังนี้

1. เจาะเข้าถึงแก่นของเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนต้องทราบ
2. ถามเนื้อหาที่อาจนำไปสู่คำตอบที่เกิดจากความเข้าใจผิด
2. นำไปสู่คำถามที่สำคัญอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง

ก่อนที่จะพัฒนาคำถามที่สำคัญเหล่านี้ได้ ผู้สอนอาจเริ่มต้นด้วยคำถามเกี่ยวกับกรอบเนื้อหา
ก่อน โดยคำถามในกรอบเนื้อหาควรเป็นคำถามที่สัมพันธ์จากเนื้อหาวิชาไปสู่หัวเรื่องเป็นคำถามที่ไม่
มีคำตอบชัดเจนแต่มีลักษณะซึ่งนำไปให้ผู้เรียนอยากค้นคว้าหรืออภิปราย ขวนสงสัยและมีหลากหลาย
มุมมอง นอกจากนี้คำถามประจำหน่วยควรช่วยพัฒนาความก้าวหน้าและความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน
ของผู้เรียน การดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ผู้สอนควรตอบคำถามในแต่ละขั้นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 อะไรคือความเข้าใจที่ต้องการและมีคุณค่า

การใช้หลักการออกแบบแบบย้อนกลับ ผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับเป้าหมายการเรียนรู้ คือ ความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทนที่ผู้สอนทุกคนต้องการให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปให้ถึงจุดหมายปลายทางตามลำดับขั้นการเรียนรู้บรรลุผลที่สำเร็จสมบูรณ์ที่สุด

ตัวอย่างคำถามเพื่อสร้าง ความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทนในตัวผู้เรียน เช่น

วิธีการใดที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนดีได้เท่ากัน

วิธีการใดที่จะดำเนินชีวิตให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี

วิธีการใดที่ช่วยให้มนุษย์จะควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบความดีงามได้

ขั้นตอนที่ 2 สิ่งใดคือหลักฐานของความเข้าใจ

ผู้สอนต้องตัดสินใจว่า ความเข้าใจเหล่านี้ ผู้เรียนจะนำเสนอ สาธิตหรือแสดงออกให้เห็นได้อย่างไรว่าผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง Wiggins and Mc Tighe ได้ให้รายละเอียดของความเข้าใจ 6 ระดับ (Six facets of understanding) ดังกล่าวข้างต้น โดยเชื่อว่าความสามารถเหล่านี้เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นความเข้าใจอย่างยั่งยืนของผู้เรียน ผู้สอนควรจะพัฒนาความเข้าใจในแต่ละด้านให้กับผู้เรียนทุกคน ความเข้าใจทั้ง 6 ด้านมีความสำคัญต่อกระบวนการประเมินผลและการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนที่ 2 คือการกำหนดหลักฐานพยานที่ยอมรับได้ว่าผู้เรียนรู้อะไร ปฏิบัติได้จริง จะนำมาซึ่งความเข้าใจตามเป้าหมายที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 3 อะไรคือประสบการณ์การเรียนรู้และจะสอนอย่างไร

เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้และหลักฐานที่เป็นรูปธรรมแล้ว ในขั้นตอนที่ 3 ของกระบวนการออกแบบย้อนกลับ ผู้สอนต้องออกแบบลำดับขั้นตอน คิดกิจกรรม/ ประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่มากกว่าแค่การจำในเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ด้วยการสอน เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง การสอนแบบสืบสอบ การฝึกคิดหาเหตุผล และการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้ต้องผสมกลมกลืน ทั้งในแนวกว้างและแนวลึกและจะต้องเป็นทางเลือกที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับ การให้ประสบการณ์ที่มีลักษณะกว้างจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง มองเห็นภาพ (ตัวแทนหรือรูปจำลอง) และขยายความคิดให้กว้างแผ่ออกไป ผู้สอนสามารถเริ่มวางแผนการเรียนการสอนได้ โดยอาจตั้งคำถาม ดังต่อไปนี้

1. ความรู้และทักษะใดจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สามารถตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
2. กิจกรรมใดจะช่วยพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายดังกล่าว
3. สื่อการสอนใดที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้น

4. ภาพรวมของการออกแบบสอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด

พิมพันธ์ เดชะคุปต์และเพียว ยินดีสุข (2552) กล่าวถึงบทบาทของครูในการออกแบบการสอนแบบย้อนกลับว่า ครูต้องยึดหลัก 6 ประการ หรืออาจเรียกว่า หลัก 6 ต้องของกระบวนการออกแบบย้อนกลับ ซึ่งประกอบด้วย

1. ต้องเริ่มด้วยการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเชิงมาตรฐานการเรียนรู้ (Integrated unit of learning) อาจเป็นหน่วยประเภทต่อไปนี้

1.1 หน่วยการเรียนรู้ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน (intradisciplinary integrated unit of learning)

1.2 หน่วยการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ (interdisciplinary integrated unit of learning)

2. ต้องเน้นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 สร้างความเข้าใจที่ลุ่มลึกคงทน

2.2 พัฒนาทักษะการคิดทั่วไป (ทักษะคร่อมวิชา)

2.3 พัฒนาลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นผู้เรียนรู้ ผู้สืบค้นรวมทั้งนักคิด

3. ต้องเน้นการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีการประเมินการปฏิบัติ การทำกิจกรรม การทดลอง และการประเมินผลงานชิ้นงาน และภาระงาน หรือกล่าวโดยสรุปคือ การประเมินสภาพความจริง

4. ต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้เน้นผู้เรียนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้รูปแบบการสอน วิธีสอน แนวการสอนเป็นยุทธศาสตร์การสอน

5. ผู้เรียนต้องสร้างความรู้ สร้างคำอธิบายหรือสร้างความหมายด้วยตนเอง โดยผ่านการลงมือทำกิจกรรมเพราะจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียน

5.1 ทำกิจกรรมทำให้เข้าใจในทัศนสำคัญอย่างคงทน อยู่ในความจำระยะยาว/จำได้ไม่ลืม

5.2 กิจกรรมที่ปฏิบัติตั้งแต่เริ่มวางแผน-ปฏิบัติ-สรุปผล จะช่วยพัฒนาความสามารถคิดทั่วไปและทักษะเฉพาะวิชาได้

5.3 ระหว่างทำกิจกรรม จะช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดี ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น เป็นนักคิดวิจารณ์ญาณ นักตัดสินใจ ความเป็นผู้มีคุณธรรม และมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

6. ต้องมีการให้ผู้เรียนทำกิจกรรมขยายความรู้ (elaboration) ประยุกต์ใช้ความรู้ (application) หรือถ่ายโยงความรู้ (Transfer of learning) ซึ่งกิจกรรมนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสร้างผลงาน/ชิ้นงาน ซึ่งเป็นหลักฐานหรือร่องรอยเชิงประจักษ์

แผนภาพที่ 3 หลักปฏิบัติของครูในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ด้วยการออกแบบย้อนกลับ
ที่มา : พิมพันธ์ เดชะคุปต์และเพียว ยินดีสุข (2552)

สรุปได้ว่า บทบาทของครูในการนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับมาใช้ในการออกแบบหลักสูตร หรือหน่วยการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนนั้น ครอบคลุมกิจกรรมตามขั้นตอนหลัก ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การกำหนดหลักฐานและการประเมินผล การเรียนรู้ การวางแผนจัดประสบการณ์และการจัดการเรียนการสอน ครูควรรหาคำตอบที่ชัดเจนว่าในแต่ละขั้นตอนครูจำเป็นต้องรู้และทำสิ่งใดบ้าง ส่วนการจัดการเรียนการสอนควรสัมพันธ์กับเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้ กล่าวคือ การยึดแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตอนที่ 2 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

2.1 แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เชื่อว่า ความสามารถทางปัญญาและความสามารถทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั้นมีผลมาจากระดับของการนำเอาประสบการณ์มาประยุกต์ใช้กับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ดังนั้นกรอบของลักษณะเฉพาะและลักษณะสำคัญของปัญญาของแต่ละบุคคลนั้น จึงขึ้นอยู่กับความสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ หรือ Learning by doing ของ John Dewey ซึ่งความรู้จะเกิดขึ้นได้ จากความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลจะได้รับความรู้ต่อเมื่อตนเองเป็นผู้ลงมือกระทำเอง ไม่ใช่คอยรับความรู้จากผู้อื่น และความรู้ที่ยอมรับได้ว่าเป็นความจริง จะต้องเป็นผลสรุปที่สามารถสนับสนุนได้จากหลักฐานการค้นคว้าต่าง ๆ เท่านั้น

แนวทางการเรียนรู้ของ John Dewey จะยึดนักเรียนเป็นสำคัญ จัดให้สอดคล้องกับสติปัญญา และความสามารถของนักเรียน จัดให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนรู้ต้องให้เกิดลักษณะดังนี้

- ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
  - ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
  - ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
  - ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ
  - ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ส่วนครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก ผู้บอกความรู้เป็นผู้สอนวิธีการแสวงหาความรู้ โดย
1. (Manager) เป็นผู้กำหนดบทบาทให้นักเรียนมีส่วนร่วม
  2. (Helper) เป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านวิชาการ
  3. (Supporter) เป็นผู้สนับสนุนด้านสื่อต่าง ๆ และให้คำแนะนำ
  4. (Monitor) เป็นผู้ตรวจสอบงานนักเรียน

2.2 ความหมายของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หรือ การเรียนรู้ด้วยการค้นพบอย่างมีความหมาย

หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของการตัดสินใจ ความรู้สึก และทักษะอันเป็นผลจากบุคคลที่ได้จากการใช้ชีวิตผ่านเหตุการณ์ต่างๆ (Chickering, 1977) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ค้นหาออกมาจากตนเองด้วยการปรับความเข้าใจของตนกับสิ่งที่เกิดขึ้น (Boydell, 1976) หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการที่ประสบการณ์ที่ผ่านการสะท้อนแล้วเปลี่ยนเป็นโมทัศน์ที่กลับมาเป็นแนวทางสำหรับประสบการณ์ใหม่ (Saddington, 1992) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ภายในตนเองหรือเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นโดยตรงแล้วสะท้อนอย่างมีเป้าหมาย โดยผ่านการตรวจสอบและการเปลี่ยนผ่านและให้ความหมายเฉพาะบุคคล ซึ่งอาจแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แล้วหาวิธีการ บูรณาการเข้ากับความรู้เดิมด้วยวิธีการต่าง ๆ (McGill and Warner Weil, 1989) นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ยังอาจหมายถึง การเรียนรู้ จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ (Reflection) ที่ได้จากประสบการณ์ออกมา เพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ๆ (สมศักดิ์ ภูวิตาวรรณ, 2544)

การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ทั้งจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว บุคคลจึงข้อมูลเหล่านี้กลับเข้าไปผ่านกระบวนการทางสมองผสมผสานกับความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วแสดงความรู้ออกมาสู่ภายนอก การที่บุคคลมีประสบการณ์เดิมหรือได้รับได้รับประสบการณ์ต่างกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ต่างกัน ดังนั้น การจัดประสบการณ์ที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือจัดประสบการณ์จากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวอย่างมีเป้าหมายและ เป็นรูปธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนขยายการเรียนรู้ไปอย่างมีความหมาย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการนำความรู้ที่มาจากประสบการณ์เดิมมาปรับใช้ในการเผชิญสถานการณ์ใหม่ๆ ของคนแต่ละคน ซึ่งสามารถกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอาจแตกต่างกันไปในแต่ละคนเพราะความสามารถด้านการเรียนรู้ นั้นเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จึงเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการนำประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยอาศัยการสะท้อนเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด

2.3 หลักการและกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ทิสนา แชมมณี (2545) กล่าวว่า หลักการของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์อยู่ที่ว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้และการกระทำต่างๆ การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และมีความหมายต่อตน เนื่องจากการเรียนรู้เริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จึงสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรมอันจะส่งผลต่อการคิด การปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกผูกพัน เกิดความต้องการและความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป

หลักการของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์อยู่ที่ว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้และการกระทำต่างๆ การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและมีความหมายต่อตน เนื่องจากการเรียนรู้เริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จึงสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรมอันจะส่งผลต่อการคิด การปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกผูกพัน เกิดความต้องการและความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป (ทิสนา แชมมณี ,2545)

Brookfield (1983) อธิบายว่าการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มี 2 ลักษณะ คือ แบบแรกเป็นการเรียนรู้ที่มีการจัดการ โดยการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับความรู้ทักษะหรือความรู้ใหม่ ส่วนแบบที่สองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนรู้จากการสะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับแบบไม่เป็นทางการ

Moon (2004) แสดงความเห็นว่ ความตั้งใจหรือเจตนาที่จะเรียนรู้ (intention to learn) ทำให้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีแบบเฉพาะของการเรียนรู้ที่ต่างไปจากการเรียนรู้แบบ incident learning หรือ การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน (everyday learning) ซึ่งการเรียนรู้บางอย่างไม่ได้ตั้งใจหรือไม่รู้ตัว (unconscious) นอกจากนี้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (experiential learning) มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้เป็นประสบการณ์ตรง (direct experience)
2. ปกติมักมีการสะท้อนการเรียนรู้ (reflection) เข้ามาเกี่ยวข้อง

3. เป็นการเรียนรู้แบบตื่นตัว (active)

4. มีลักษณะเป็นกระบวนการและมีการทบทวนการเรียนรู้ (feedback)

Boud, Cohen and Walker (2000 cited in Moon, 2004) ได้เสนอลักษณะของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ไว้ว่า ประสบการณ์เป็นพื้นฐานสำคัญ และกระตุ้นการเรียนรู้ทั้งหมดโดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความตื่นตัวให้เข้ากับประสบการณ์ของตนเอง ขณะเดียวกัน การเรียนรู้เป็นกระบวนการแบบองค์รวมที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

Andresen (2000) เสนอว่าประเด็นสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์แตกต่างจากการเรียนรู้แบบอื่น ได้แก่

1. การเรียนรู้เป็นผลมาจากความหมายหรือนัยสำคัญเฉพาะตัวของผู้เรียนซึ่งประสบการณ์เดิมคือฐานของการเรียนรู้ใหม่
2. ความสำคัญอยู่ที่การยกระดับการเรียนรู้ของตนเองขึ้นมา
3. เกี่ยวข้องกับกระบวนการสะท้อน
4. สัมพันธ์กับบุคคลแบบองค์รวมทั้งสมรรถภาพ และการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ในอดีตและปัจจุบัน
5. ผู้เรียนคือบุคคลสำคัญที่ควรได้รับความไว้วางใจในฐานะที่เป็นผู้กำกับตนเอง

จะเห็นได้ว่า นักการศึกษาส่วนใหญ่ต่างเห็นตรงกันว่า กระบวนการสะท้อน คือหัวใจของการเรียนรู้แบบมีประสบการณ์เป็นฐาน (experience-based learning) หากปราศจากการสะท้อนแล้วการเรียนรู้จากประสบการณ์ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ (Burnard, 1991)

Caffarella และ Burnett (1994) ให้นิยามว่า กระบวนการสะท้อนเป็นกระบวนการนำเหตุการณ์ที่ได้ประสบมาในจิตสำนึก โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมในการคิด แสดงความรู้สึก แล้วแสดงเป็นพฤติกรรมในอนาคต ซึ่ง Schon (1983) กล่าวว่าเหมือนกับการสนทนากับตนเอง (internal dialogue with one's self) เพราะบุคคลใช้ประสบการณ์ การหยั่งรู้ การคิดอย่างลองผิดลองถูกที่จะพยายามให้คำนิยามให้คำนิยาม แก่ปัญหา หรือการคิดเกี่ยวกับปัญหาหรือสิ่งที่คลุมเครือที่ตนกำลังประสบหรือได้ประสบการณ์มาแล้ว ส่วน Mezirow (1991) ให้คำนิยามกระบวนการสะท้อนว่า คือ กระบวนการประเมินค่าอย่างมีวิจารณญาณกับสาระ กระบวนการ หรือหลักฐานโดยพยายามตีความ และให้ความหมายกับประสบการณ์

Moon (2004) กล่าวว่า การสะท้อน เป็นกระบวนการของสมองเหมือนแบบแผนการคิด ที่ผู้เรียนพยายามทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เขาเสนอว่าขั้นตอนเหล่านี้เริ่มจาก 1) การรับข้อมูล 2) การสร้างความหมายโดยอาศัย ความสนใจเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่นำสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง 3) การสร้างความหมายที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม 4) การพยายามหาความหมาย ทำความเข้าใจ ด้วยเหตุผล และ 5) การเปลี่ยนผ่านอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ทั้งนี้ Pearson and Smith (1985) กล่าวว่า การสะท้อนเกิดขึ้นได้ทั้งในขณะที่กำลังปฏิบัติและภายหลังการปฏิบัติแล้ว การเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลงานจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการสะท้อนที่เกิดจากการกระทำ (Moon, 2004)

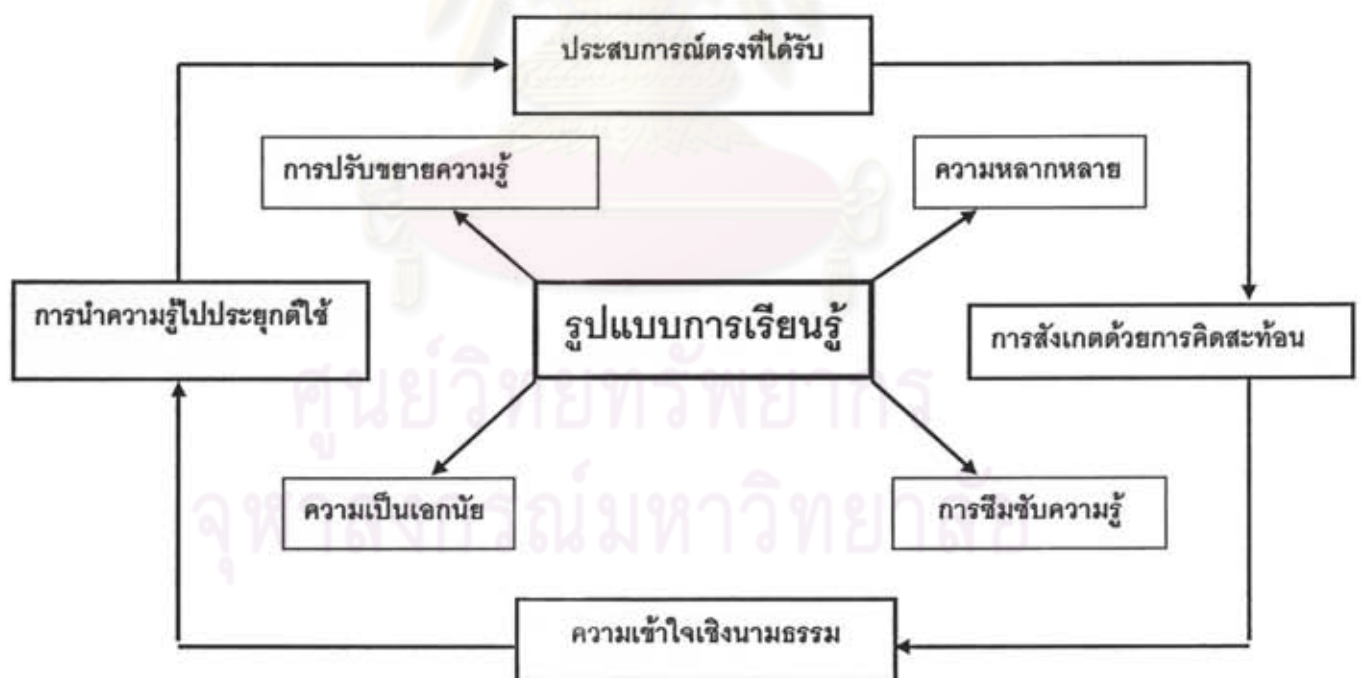
การที่ครูมีความตั้งใจสะท้อนการสอนของตนเองจะเป็นการสร้างสมดุลระหว่างประสบการณ์กับความรู้อย่างเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ความเห็นนี้สอดคล้องกับ Shulman (1987) ที่กล่าวว่า การสะท้อนจะช่วยให้ครูนิยมนการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้ สร้างความหมายจากเหตุการณ์ สร้างทางเลือก พิจารณามาตรฐาน การนำไปใช้ในการสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น Schon (1983, 1987 cited in Weasmer and Wood, 2003) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการสะท้อนที่ใช้ในงานวิจัยทางการศึกษาให้ครูเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จนกลายเป็น reflective practitioner ทฤษฎีของเขามีการสะท้อน 2 แบบคือ reflection-on-action เป็นการสะท้อนประสบการณ์ที่ผ่านไปแล้ว การวิเคราะห์และสรุปประสบการณ์ในอดีตเพื่อสร้างหลักการนำไปใช้ในการกระทำในอนาคต ส่วน reflection-in-action เป็นการสะท้อนประสบการณ์ที่กำลังกระทำอยู่

Boehle. (2006) อธิบายว่า มีหลายวิธีที่จะช่วยชักนำให้เกิดบริบทของการเรียนรู้ขึ้น วิธีการหนึ่งคือ ให้ผู้เรียนอยู่ในสภาวะที่มีความเสี่ยง มีผู้เสนอแนะให้คิดค้นหลักสูตรที่เน้นงานเป็นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในโลกแห่งความจริง กิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบต้องให้มุมมองจากการเน้นความรู้ไปสู่การเน้นการปฏิบัติ ท้ายที่สุดคือ ให้ผู้เรียนคิดถึงสิ่งที่ตนทำผิดพลาดและควรช่วยให้เขาได้ปรับปรุงพฤติกรรมโดยฝึกให้ทำงานเดิมให้ถูกต้อง

กระบวนการเรียนรู้ในการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (experiential learning) เป็นองค์ประกอบสำคัญเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์แล้วดำเนินการกระบวนการเรียนรู้จนเกิดผลการเรียนรู้ตามนิยามข้างต้น กระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้ต้องอาศัยการค้นพบอย่างมีความหมาย ไปสู่การสร้างความหมายเฉพาะบุคคล (personal meaning) แล้วหาวิธีการบูรณาการเข้ากับความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ (Saddington, 1992) เพียเจต์ได้อธิบายว่า ทุกครั้งที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็เกิด

เป็นประสบการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลและคณิตศาสตร์ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548)

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีความซับซ้อน และสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมซึ่ง Kolb (1984) แบ่งกระบวนการการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ได้ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของวงจรการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และรูปแบบการเรียนรู้พื้นฐาน
ที่มา : Kolb (1984)

ทิสนา แชมมณี (2545) กล่าวว่า กระบวนการหลักของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

2.2.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (learning experience) ในเรื่อง que เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ ประสบด้วยตนเอง

2.2.2 ให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด (reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ ประสบมาหรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น

2.2.3 ให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ หลักการ หรือสมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับ

2.2.4 ให้ผู้เรียนนำมโนทัศน์ หลักการ หรือสมมติฐานที่สร้างขึ้นไปทดลองหรือ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

2.2.5 ติดตามผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการทดลองหรือการประยุกต์ใช้ ความรู้ เพื่อขยายขอบเขตของการเรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ หลักการ หรือสมมติฐานต่างๆ ตามความเหมาะสม

2.2.6 วัดและประเมินผลโดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียนประกอบ กับการประเมินผลของผู้สอนด้วย

สมศักดิ์ ภูวิดาวรรณ (2544) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบประสบการณ์ประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์ (Experiencing) เป็นขั้นลงมือหรือทำกิจกรรมจากสภาพจริง เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลราคาสินค้าในตลาด การสัมภาษณ์หรือการปฏิบัติการต่างๆ

1. ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Publishing) เป็นขั้นของการพูด-การ เขียน เช่น นำข้อมูลที่ได้จากขั้นประสบการณ์มานำเสนอ ซึ่งอาจทำได้ทั้งการพูดและการเขียน อาจ เขียนลงแผนภูมิหรือตาราง พร้อมนำเสนอด้วยปากเปล่า เป็นต้น

2. ขั้นอภิปรายผล (Discussing) เป็นขั้นของการอภิปรายซักถามเพื่อความเข้าใจที่ แจ่มชัดและเพื่อให้ได้แนวคิดต่อการประยุกต์ใช้ โดยครูและผู้เรียนอาจตั้งคำถามเพื่อการอภิปราย ร่วมกัน

3. ขั้นสรุปพาดพิง (Generalizing) เป็นขั้นของการสรุปผลการเรียนรู้จากทั้ง 3 ขั้น ข้างต้นโดยสรุปพาดพิงสู่หลักการหรือสู่มุมมองหรือแบบแผนที่กว้างขวางขึ้น อาจร่วมกันสรุปหรือแต่ ละคนสรุปก็ได้

4. ขั้นประยุกต์ใช้ (Applying) เป็นขั้นการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตประจำวันซึ่งอาจทำในรูปโครงการ การทดลอง การแก้ปัญหาหรือการค้นคว้าวิจัยต่อไปซึ่งเป็นการลงมือกระทำหรือปฏิบัติเป็นวงจรต่อไปได้อีกด้วย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีกระบวนการที่มีลักษณะเป็นวัฏจักร โดยเริ่มต้นจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบุคคลใช้การคิดพิจารณาไตร่ตรอง ประสบการณ์ที่ได้รับจนกลายเป็นความคิดรวบยอดหรือความคิดเชิงนามธรรม จากนั้น บุคคลจึงนำความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ และกลับไปสู่ขั้นตอนการรับประสบการณ์ใหม่ เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ตามลำดับขั้นตอนต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

2.4 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ มีดังนี้ (ทิศนา ชวนมณี, 2545)

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณา ทบทวนและสะท้อนประสบการณ์เหล่านั้นสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์หรือความรู้เดิมกับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่
3. จัดประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมผู้เรียนแบบองค์รวม คือ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
4. ทำหน้าที่คอยกระตุ้น ส่งเสริมการเรียนรู้และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่แก่ผู้เรียนเพื่อฝึกการเชื่อมโยงอย่างมีความหมาย
5. ให้การเสริมแรงแก่การเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เกิดจากการสนับสนุนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้ในตัวผู้เรียนออกมาอย่างมีความหมาย โดยครูให้การสนับสนุนเชื่อมโยงและเสริมแรงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการสอน

3.1 ความหมายของรูปแบบการสอน

Joyce และ Weil (2000) อธิบายว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอน เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนการสอนที่บรรยายให้เห็นถึงสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง

ทิสนา แชมมณี (2545) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดระบบ อย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี/หลักการสอนที่รูปแบบการสอนนั้นยึดถือ และได้รับการทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ โดยทั่วไปแบบแผนการดำเนินการสอนดังกล่าว มักประกอบด้วย ทฤษฎี/หลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือและกระบวนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะอันจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นกำหนด ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่นๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นแบบแผนดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบตามทฤษฎีหรือหลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

3.2 องค์ประกอบของรูปแบบการสอน

Joyce และ Weil (2000) ได้อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอธิบายถึงสิ่งที่มุ่งพัฒนา หรือคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

2. หลักการหรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ

3. รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนการสอนหรือการดำเนินการสอน

4. การประเมินผลที่จะชี้ให้เห็นถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบนั้น

ทิสนา แชมมณี (2545) ได้อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น

2. มีการบรรยาย และอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

3. มีการจัดระบบ คือมีการจัดองค์ประกอบหรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบ

4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนหรือเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้รูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้ 4 ประการคือ ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบนั้น วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

3.3 การพัฒนารูปแบบการสอน

ทิสนา แคมมณี (2545) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนว่ามีขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้ชัดเจน
2. การศึกษาหลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
3. การศึกษาสภาพการณ์หรือปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง
4. การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ โดยพิจารณาว่ามีสิ่งใดที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมาย
5. การจัดกลุ่มองค์ประกอบ โดยนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้มาจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการดำเนินการขั้นต่อไป
6. การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุเป็นผลต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อนมาหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานกันได้
7. การจัดผังรูปแบบ โดยแสดงลำดับขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
8. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

9. ประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายเพียงใด

10. การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยนำผลจากการทดลองใช้ไปปรับปรุงให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้นดียิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาหลักการ แนวคิดหรือความเชื่อมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ เพื่อกำหนดองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ตอนที่ 4 การออกแบบการสอน

4.1 ความหมายของการออกแบบการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการออกแบบการสอนไว้ ดังนี้

Briggs(1981) กล่าวว่า การออกแบบการสอน หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้และเป้าหมาย และการพัฒนาเพื่อไปถึงความต้องการ สื่อการสอนและกิจกรรมต่างๆ คือ การทดลองเพื่อหาสิ่งที่ดีที่สุด การแก้ไขปรับปรุงการสอนและกิจกรรมการประเมินผู้เรียนเดิม

Smith (2005) กล่าวว่า การออกแบบการสอน หมายถึง กระบวนการเชิงระบบและกระบวนการสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลง การแปลความหลักของการเรียนรู้และการสอนไปสู่แผนการจัดสื่อการสอนกิจกรรม แหล่งข้อมูลและการประเมินผล

Richey (1986) กล่าวว่า การออกแบบการสอน หมายถึง การนำความรู้ทางทฤษฎี มาจัดรูปแบบในการดำเนินงาน หรือวางแผนระบบการเรียนการสอนและทรัพยากรการเรียน

Dillon & Zhu (1997) กล่าวว่า การออกแบบสอนเป็นแนวทางของการจัดการและลำดับข้อมูลเป็นขั้นๆ ได้โดยการส่งข้อมูลจากครูไปยังผู้เรียน การออกแบบการสอนทุกอย่างจึงเกี่ยวข้องกับการใช้ทฤษฎีการสอน และโมเดลการออกแบบ ตลอดจนยุทธวิธีต่างๆประกอบ

Kemp (1985) กล่าวว่า การออกแบบการสอนเป็นวิธีใช้กระบวนการวางแผนเชิงระบบ โดยกระบวนการจะก่อให้เกิดการตรวจสอบปัญหาการเรียนการสอน และความจำเป็นต่างๆ การหาวิธีการแก้ไขปัญหาและวัดผล

วารินทร์ รัศมีพรหม (2542) กล่าวว่า การออกแบบและการพัฒนาระบบการสอน (Instructional Design System) เป็นทั้งกระบวนการและกลุ่มของผลิตภัณฑ์ที่ถูกนำมาผสมผสานกันด้วยทักษะเฉพาะของนักออกแบบ

สรุปได้ว่า การออกแบบการเรียนการสอน เป็นกระบวนการในการนำความรู้จากหลายๆ ทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน ทฤษฎีการสื่อสาร และอื่นๆ เข้ามาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน หรือแก้ปัญหการเรียนการสอนโดยการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือเงื่อนไขการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและการปฏิบัติ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการออกแบบการสอน

4.2 หลักการและองค์ประกอบของการออกแบบการสอน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนเนื้อหามากกว่าการออกแบบที่เน้นผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (เจลิม พักอ่อน, 2551) การออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง ถ้าครูไม่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละวัยด้วยตนเองไว้ล่วงหน้าก่อนจัดการเรียนรู้ อาจจะไม่สามารถทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายการจัดการศึกษา หรือหากครูนำแบบการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้อื่นจัดทำไว้มาใช้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ครูควรออกแบบการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ขณะเดียวกันและออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการสอนของตนให้ดี สอดคล้องกับความเห็นของ Smith & Ragan (2005) ที่กล่าวว่า การออกแบบการสอนช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและน่าสนใจ และสิ่งเหล่านี้คือสิ่งชี้วัดคุณภาพของการสอน

การออกแบบการเรียนการสอน ครูหรือผู้ออกแบบมีงานที่ต้องพิจารณาตัดสินใจหลายเรื่อง ขณะที่คิดพิจารณาเรื่องหนึ่งก็มักต้องคิดถึงเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องพร้อมกันไปด้วย เช่น ขณะที่คิดว่าจะเลือกสิ่งเร้าหรือสื่อประเภทใดในการเรียนการสอนเรื่องหนึ่ง ก็มักจะคิดถึงเรื่องการจัดลำดับและการนำเสนอสื่อไปพร้อมกันด้วย การคิด การเลือกและการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งจึงมักมีผลกระทบต่อส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ(กรมวิชาการ, 2540)

4.2.1 หลักการออกแบบการสอน

Anglier (1991) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการออกแบบการสอนนั้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดการ การพัฒนากระบวนการประเมินผล การทดสอบการเรียนรู้และการสร้างทฤษฎีการสอน การออกแบบการสอนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภายในและการเรียนรู้ภายนอก รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ของการพัฒนาการจัดการ ความเข้าใจการเรียนรู้ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่ เป็นต้น

Gagne' and Briggs (1974) กล่าวว่า การออกแบบการสอนต้องอยู่บนฐานความรู้ที่ว่ามีมนุษย์เรียนรู้ได้อย่างไรเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้อย่างแท้จริง อาจมีกระบวนการที่ซับซ้อนและแตกต่างออกไป เช่น ระยะเวลาหรือเพียงช่วงเวลาสั้นๆ ครูอาจออกแบบการสอนเป็นรายบุคคลหรือเป็นคณะ Gagné et al. (2005)ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ไม่มีรูปแบบการออกแบบการสอนแบบใดดีที่สุด เพราะนักออกแบบแต่ละคนต่างใช้ความรู้ความเข้าใจของตนและสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มาเป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ โดยมีเป้าหมายในการช่วยเหลือกระบวนการเรียนรู้มากกว่ากระบวนการสอน การออกแบบเป็นกระบวนการที่ต้องทำซ้ำๆ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป การออกแบบและพัฒนาจึงต้องใช้การวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยอาศัยการสะท้อนผลจากการบรรลุจุดประสงค์ของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ หลักการสำคัญของการประเมินจึงประกอบด้วย การปฏิบัติ การประเมิน และการสะท้อนผล ดังนั้น นักออกแบบการสอนจึงเป็นบุคคลสำคัญในการออกแบบ ซึ่ง Briggs (1981) กล่าวว่า นักออกแบบการสอน (Instructional designer) หมายถึง บุคคลที่ทำงานในการวางแผน การวิเคราะห์ การพัฒนาการเรียนการสอนและสื่อการสอน ซึ่งตรงข้ามกับบุคคลผู้ซึ่งดำเนินระบบการ

สอน ครูอาจเป็นทั้งผู้ออกแบบและดำเนินระบบขณะที่นักพัฒนาหลักสูตรอาจเป็นเพียงผู้ออกแบบเท่านั้น

นักออกแบบการสอนมีบทบาทคล้ายกับวิศวกรหลายประการ คือ ทั้งสองอาชีพต้องวางแผนการทำงานโดยอาศัยหลักการเดิมที่มีอยู่เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ วิศวกรต้องใช้กฎเกณฑ์ทางฟิสิกส์ ขณะที่นักออกแบบการสอนต้องใช้หลักทางการสอนและการเรียนรู้ วิชาชีพทั้งสองต่างพยายามที่จะหาข้อสรุปที่ไม่เพียงพอ เพื่อทำงานตามหน้าที่เท่านั้น แต่ต้องมีทั้งความน่าสนใจและดึงดูดจิตใจผู้ใช้ด้วย นอกจากนี้ วิชาชีพทั้งสองต่างต้องใช้วิธีการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายการตัดสินใจในการออกแบบงานของตน คนเหล่านี้อาจไม่ได้นำแผนใช้ในการผลิตชิ้นงานโดยตรง แต่เขาจะนำแผนดังกล่าวเป็นสื่อกลางถ่ายทอดไปสู่ผู้ร่วมงาน หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในทางการศึกษานั้น ครูประจำชั้นมักจะเป็นผู้ใช้แผนของตนเอง ขณะที่นักออกแบบอาจเป็นทั้งผู้ทำแผนและใช้แผนด้วยตัวเองก็ได้ นักออกแบบการสอนจึงมีขอบข่ายอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับวิศวกรโยธา หรือนักออกแบบอุตสาหกรรม มีการค้นหาเพื่อวิเคราะห์ วางแผน นำไปใช้และวัดผลสิ่งที่ทำ เพื่อให้เกิดผลที่ดีที่สุด มีอันตรายน้อยที่สุด และเรียนรู้จากความผิดพลาดเพื่อนำมาปรับปรุงงาน (Smith, 2005) ทั้งนี้ วารินทร์ รัชมีพรหม (2542) กล่าวว่า นักออกแบบจะต้องมีความรู้ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อการออกแบบ กล่าวคือ ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมและจัดระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน พร้อมทั้งความรู้ที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์ผู้เรียน ทักษะด้านภาษา ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน การตั้งคำถามและทักษะการวิเคราะห์งานเพื่อการทำงานเป็นทีม ส่วนทัศนคติที่ดีต่อการออกแบบนั้น ประกอบด้วย ความเชื่อที่ว่า กระบวนการมีความสำคัญเท่ากับผลผลิต มีความสนใจและตั้งใจว่าจะให้ผู้เรียนรู้บางอย่างได้สำเร็จ และการเป็นผู้มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ ทั้งนี้ นักออกแบบและพัฒนาระบบการสอนอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปตามนิยามและขอบข่ายงานด้านนี้ เช่น นักออกแบบการสอน นักพัฒนาการสอน นักเทคโนโลยีการสอน นักเทคโนโลยีการศึกษา นักออกแบบการฝึกอบรม นักออกแบบหลักสูตร นักจิตวิทยาการศึกษา นักคอมพิวเตอร์ศึกษา นักฝึกอบรมหรือครู เป็นต้น

4.2.2 องค์ประกอบของการออกแบบการสอน

Kemp (1985) กล่าวว่า องค์ประกอบพื้นฐานของการออกแบบการสอนมี 4 ประการ คือ

4.2.2.1 โปรแกรมนี้จะใช้สอนใคร (หมายถึง ลักษณะของผู้เรียน)

4.2.2.2 สิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน หรือให้ผู้เรียนสามารถทำได้คืออะไร
(จุดประสงค์)

4.2.2.3 ผู้เรียนจะเรียนรู้เนื้อหาหรือทักษะได้ดีที่สุดด้วยวิธีการใด (วิธีจัดการเรียน
การสอน)

4.2.2.4 จะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้แล้ว (การประเมินผล)

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการ มีความสัมพันธ์กันและครอบคลุมแผนการออกแบบการสอน
ทั้งหมด รูปแบบการออกแบบการสอนใดๆ จึงเกิดจากการบูรณาการองค์ประกอบเหล่านี้เข้ามาใช้
และพัฒนาเป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์ของกระบวนการออกแบบการสอน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการออกแบบการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอน เนื้อหาหรือความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับ และการประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

4.3 กระบวนการออกแบบการสอน

Smith & Ragan (2005) เสนอว่ากิจกรรมที่สำคัญในการออกแบบการสอน ได้แก่ การ
วิเคราะห์การสอน การกำหนดยุทธศาสตร์การสอน และการประเมินผล ภารกิจของนักออกแบบ
การสอนจะอยู่ในขอบข่ายของคำถามหลัก 3 ประการ คือ (Mager, 1984 cited in Smith, 2005)

1. เราจะไปที่ไหน (เป้าหมายของการสอนคืออะไร)
2. เราจะไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร (อะไรคือยุทธศาสตร์และสื่อกลางของการสอน)
3. เราจะทราบได้อย่างไรว่าบรรลุจุดหมายที่ต้องการแล้ว (ควรใช้แบบทดสอบใด
จะวัดผลและปรับปรุงสื่อการสอนอย่างไร)

ส่วน Briggs (1971) ได้เสนอขั้นตอนของการออกแบบการสอนไว้ 8 ขั้นตอน คือ

1. ระบุเป้าหมายการเรียนรู้
2. จัดหลักสูตรหรือรายวิชา
3. เขียนจุดประสงค์
4. เตรียมการประเมินผลความสามารถของผู้เรียน
5. วิเคราะห์จุดประสงค์
6. ออกแบบยุทธศาสตร์การสอน
7. ออกแบบการเรียนรู้หรือโมดูล

8. วัดผลสรุป

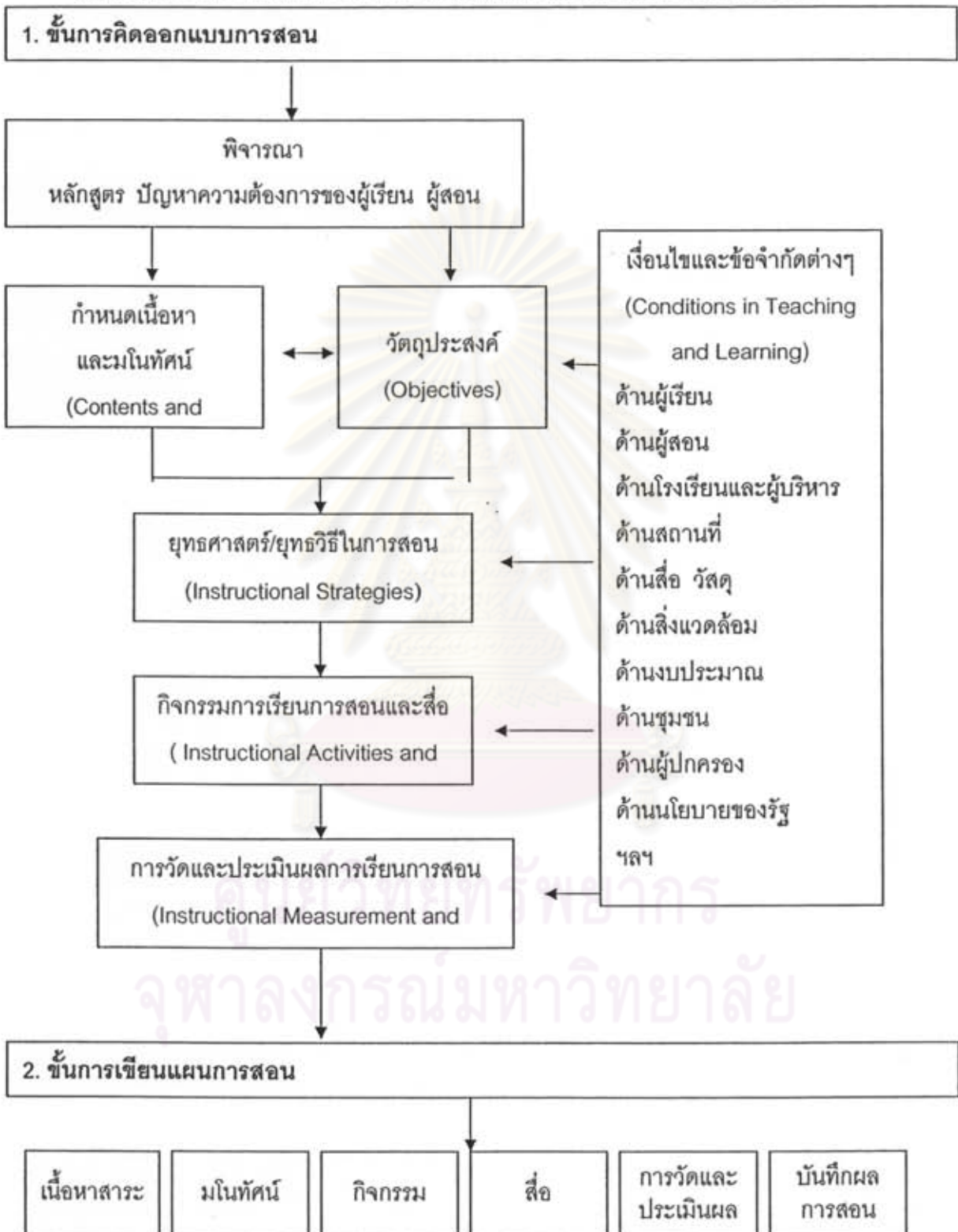
นอกจากนี้ สุคนธ์ ภูริเวทย์ (2542) กล่าวว่ากระบวนการออกแบบการสอนมีความคล้ายคลึงกับการออกแบบหรือการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ โดยนำข้อมูลจากกระเณินความต้องการที่จำเป็นมาใช้ประกอบการกำหนดจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับ การพัฒนาหลักสูตรทั่วไป การที่เรามุ่งหวังจะให้จุดหมายดีขึ้นเราจะต้องกำหนดคุณลักษณะของ ผู้เรียน ต่อจากนั้นจะเป็นการพิจารณาเนื้อหาวิชาที่เหมาะสมและสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ที่ได้กำหนดไว้ ลำดับต่อมาจึงกำหนดกระบวนการเรียนการสอนว่าจะต้องสอนอย่างไร เพื่อให้ได้ผล ตามที่กำหนดไว้ ขั้นสุดท้ายก็คือ การบริหารจัดการหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไข

ทิสนา แชมมณี (2534) ได้เสนอระบบการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อใช้ในการวางแผน การสอน ระบบนี้ถือเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบการเรียนการสอน การออกแบบการสอน ตามแนวคิดนี้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงาน เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ ได้แก่ การคิดออกแบบและการเขียน แผนการสอน โดยขั้นตอนการคิดออกแบบมีกิจกรรมย่อยๆ หลายประการคล้ายกับการออกแบบ หลักสูตรทั่วไป คือ การพิจารณาหลักสูตร ปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนเพื่อนำไปกำหนด เนื้อหา มโนทัศน์และวัตถุประสงค์ ประกอบกับเงื่อนไขหรือข้อจำกัดต่างๆในบริบทที่เกี่ยวข้อง จากนั้น จึงกำหนดยุทธศาสตร์การสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งการวัด และประเมินผลการเรียนการสอน และนำไปจัดทำหรือเขียนแผนการสอนโดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เนื้อหาสาระ มโนทัศน์ กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผลและบันทึกหลังสอน กระบวนการ ออกแบบดังกล่าวแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5 กระบวนการออกแบบการสอนตามแนวคิดของทิสนา แชมมณี (2534)

Cole & Chan (1994) ได้เสนอแนวทางการออกแบบการสอนเป็นขั้นตอนไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกหัวข้อ ขั้นตอนนี้ครูต้องเลือกหัวข้อ หรือหัวเรื่องเฉพาะในขอบข่ายเนื้อหา หัวเรื่องอาจเกี่ยวกับความเป็นจริง ความสัมพันธ์ หรือมโนทัศน์ หัวเรื่องที่จะเลือกจะต้องได้จากข้อกำหนด ของหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน ซึ่ง Waterman 1991 อ้างถึงใน Cole & Chan, 1994) ระบุว่าครูที่เชี่ยวชาญใช้คู่มือหลักสูตรเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างบทเรียนและทำให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการเปลี่ยนแปลง ผสมผสาน และเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียนและเป้าหมายที่ครูกำหนดขึ้น ซึ่งกระบวนการในการเลือกหัวเรื่อง (Theme) เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการกำหนดกรอบความคิดในรูปแบบกระบวนการของการวางแผนและการเตรียมการ

ขั้นตอนที่ 2 เลือกเนื้อหา หลังจากที่ครูเลือกหัวข้อหรือหัวเรื่อง เรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ก็จะต้องเลือกเนื้อหาของหน่วยหรือเรื่องนั้นๆ โดยพิจารณาจากช่วงความสนใจและความสนใจของผู้เรียน โดยครูต้องเลือกสื่อการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและความสามารถของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์งาน ในขั้นตอนนี้ครูต้องทำการวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น คือ การวิเคราะห์ การประมวลผลข้อมูล (Information Processing) การจัดหมวดหมู่งาน (Task Classification) และการวิเคราะห์งานด้านการเรียนรู้ (Learning Task Analysis) การวิเคราะห์การประมวลผลข้อมูลมีจุดประสงค์ที่จะระบุสิ่งที่ผู้เรียนต้องทำเพื่อให้เกิดความสามารถเฉพาะซึ่งอาจทำให้ครูเห็นองค์ประกอบของงานย่อยๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถตามเป้าหมาย การจัดหมวดหมู่งาน จะเกี่ยวข้องับกระบวนการจัดกลุ่มเป้าหมายด้านความสามารถการเรียนรู้ว่า สิ่งใดเป็นกฎ มโนทัศน์ ความสัมพันธ์ ทักษะ หรือเจตคติ ซึ่งจะช่วยให้ครูระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ส่วนการวิเคราะห์งานด้านการเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้วิเคราะห์การประมวลผลข้อมูลแล้ว จุดประสงค์ของการวิเคราะห์ คือ ต้องการระบุความสามารถและทักษะย่อยๆ ที่ผู้เรียนต้องมีเพื่อจะบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายหลัก กระบวนการวิเคราะห์งานเป็นกระบวนการขั้นแรกในการวางแผนและการเตรียมการ

ขั้นตอนที่ 4 จัดลำดับและตารางเรียน เป็นขั้นตอนที่ครูนำงานต่างๆ มาหาความสัมพันธ์และจัดลำดับให้เหมาะสมที่สุดเพื่อที่จะสอน งานเหล่านี้อาจดำเนินการตามลำดับหรือไม่ก็ได้ แต่ละงานครูต้องจัดเวลาและจำนวนบทเรียนที่เหมาะสม หมายความว่า ครูต้องพิจารณาไตร่ตรองจุดประสงค์ การสอนและเนื้อหาบทเรียนให้สัมพันธ์กัน

ขั้นตอนที่ 5 เลือกยุทธศาสตร์การสอน ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยขั้นตอนที่ผ่านมาเป็นพื้นฐาน โดยครูต้องเลือกวิธีสอน สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้และการจัดกลุ่มผู้เรียนได้สอดคล้องกับเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 6 วางแผนสร้างแรงจูงใจและเทคนิคการเสริมแรง ครูต้องออกแบบเทคนิคการเสริมแรงเฉพาะและวิธีกระตุ้นและดำรงความสนใจของผู้เรียนต่อหัวข้อที่เรียน

ขั้นตอนที่ 7 วางแผนให้ข้อมูลย้อนกลับและสิ่งที่ถูกต้อง การวางแผนหน่วยการสอนนั้น ครูต้องเตรียมหาวิธีให้ข้อมูลย้อนกลับต่อสิ่งที่ผู้เรียนแสดงออกหรือกระทำ รวมถึงการแนะนำในสิ่งที่ถูกที่ควร ครูจึงควรออกแบบสื่อวัสดุและกิจกรรมทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่อาจไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ครูได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 8 วางแผนการประเมินและวิธีการวัดผล การประเมินผลการเรียนรู้ถือเป็นสิ่งปกติที่ต้องทำในการสอนทุกอย่าง ดังที่ปรากฏในภาพรูปแบบกระบวนการวางแผนที่ได้นำเสนอไว้เบื้องต้น การออกแบบหน่วยการสอนจึงต้องมีการออกแบบการประเมิน เครื่องมือต่างๆที่จะใช้ในการวัดผล อาจเป็นข้อสอบปากเปล่าหรือแบบทดสอบ อาจเป็นการประเมินอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการประเมิน ทั้งนี้กระบวนการประเมินผลต้องอาศัยการออกแบบและการวางอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการออกแบบการสอนตามอาจมีรายละเอียดขั้นตอนย่อยที่แตกต่างกัน แต่มีขั้นตอนหลักที่เหมือนกัน คือ การวางแผนให้ได้มาซึ่งแบบการสอน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ได้แก่ การพิจารณาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดองค์ประกอบด้าน วัตถุประสงค์ เนื้อหา ยุทธศาสตร์หรือวิธีสอนและการประเมินผล จากนั้นจึงนำไปสู่การจัดทำแผนการสอนเพื่อนำไปใช้จัดการเรียนการสอนตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

5.2 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติความหมายว่า กิจกรรม หมายถึง การที่ผู้เรียน ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ ส่วนคำว่า ประสบการณ์ หมายถึง ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมา (ราชบัณฑิตยสถาน, 4546) ในทางการศึกษาปฐมวัย ทั้งสองคำมีความสัมพันธ์กัน คือ ครูปฐมวัยต้องทำหน้าที่จัดเตรียมกิจกรรมเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้ลงมือกระทำ หรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเป็นประสบการณ์เฉพาะตน อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ครูใช้กิจกรรมเป็นสื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงแล้วผ่านกระบวนการต่างๆ ทางปัญญาของเด็กจนเกิดเป็นการเรียนรู้ได้ในที่สุด ดังเช่นที่ พัชรี ผลโยธิน (2548) กล่าวว่า ประสบการณ์ หรือ Experience ว่า หมายถึง กระบวนการได้มาซึ่งความรู้ หรือทักษะ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยผ่านการมองและการกระทำสิ่งต่างๆ มากกว่าจะผ่านการท่องจำหรือการอ่านหนังสือ สำหรับประเทศไทย นิยมใช้คำว่า การจัดประสบการณ์ ในความหมายเดียวกับ การจัดกิจกรรม สำหรับเด็กปฐมวัย

Arce (2000) กล่าวว่า กิจกรรม หมายถึง การแสดงการปฏิบัติโดยใช้การเคลื่อนไหว หรือกิจกรรมทางปัญญา สำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว กิจกรรมเป็นประสบการณ์ที่ได้ผ่านการวางแผน อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ และดำเนินไปตามหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมแต่ละอย่างเป็น ประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว กิจกรรมยังหมายความรวมถึงกิจกรรม การเคลื่อนไหวทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา ภาษา อารมณ์ ความรู้สึก และร่างกาย กิจกรรมควรถูกกำหนดโดยทั้งจากแนวทางหรือคู่มือของโปรแกรมและจากความต้องการของเด็กด้วย กิจกรรมจึงเป็นแก่นของหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย

Katz and Chard (1990 cited in Wortham, 1994) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายความว่า ทั้งกิจกรรมรายบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม จึงควรมีพื้นที่สำหรับคนหนึ่งคนได้ทำงานในช่วงเวลาหนึ่งและควรมีพื้นที่ที่เด็กได้ทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่ 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมสร้าง กิจกรรมสำรวจ และกิจกรรมการแสดง

ศิริประภา พงศ์ไทย (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอน ภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้ วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ และได้พัฒนาตัวชี้วัด พฤติกรรมการสอนแบบเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของครูปฐมวัย แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัด

สภาพแวดล้อม ด้าน กิจวัตรประจำวัน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและครูกับผู้ปกครอง

1. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

1. จัดแบ่งมุมเป็นระบบสมเหตุสมผล
2. บริเวณแต่ละมุมมีพื้นที่เพียงพอ
3. ปลอดภัยและบำรุงรักษาดี
4. สื่อเป็นระบบ เด็กหยิบ เก็บได้เอง
5. มีสื่อของจริงอย่างหลากหลาย
6. สื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
7. สื่อครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน

2.ด้าน กิจวัตรประจำวัน

8. ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันสม่ำเสมอ
9. สัดส่วนกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่เหมาะสม
10. ช่วงที่ครูสอนเด็กได้ปฏิบัติตามความคิดของตนเองด้วย

3. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู

11. ครูสังเกต ถาม พูดทวนซ้ำ ขยายความในการสื่อสารกับเด็ก
12. ครูมีส่วนร่วมในการเล่นของเด็ก
13. ครูสนทนากับเด็กเป็นธรรมชาติ
14. ครูให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง
15. ครูสนับสนุนปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของเด็ก
16. ครูรักษากฎข้อตกลง

4. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู ครูกับผู้ปกครอง

18. ครูประชุม และวางแผนเป็นทีม
19. ครูมีส่วนร่วมในการรับกรณีพิเศษและการประชุมเชิงปฏิบัติการ
20. ครูมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีกับผู้ปกครอง
21. ครูสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
22. ครูให้ความรู้ผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย ยึดหลักการสำคัญ คือ การสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนการสอนแบบไฮ/สโคปจึงได้รับการพัฒนาขึ้นตามแนวทางดังกล่าว การสอนแบบไฮ/สโคป มีพื้นฐานแนวคิดมาจากทฤษฎีพัฒนาทาง ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เด็กสามารถสร้างความรู้ได้เอง หัวใจสำคัญของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนแบบไฮ/สโคป คือการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ หรือลงมือปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในสภาพแวดล้อมซึ่งส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ หลักการเรียนการสอนแบบไฮ/สโคปที่สำคัญ คือ การทำกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้ขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) และการทบทวนงาน (Review) โดยผ่านการกระทำ เด็กจะเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับเป็นรูปธรรมด้วยการคิด สังเกต และไตร่ตรองอย่างมีระบบ ซึ่งในขณะที่เรียนเด็กจะเรียนรู้การแก้ปัญหา จากการลงมือกระทำอย่างมีแผน มีลำดับ ด้วยการสัมผัสจัดกระทำด้วยมือตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างพื้นฐานของการอยากเรียนเป็นเบื้องต้น ท การสนทนาขณะทำการค้นคว้าตามแผนทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีการแลกเปลี่ยนความคิด และการทบทวนงานของตนเป็นการกระตุ้นให้เด็กสร้างความรู้ด้วยตนเอง(นาเนตร ธรรมบวร, 2545)เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำจากประสบการณ์ที่มีความหมายของตน การประเมินผลงานอย่างมีแบบแผน ช่วยให้เด็กเกิดความรู้ขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ต้องยึดหลักความเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก โดยเน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองหรือเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของเด็ก

5.3 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

5.3.1 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการ หมายถึง.....

พัชรี สอนแก้ว (2536) กล่าวว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจะรับรู้สิ่งต่างๆ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการรับรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ของเด็กต้องอาศัยการที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรง พัฒนาการของเด็กวัย

อนุบาลมีลักษณะเฉพาะที่ครูควรรู้และทำความเข้าใจ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับพัฒนาการและธรรมชาติของเด็ก พัฒนาการแต่ละด้านของเด็กวัยอนุบาล พอสรุปได้ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2547)

เด็กวัย 3 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1 กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- 2 รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- 3 เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 4 เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- 5 ใช้กรรไกรมือเดียวได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1 แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- 2 ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- 3 กลัวการพลัดพลาดจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- 1 รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- 2 ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- 3 เล่นสมมติได้
- 4 รู้จักรอคอย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1 สืบหาสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- 2 บอกชื่อของตนเองได้
- 3 ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- 4 สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้
- 5 สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ
- 6 ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
- 7 รู้จักใช้คำถาม "อะไร"

- 8 สร้างผลงานตามคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
- 9 อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กวัย 4 ปี

พัฒนาด้านร่างกาย

- 1 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- 2 รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
- 3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้
- 4 เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- 5 ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- 6 กระจับกระเจงไม่ชอบอยู่เฉย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1 แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
- 2 เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3 ชอบทำทนายผู้ใหญ่
- 4 ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

พัฒนาการด้านสังคม

- 1 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้ตนเอง
- 2 เล่นร่วมกับคนอื่นได้
- 3 รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง
- 4 แบ่งของให้คนอื่น
- 5 เก็บของเล่นเข้าที่ได้

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1 จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 6 ได้
- 2 บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- 3 พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- 4 สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
- 5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น

6 รู้จักใช้คำถาม "ทำไม"

เด็กวัย 5 ปี

พัฒนาด้านร่างกาย

- 1 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง
- 2 รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- 3 เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- 4 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- 5 ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- 6 ไขกลัมน้ำเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกรองเท้า ฯลฯ
- 7 ยึดตัว คล่องตัว

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1 แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- 2 ขึ้นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3 ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางเล็กน้อย

พัฒนาการด้านสังคม

- 1 ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 2 เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- 3 พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- 4 รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของขวัญจากผู้ใหญ่
- 5 รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1 บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำนวน และจักหมวดหมู่สิ่งของได้
- 2 บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- 3 พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 4 สนทนาได้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้
- 5 สร้างผลงานตามคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
- 6 รู้จักใช้คำถาม "ทำไม" "อย่างไร"

- 7 เริ่มเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม
- 8 นับปากเปล่าได้ถึง 20

5.3.2 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2536) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กัน

สายสุรี จุติกุล (2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยต้องเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยไม่มีการจำกัดอิสระทางความคิด หรือบรรยากาศที่เข้มงวด ที่สำคัญผู้สอนเด็กจะเรียนรู้อย่างมีความสุขเมื่ออยู่ท่ามกลางผู้ที่เขารักและรักเขา มีความเชื่อใจ และไว้ใจท่ามกลางภาวะแวดล้อมที่สนับสนุน และเอื้อทุกวิถีทางให้เขาได้เรียนรู้และเติบโต ส่วนสมุน อมรวิวัฒน์ (2546) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยต้องสามารถพัฒนาเด็กรอบด้าน คือ ด้านร่างกาย มีการเจริญเติบโตสมวัย ทั้งน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามกฎเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวพัฒนาตามวัย ด้านอารมณ์-จิตใจ และสังคม มีลักษณะร่าเริงแจ่มใส มีความเชื่อเพื่อเชื่อแผ่ สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้ใหญ่และเพื่อนวัยใกล้เคียงกันได้ ด้านสติปัญญา สามารถตอบสนองสิ่งเร้า มีจินตนาการ เข้าใจเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหา รวมทั้งสื่อสารทางภาษาและท่าทางได้ โดยเสนอวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้จากการกล่อมเกล่าจิตใจ อารมณ์ สุนทรีย์ภาพ การให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ได้สัมผัสกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว น้ำ พืช สัตว์ รวมทั้งได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ฟังเพลง ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ฯลฯ จะช่วยให้มีอารมณ์และจิตใจอ่อนโยน และสุนทรีย์ภาพ

2. การเรียนรู้จากการปรับตัว โดยธรรมชาติของเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การให้เด็กได้เล่นหรือทำกิจกรรมกับเพื่อนในวัยใกล้เคียงกัน รวมทั้งวัยผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ อดทนรอคอยและแบ่งปัน ความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนอื่นได้นี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของพัฒนาการทางสังคมเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่

3. การเรียนรู้โดยฝึกหัดหรือฝึกทักษะ การเรียนรู้บางเรื่องที่ต้องการให้เด็กทำได้คล่องแคล่วหรือบางเรื่องที่ต้องการปลูกฝังให้ยังรำลึกฝังโดยเปลี่ยนจากพฤติกรรมจนกลายเป็นนิสัยนั้น ไม่สามารถให้เด็กทำเพียงวันเดียวหรือสองวันได้ แต่ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น ลักษณะนิสัยด้านการช่วยเหลือตนเองในด้านการแปรงฟัน รับประทานอาหาร แต่งตัว เข้าห้องน้ำ ฯลฯ ต้องใช้การฝึกหัดให้เด็กทำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ ทำได้อย่างคล่องแคล่วจนคิดเป็นนิสัย

4. การเรียนรู้โดยสัญชาตญาณ เด็กเรียนรู้บางเรื่องจากสัญชาตญาณที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความปลอดภัย ดังจะสังเกตเห็นได้ว่าเมื่อเด็กอยู่ในที่สูง เด็กจะระมัดระวังไม่กล้าลงมา บางคนถึงกับร้องไห้ให้ผู้ใหญ่ช่วยลงมา เป็นต้น

5. การเรียนรู้โดยสัมผัสและสัมพันธ์กับคน ธรรมชาติ วัตถุ และสิ่งแวดล้อม เด็กวัยนี้เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสและจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งคนและวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบตัว ยิ่งเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสหลายทางมากเท่าไรในการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เด็กจะยิ่งเรียนรู้ได้มากขึ้นเท่านั้น

6. การเรียนรู้จากการเลียนแบบ เด็กวัยนี้เรียนรู้จากการเลียนแบบบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด ยิ่งถ้าบุคคลนั้นเป็นคนที่เด็กรัก ใกล้ชิดสนิทสนม เด็กจะยิ่งซึมซับสิ่งต่างๆ ได้โดยง่ายและละเอียดถี่ถ้วน

7. การเรียนรู้จากการกระตุ้น จูงใจ และเสริมแรง เด็กวัยนี้ถึงแม้จะเป็นวัยอยากรู้อยากเห็น ช่างซักช่างถาม แต่ถ้าไม่ได้รับการกระตุ้น และจูงใจให้สังเกต สำรวจและทดลองสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ความอยากรู้อยากเห็นหรือความอยากรู้อาจลดน้อยลงได้ และเมื่อเด็กประสบความสำเร็จในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ควรได้รับแรงเสริมหรือคำชมเชย เพื่อกระตุ้นและเป็นกำลังใจให้เด็กทำสิ่งดีๆ ในโอกาสต่อไป

วิธีการเรียนรู้ของเด็กวัย 3-5 ปีจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับวัยของเด็ก ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจของเด็ก แวดวงของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดู วิธีการเรียนรู้จึงเน้นกิจกรรมดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548)

- 1) การมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ เพื่อน ผู้ใหญ่ และเริ่มเรียนรู้ความหมาย เข้าใจ ความสำคัญของสิ่งต่างๆ เกิดประสบการณ์มากขึ้น
- 2) เริ่มเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม และพัฒนาไปสู่สัญลักษณ์นามธรรมที่ง่าย ๆ จากตัวอย่าง เหตุการณ์ และการอบรมสั่งสอนสิ่งที่เรียนรู้ อาจเป็นสิ่งที่เด็กริเริ่มหรือครูริเริ่ม
- 3) เรียนรู้จากกิจกรรมการเคลื่อนไหว การมีส่วนร่วมและการแสดงออก
- 4) ได้ฝึกคิดและจินตนาการจากสิ่งเร้า เช่น ภาพ นิทานเพลง และการได้เห็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริง
- 5) เรียนรู้จากการเผชิญปัญหาที่ไม่ซับซ้อน โดยที่เด็กมีโอกาสจับต้อง ทดลอง หาข้อสรุป ค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง เกิดประสบการณ์ตรงที่มีค่า

6) เรียนรู้จากกิจกรรมการเล่น ทั้งเล่นคนเดียว เล่นเป็นกลุ่ม เล่นในห้อง ในลานกว้างหรือสนาม เล่นในสวน ป่ายปีนเครื่องเล่นที่ปลอดภัย ครูจัดของเล่นที่หาได้ง่ายจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับศิลปะ ดนตรี การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ การเล่นเกมแบบชีวิตจริง เช่น เล่นทำกับข้าว เล่นขายของ เล่นขับรถ เล่นก่อสร้าง เป็นต้น การเรียนจากการเล่นจึงเป็นการพัฒนาเด็กได้รอบด้าน ทั้งนี้ครูและผู้ดูแลเด็กต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและแทรกการเรียนรู้ไปด้วย

7) เรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยให้เกิดคุณธรรม เช่น การอดทน รอคอย การเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน การรับผิดชอบรู้จักเก็บจัดของเข้าที่ เรียนรู้จากการฝึกวินัย ความมีระเบียบ ความซื่อสัตย์ ฯลฯ ทั้งนี้ครูต้องสามารถสอดแทรกคุณธรรมในทุกกิจกรรม ใช้วิธีการเสริมแรงชมเชยมากกว่าการเข้มงวดดุว่า หรือลงโทษเด็ก,

8) เรียนรู้จากการใช้ภาษาทั้งที่เป็นคำพูด ท่าทาง ฝึกการพูด การวาดภาพ การฟัง การทำตามคำสั่ง การสนทนาโต้ตอบ พัฒนาการทางภาษาเป็นสื่อที่นำไปสู่การสติปัญญา และทางสังคม อีกทั้งช่วยให้เด็กสามารถมีวิธีเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง

9) การเรียนรู้จากที่ได้ช่วยเหลือผู้ใหญ่ในการทำงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น ช่วยเก็บของให้เข้าที่ ช่วยครูแจกสีกินให้แก่เพื่อนๆ ช่วยพ่อแม่จัดของตักบาตร การที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำงานเป็นการฝึกความขยัน และฝึกความสามารถที่เด็กวัยนี้ทำได้ เด็กรู้สึกภาคภูมิใจที่ผู้ใหญ่ชมเชยเมื่อทำงานนั้นได้สำเร็จ

การจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว ครูต้องให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ด้วยวิธีการของตนเองตามความถนัดที่แตกต่างกันของแต่ละคน เพื่อให้เด็กได้สร้างความรู้ พัฒนาทักษะและเจตคติจากการลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ มีครูและเด็กร่วมกันกำหนดขึ้น โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาชี้ทางเลือก ให้เด็กได้ตัดสินใจด้วยตนเอง และช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันด้วย

5.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็ก

ปฐมวัย

กุลยา ตันติผลลาชีวะ(2551) กล่าวว่า การสอนเด็กปฐมวัยเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ตอบสนองความต้องการเด็ก เพื่อการเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต การสอนเด็กวัยนี้ จึงไม่ใช่การสอนอ่าน คัด เขียนและคิดเลขเพราะเป็นการเร่งพัฒนาการให้เร็วกว่าธรรมชาติ ทำ

ให้เด็กเครียด คับข้องใจและเป็นการทำลายสุขภาพจิตเด็ก ทั้งนี้ สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาหรือ NAEYC (National Association for Education of Young Children) เสนอแนะว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ปี ควรเน้นความเหมาะสมกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก คือ จัดให้เหมาะสมกับวัย และความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็ก ครูต้องเตรียมสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็กวัยนี้ เนื่องจากความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในวัยนี้มีความสำคัญมากต่อพัฒนาการของเด็ก ขณะเดียวกันเด็กแต่ละคนต่างมีความเป็นหนึ่งในตนเอง มีรูปแบบอัตราการเจริญเติบโต บุคลิกภาพ แบบของการเรียนรู้ และพื้นฐานทางด้านครอบครัวในแต่ละส่วนแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ การจัดประสบการณ์และความสัมพันธ์ที่ผู้ใหญ่จะให้กับเด็กแต่ละคนจึงควรแตกต่างกัน เพราะการเรียนรู้ในวัยเด็กเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างความคิดของเด็กและประสบการณ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ กับวัสดุอุปกรณ์ และบุคคลต่างๆ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ (2546) ได้แสดงความเห็นที่สอดคล้องกันว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยต้องเหมาะสมและมีความหมายต่อตัวเด็ก คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและอัตราการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ดังนั้น กิจกรรมในห้องเรียนจึงควรมีความหลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กและรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน กิจกรรมที่ครูในแต่ละวัน ประกอบด้วย กิจกรรมใหญ่ กิจกรรมกลุ่มย่อย กิจกรรมนอกห้องเรียน ทำความสะอาด รับประทานอาหาร นอนพักหรือพักผ่อน รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

Essa (1999) กล่าวว่า ครูปฐมวัยที่ดีต้องสามารถทำให้ความคิดในระดับรูปธรรม (Concrete Thinking) ของเด็กก้าวขึ้นไปสู่การคิดในระดับนามธรรมได้อย่างง่าย ๆ ความสามารถในการเลือกและออกแบบกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้ลงมือกระทำ (Hands-on) จะส่งผลต่อการวางแผนและจัดประสบการณ์ให้กับเด็กเล็ก รายละเอียดในการจัดกิจกรรมต้องเน้นหรือให้ความสำคัญกับความต้องการและความสนใจของเด็ก ซึ่งครูต้องวางแผนจัดกิจกรรมอย่างเน้นลำดับขั้นตอนเพื่อให้เด็กได้รับโอกาสที่กระตุ้น ซึ่งนำความสนใจตามระดับของพัฒนาการของเขาเอง การลงมือทำ อันเป็นหัวใจของการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจึงหมายความว่าความถึงการมีส่วนร่วมต่างๆ ของร่างกายทั้งมือ แขน ขา เท้า และร่างกายทำกิจกรรม มากกว่าเพียงการฟังและสังเกต เช่นเดียวกับการใช้คำว่า Concrete หรือของจริง ซึ่งหมายความว่าเด็กควรจะได้ลงมือทำกิจกรรมโดยใช้วัสดุจริง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ย่อมเกิดจากการวางแผนที่ดีของครูดังที่ Essa (1999) กล่าวว่า การวางแผนกิจกรรม ควรเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติ ตามแนวทางหรือคู่มือ นำข้อมูลจากการประเมินความ

ต้องการจำเป็นของเด็กเข้ามาใช้ จัดกิจกรรมรองรับเด็กเป็นรายบุคคลและสามารถปรับได้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง (Arce, 2000) วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้เรียน การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้และบูรณาการคุณธรรม การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการออกแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2545)

1. การวิเคราะห์ผู้เรียน การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ช่วยให้ครูผู้สอนมีข้อมูลสำคัญในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม หลักการวิเคราะห์ผู้เรียนควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ธรรมชาติของผู้เรียน ประสบการณ์และพื้นฐานความรู้เดิม วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ และการบูรณาการคุณธรรม คำนึงมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เชื่อมโยงกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
4. การออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและเชื่อมโยงบูรณาการระหว่างกลุ่มวิชาโดยใช้ผลการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นหลัก และใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. การออกแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนภาพให้เห็นได้ชัดเจนและแน่นอนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่างๆ อย่างไร ทำให้ได้ข้อมูลของผู้เรียนรอบด้านที่สอดคล้องกัน

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จึงไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

5.3.1 หลักการจัดประสบการณ์ จัดประสบการณ์โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ คือ กิจกรรมควรสนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็ก

อาศัยอยู่ ใช้เทคนิคเรียนปนเล่นเพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต ซึ่งมีการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ และให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

5.3.2 แนวการจัดประสบการณ์ แนวทางที่สำคัญ คือจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ให้เด็กได้ลงมือกระทำ ด้วยตนเองแบบบูรณาการ เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในบรรยากาศที่อบอุ่น และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก ทั้งประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้และประสบการณ์ที่เป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้า พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ควรมีการจัดทำและนำเสนอสารนิทัศน์เพื่อพัฒนาเด็กร่วมด้วยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยนำพาผู้เรียน คือเด็กวัย 3-5 ปี ให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

สรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษา ให้เด็กปฐมวัย ได้ลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัสทุกด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย และความสามารถของเด็กด้วย

5.4 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

5.4.1 การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย

ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยประการสำคัญคือ การเรียนรู้ผ่านการกระทำ หรือการทำกิจกรรม ซึ่งผ่านการวางแผนอย่างมีจุดมุ่งหมายของครูในรูปของการ “ตารางกิจกรรมประจำวัน” การกำหนดตารางเรียนหรือตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญที่จะ ช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งทางร่างกายและจิตใจตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย ตารางกิจกรรมประจำวันของเด็กปฐมวัย จึงเทียบได้กับตารางสอนของครูหรือ ตารางเรียนของเด็กผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั่นเอง

Logan & Logan (1974) ได้แนะนำการจัดสัดส่วนเวลาที่เหมาะสม สำหรับการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน ของเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

- 1) กิจกรรมในห้องเรียนและการเล่นกลางแจ้ง ทั้งที่ครู เสนอแนะและเด็กเลือกเอง 50%
- 2) กิจกรรมรวมกลุ่ม เช่น การสนทนา ฟังนิทาน ร้องเพลง หรืออื่นๆ 25%
- 3) การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ เช่น เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร พักผ่อน หรืออื่นๆ 25%

การจัดตารางกิจกรรมประจำวันสามารถจัดให้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้อง คำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

Feldman (1991) เสนอว่า ตารางกิจกรรมประจำวันที่เหมาะสมจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมในแต่ละวันเป็นไปโดยราบรื่น ช่วยให้เด็กตื่นตัวและเป็นไปในทิศทางที่ดี นอกจากนั้น ยังช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ สิ่งที่ต้องพิจารณาในการจัดตารางกิจกรรมประจำวันจึงได้แก่ อายุของเด็ก ความต้องการตามพัฒนาการ ความสนใจ ช่วงความสนใจและธรรมชาติของร่างกาย แม้ว่า กิจกรรมต่างๆในรอบวันจะดำเนินไปตามลำดับ แต่ก็ควรยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และความต้องการของเด็ก เช่น เมื่อครูสังเกตพบว่า เด็กเริ่มเบื่อหรือเหนื่อยล้าที่จะทำกิจกรรมที่จะทำกิจกรรมตามตาราง ครูอาจจัดกิจกรรมต่อมาให้เร็วขึ้นก็ได้ กิจกรรมในตารางกิจกรรมประจำวันควรมีลักษณะหลากหลายและสมดุล สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ครูพึงระลึกไว้เสมอในการจัดตารางจึงได้แก่ ความคงเส้นคงวา เช่นเดียวกับ Rosser (2002) ที่กล่าวว่า การวางแผนจัดตารางกิจกรรมประจำวัน ต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็ก เด็กเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ กิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยจึงรวมถึงทั้งช่วงเวลาที่ยืดและช่วงเวลาของเด็กตื่นตัว ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มย่อย กิจกรรมกลุ่มใหญ่ กิจกรรมรายบุคคล ช่วงเวลาพักผ่อน และช่วงเวลาอาหาร ทำอาหารว่างและอาหารกลางวัน มีข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผนจัดตารางกิจกรรมประจำวันดังนี้

1. แผนควรมีความยืดหยุ่นในช่วงเด็กมาถึงโรงเรียน เพื่อให้ครูได้ต้อนรับเด็กทุกคน
2. วางแผนเผื่อเวลาสำหรับกิจวัตรและการเปลี่ยนกิจกรรม
3. จัดเวลา 45 – 60 นาที ให้เด็กได้เล่นในศูนย์การเรียนรู้ทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ
4. ในแต่ละวันควรจัดทั้งกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อยและกิจกรรมกลุ่มใหญ่
5. ปรับตารางให้เหมาะสมกับอายุและระดับพัฒนาการของเด็กในกลุ่ม
6. ตารางควรยืดหยุ่นเมื่อเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ เด็กๆมักสนใจมาก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนของครู
7. ในวันที่อากาศเอื้ออำนวย ควรให้เวลาเด็ก 45 – 60 นาที ได้เล่นสนามทั้งในภาคเช้าและภาคบ่าย แต่หากอากาศไม่ดี ครูควรเตรียมกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ในร่มให้เด็กได้ทำ
8. ให้เด็กได้ใช้เวลารับประทานอาหารกลางวันและอาหารว่างเข้าสังคม โดยครูนั่งกับเด็กและเชื่อมโยงการสนทนาระหว่างเด็ก ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ครูจะได้รู้จักเด็กและครอบครัวของเด็กด้วย
9. เตรียมอาหารและสูตรอาหารต่างๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจในพฤติกรรมการ

10. แม้ว่าจะมีเวลากำหนดเข้าห้องน้ำในตารางกิจกรรมประจำวัน ครูอาจแนะนำให้เด็กได้เข้าห้องน้ำตามความต้องการเพื่อจะได้ไม่ต้องรอนาน และควรเตรียมกิจกรรมระหว่างรอเด็กกลุ่มใหญ่เข้าห้องน้ำเพื่อไม่ให้เสียเวลา

นิตยา ประพุดติกิจ (2539) เสนอว่า กิจกรรมในแต่ละวันต้องแบ่งเวลาให้แน่นอนและการแบ่งกิจกรรมแต่ละอย่างต้องสมดุลกัน ระหว่าง กิจกรรมที่ต้องใช้พลังกำลังหรือความไวกับกิจกรรมที่ต้องการความเงียบ กิจกรรมในร่มกับกิจกรรมกลางแจ้ง การเล่นตามลำพังกับการเล่นเป็นกลุ่ม Essa (1999) กลับเสนอว่าในแต่ละวันควรกำหนดช่วงกว้าง ๆ สำหรับให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมที่เรียกว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กเลือกเอง (self – selected learning activities) เล่นอิสระ (free play) เรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ (learning center) หรือกิจกรรมลักษณะเดียวกันที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น กิจกรรมเหล่านี้ ควรมีการวางแผนอย่างดีเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนจุดประสงค์และหัวข้อต่าง ๆ ในหลักสูตร ทั้งนี้กิจกรรมในแต่ละวันควรส่งเสริมพัฒนาการได้หลากหลายทั้งการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ สถิติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ สังคมและทักษะภาษา ช่วงเวลาที่เด็กทำกิจกรรมเป็นโอกาสที่ครูปฐมวัยจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งจะช่วยให้ครูรู้จักเด็กมากขึ้นได้พัฒนาความสัมพันธ์ แนะนำหรือเสริมในทัศนคติต่างๆ วัดความเข้าใจในโมโนทัศนคติต่างๆ หรือประเมินระดับพัฒนาการของเด็กได้ หลักสำคัญในการวางแผนจัดตารางกิจกรรม ได้แก่ ความปลอดภัย และการติดตามอย่างเพียงพอเนื่องจากบางกิจกรรม เด็กอาจทำตามลำพังโดยครูดูแลอยู่ห่าง ๆ เช่น การประกอบอาหาร หรืองานไม้ ขณะที่บางกิจกรรมอย่างการเล่นน้ำ เล่นทราย เล่นสัมผัส เล่นกับสี หรือเล่นไม้บล็อกนั้นครูต้องกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด

ดังนั้น การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่น เครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับซ่อนซ่อนใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารเช้า พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษา ที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลาการที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่างๆ ฯลฯ

มีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมระหว่างวันสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

(นภเนตร ธรรมบวร, 2546)

กิจกรรมกลุ่มใหญ่ (Larg Group Activity) เป็นกิจกรรมรวมครูและเด็ก ๆ ทั้งหมดมาทำร่วมกัน ซึ่งมีชื่อเรียกต่างกัน เช่น กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมพืงนิทาน กิจกรรมกลุ่มหรืออื่น ๆ กิจกรรมกลุ่มใหญ่ สามารถจัดได้หลายช่วงโดยแต่ละช่วงอาจมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อทักทายตอนเช้า เล่านิทาน เคลื่อนไหวหรือกิจกรรมด้านดนตรี เป็นต้น McAfee (1985) ได้สังเกตการจัดกิจกรรมพบว่า กิจกรรมกลุ่มใหญ่ที่นิยมจัด คือ การอ่านหนังสือและเล่านิทาน ขณะที่ครูส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่า กิจกรรมที่จัดมักเป็นกิจกรรมดนตรีมากกว่าการอ่านหนังสือหรือเล่านิทาน McAfee ยังพบว่า กิจกรรมดนตรีที่จัดมีเพียงหนึ่งในสามของการอ่านหนังสือและการเล่านิทาน

กิจกรรมกลุ่มใหญ่สามารถจัดโดยใช้การอภิปราย หนังสือหรือนิทาน เพลง เล่นกับนิ้ว เคลื่อนไหว กระบวนการทางสังคม โคลง เกม ละคร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ออกกำลังกายบ่อย ๆ วางแผน และการทบทวน คูปฏิทินและลมฟ้าอากาศและกิจกรรมกลุ่มแบบอื่น ๆ อีกมากมาย สิ่งสำคัญสำหรับครูในการจัดกิจกรรมกลุ่มใหญ่ คือ ต้องรู้ว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไรและกิจกรรมกลุ่มแบบใดที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์จากกิจกรรม

กิจกรรมกลุ่มย่อย (Small Group Activities) กลุ่มเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ระหว่าง 5 – 6 คนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมกับครูหนึ่งคนเป็นช่วงเวลาสั้นๆ คือ ประมาณ 10 – 15 นาที เด็กเหล่านี้ อาจเป็นเด็กที่มีความสามารถ หรือความสนใจที่คล้ายคลึงกัน ซึ่ง Hohmann et al (1979) ระบุว่าควรเป็นเด็กที่มีพัฒนาการระดับเดียวกัน กิจกรรมกลุ่มย่อยจะช่วยให้ครูได้มีโอกาสดูแลเด็กเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด ครูจึงควรจัดกิจกรรมวางแผนอย่างรอบคอบ

กิจกรรมกลางแจ้ง (Outdoor Activities) เป็นกิจกรรมที่ควรจัดทุกวันโดยใช้เวลาอย่างน้อย 45 นาที เสียดยที่คนบางกลุ่มคิดว่า เป็นช่วงเวลาเด็กจะใช้ระบายพลังงานออกมาและเป็นเวลาที่ครูจะได้พักผ่อนทั้งที่กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง ซึ่งครูต้องวางแผนและปฏิสัมพันธ์กับเด็กเช่นเดียวกับกิจกรรมในร่ม

บทบาทของครู ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความสนใจ สนองความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล ชี้นำพฤติกรรม จักประสบการณ์อย่างหลากหลาย หาโอกาสสอนมนิทัศน์ กระตุ้นส่งเสริมการสำรวจและการแก้ปัญหา ระหว่างเด็กทำกิจกรรมกลางแจ้ง ครูต้องระมัดระวังและใส่ใจเรื่องความปลอดภัยเป็นพิเศษ โดยการกวาดสายตาดูแลให้ทั่วบริเวณ และอาจใส่ใจในบริเวณที่อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เช่น บริเวณที่เล่นชิงช้า ไม้สั่น ที่ปีนป่าย ที่ซัดสามล้อหรือเครื่องเล่นมีล้อและกระบะทราย เครื่องเล่น สนามต่าง ๆ อาจตั้งวางในร่มบ้าง เพื่อป้องกันอุปสรรคด้านดินฟ้าอากาศ แต่

หากเด็กอยู่ในสภาพที่พร้อม เช่น แต่งกายเรียบร้อย ครูอาจนำเด็ก ๆ ไปเล่นหิมะในช่วงอากาศหนาว เย็นบ้างก็ได้

การทำความสะอาด (Cleanup) กิจกรรมทำความสะอาด หรือดูแลความเรียบร้อย เป็นสิ่งสำคัญที่ควรจัดตั้งนี้ หลังจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีกิจกรรมให้เด็กได้ฝึกทำความสะอาด และดูแลความเรียบร้อยของห้องเรียนทุกวัน

รอยต่อเชื่อมต่อบetweenกิจกรรม (Transitions) การเชื่อมต่อบetweenกิจกรรม จำเป็นต้องมีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ เพื่อป้องกันความสับสนวุ่นวาย ครูจึงควรวางแผน เตรียมเด็กสำหรับรอยต่อเชื่อมต่อบetweenกิจกรรมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การบอกเด็กล่วงหน้า การให้สัญญาณที่คุ้นเคย เช่น เพลงที่คุ้นเคย การให้ท่าที่มีความหมายระหว่างเปลี่ยนกิจกรรม หรือการลดความวุ่นวายด้วยเพลง หรือเงื่อนไขบางอย่างเพื่อให้เด็กแยกย้ายกันไปทำกิจกรรมใหม่ที่ละกลุ่มเล็ก ๆ เป็นต้น

Feldman (1991) ได้เสนอตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันสำหรับเด็ก ก่อนวัยเรียนไว้ดังนี้

7.00 – 9.00 น.	ต้อนรับเด็ก กิจกรรมเปิด – เด็กเลือกเอง ได้แก่ บทบาทสมมติ บล็อก ศิลปะ เครื่องเล่นสัมผัส ฟัง
9.00 – 9.30 น.	กิจกรรมในวงกลม ได้แก่ เพลง เล่นนิ้วมือ เรียกชื่อ สนทนา เกี่ยวกับ วัน เดือน ปี อากาศ นับจำนวนเด็ก หรือ ทบทวนกฎกติกา ระเบียบ ต่างๆ เรียนเป็นกลุ่ม
9.30 – 10.30 น.	ศูนย์การเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กล้ามเนื้อเล็ก ศิลปะ บทบาทสมมติ บล็อก ห้องสมุด และการฟัง
10.30 – 10.45 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.45 – 11.15 น.	เล่นกลางแจ้ง

11.45 – 12.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ ดนตรี การเคลื่อนไหว ศิลปะ
12.00 – 12.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
12.30 – 12.45 น.	เตรียมนอน
12.45 – 14.30 น.	นอนกลางวัน
14.30 – 15.00 น.	ตื่นนอน รับประทานอาหารว่าง
15.00 – 16.00 น.	เล่นกลางแจ้ง
16.00 – 16.30 น.	กิจกรรมยามบ่าย
16.30 – 17.00 น.	นิทาน เพลง เล่นนิ้วมือ
17.00 – 18.00 น.	กิจกรรมเสรี

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก จัดอย่างสมดุลในแต่ละวันโดยกิจกรรมเป็นการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า

5.4.2 การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย

มีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า ครูปฐมวัยที่ดีต้องมีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจ ล้วงลึกถึงภาษา แก้ปัญหา ใส่ใจเด็ก และมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวของเด็ก (Essa, 1996) ซึ่ง Jackman (2001) กล่าวว่า ความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของครูเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก ปรัชญาการศึกษาที่ครูและโปรแกรมยึดถือ รวมทั้งเป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงแสดงถึงสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครูควรกำหนดพฤติกรรมที่ชัดเจน คงที่และเหมาะสมทั้งพฤติกรรมในห้องเรียนและพฤติกรรมนอกห้องเรียน แนะนำเด็กเล็กให้ทราบถึงการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อกลุ่ม และช่วยให้เด็กที่โตกว่าฝึกกำหนดการจำกัดตนเองซึ่งหมายถึง ความปลอดภัยของตนเองครูควรช่วยให้เด็กตระหนักในกฎระเบียบต่างๆ และรับฟังในสิ่งที่เด็กแสดงความรู้สึกและความคับข้องใจของเด็ก

5.4.2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม

ที่จับต้องได้ หรือประสาทสัมผัสโดยตรง สภาพแวดล้อมทางกายภาพประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน ครูต้องวางแผนการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนอย่างเหมาะสมกับความสนใจ อายุ และพัฒนาการของเด็ก (นภเนตร ธรรมบวร, 2546 นิตยา ประพุดติกิจ, 2539) เนื่องจาก การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัย มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้จะสนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก

1) สภาพแวดล้อมภายใน Jackman (2001) ระบุว่า เด็กๆ ต้องการแสดงความเป็นเจ้าของ ห้องเรียนของเด็กจึงควรมีสื่อหรือสิ่งที่เป็นตัวแทนของเด็กแสดงไว้ในห้อง เช่น รูปภาพพร้อมชื่อ ผลงานที่จัดแสดงไว้ในระดับสายตาของเด็ก เพื่อแสดงว่าเขาได้รับความสนใจจากครูและคนอื่นๆ ในห้องเรียนควรมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ (Learning centers) หรือ ศูนย์สนใจ (Interest centers) หรือศูนย์กิจกรรม (Activity centers) พร้อมสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประจำศูนย์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และให้เด็กได้สำรวจ ทดลองและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามระดับพัฒนาการของตนเอง ทั้งนี้กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545) กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือศูนย์การเรียนรู้ถาวร หมายถึงศูนย์การเรียนรู้ที่ติดตั้งอยู่ในชั้นเรียนตลอดปีไม่เปลี่ยนแปลงแม้จะมีกิจกรรมอื่น เช่น มุมหนังสือ มุมบล็อก เป็นต้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็น ศูนย์การเรียนรู้ชั่วคราวซึ่งหมายถึง ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเมื่อเด็กเปลี่ยนความสนใจ พื้นที่ห้องจำกัด หรือไม่มีผู้ใหญ่อุปถัมภ์ การจัดศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน เด็กอนุบาลหรือเด็กประถมจะมีลักษณะเฉพาะและซับซ้อนมากกว่าเด็กเล็กๆ ศูนย์การเรียนรู้หรือมุมที่ควรจัดในห้องเรียนและนอกห้องเรียนมีดังนี้

มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกไม้ตันที่มีขนาดและรูปร่างต่าง ๆ กัน เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบกันเป็นสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง มุมบล็อกเป็นมุมที่ควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ เช่น มุมหนังสือ ทั้งนี้เพราะเสียงจากการเล่นกับบล็อก อาจทำลายสมาธิเด็กที่อยู่ในมุมหนังสือได้ นอกจากนี้ ยังควรอยู่ห่างจากทางเดินผ่านหรือทางเข้าออกของห้องเพื่อไม่ให้กีดขวางทางเดินหรือเกิด

จากอันตรายจากการเดินสะดุดไม้บล็อก การจัดเก็บไม้บล็อกเหล่านี้ ควรจัดวางไว้ในระดับที่เด็กสามารถหยิบมาเล่น หรือนำเก็บด้วยตนเองได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และควรได้ฝึกให้เด็กหัดจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงาม

มุมหนังสือ เป็นมุมที่ต้องการความสงบควรจัดห่างจากมุมที่มีเสียง เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมติ ฯลฯ และควรจัดบรรยากาศจูงใจให้เด็กได้เข้าไปใช้เพื่อเด็กจะได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก ในห้องเรียนควรมีที่เสียบสงบสำหรับให้เด็กได้ดูรูปภาพ อ่านหนังสือนิทาน ฟังนิทานผู้สอนควรได้จัดมุมหนังสือให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ และได้ทำกิจกรรมสงบ ๆ ตามลำพังหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ

มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านหรือชุมชนมาเล่นแสดงบทบาทสมมติ เลียนแบบบุคคลต่างๆ ตามจินตนาการของตน เช่น เป็นพ่อแม่ในมุมบ้าน เป็นหมอในมุมหมอ เป็นพ่อค้าแม่ค้าในมุมร้านค้า ฯลฯ การเล่นดังกล่าวเป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตจริง มุมบทบาทสมมตินี้ ควรอยู่ใกล้มุมบล็อกและอาจจัดให้เป็นสถานที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากการจัดเป็นบ้าน โดยสังเกตการเล่นและความสนใจของเด็กว่ามีการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเล่นจากบทบาทเดิมไปสู่รูปแบบการเล่นอื่นหรือไม่ อุปกรณ์ที่นำมาจัดก็ควรเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็กเช่นกัน โดยอุปกรณ์ที่นำมาจัดให้เด็กต้องไม่เป็นอันตรายและมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

มุมวิทยาศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ ศึกษาเป็นมุมเล่นที่ผู้สอนจัดรวบรวมสิ่งของต่างๆ หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติมาให้เด็กได้สำรวจ สังเกต ทดลอง ค้นพบด้วยตนเองซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก มุมนี้เป็นมุมที่ต้องการความสงบคล้ายมุมหนังสือจึงอาจจัดไว้ใกล้กันได้ และเพื่อเร้าให้เด็กสนใจในสิ่งที่นำมาแสดง ของที่จัดวางไว้จึงควรอยู่ในระดับที่เด็กหยิบ จับ ดูวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นได้โดยสะดวก และสิ่งที่นำมาตั้งแสดงนั้นไม่ควรจะตั้งแสดงของสิ่งเดียวกันตลอดปี แต่ควรจะปรับเปลี่ยนให้น่าสนใจตามโอกาส

มุมศิลปะ กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น กล้ามเนื้อมือ ซึ่งจะช่วยให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนหนังสือได้เมื่อไปเรียนในชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทางอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กจะมีโอกาสทำงานตามลำพังและทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักปรับตัวที่จะทำงานด้วยกันและส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการจัดให้มีมุมศิลปะจึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนา

มากขึ้นและยังสนองความสนใจ ความต้องการของเด็กวัยนี้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก มุมศิลปะเป็นมุมหนึ่งที่เด็กต้องใช้สมาธิในการทำงาน จึงควรจัดให้อยู่ในบริเวณมุมที่ต้องการความสงบ เช่นกัน อาจจัดเป็นโต๊ะสำหรับให้เด็กทำงานศิลปะ โดยมีผ้าพลาสติก หรือกระดาษปูกันเลอะเทอะก่อนทำงาน และจัดวางอุปกรณ์ทำงานศิลปะไว้บนโต๊ะ หรือจัดให้มีกระดานขาหยั่งสำหรับเด็กเขียนภาพระบายสีน้ำ

2) **สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน** หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบๆ สถานศึกษา รวมทั้งจัดสนามเด็กเล่นพร้อมทั้งเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณสถานศึกษาและบริเวณรอบนอกสถานศึกษา ดูแลรักษาความสะอาด จัดแต่งและปลูกต้นไม้ให้มีความร่มรื่นสวยงามรอบๆ บริเวณสถานศึกษา สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

บริเวณสนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ททราย กรวด หญ้า พื้นสำหรับเล่นของเด็กที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ ป่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับป็นปาย ทรงตัว ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตรายต้องหมั่นดูแลให้มีความสะอาด ตรวจสอบตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรงปลอดภัยอยู่เสมอ นอกจากสนามเด็กเล่น ควรมีที่นั่งเล่นพักผ่อนโดยจัดที่สังไว้ใต้ต้นไม้ที่มีร่มเงา อาจใช้เป็นที่พักกิจกรรมกลุ่มย่อยๆ จัดเป็นมุมหนังสือเคลื่อนที่หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบหรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง

ที่นั่งเล่นพักผ่อน จัดที่นั่งไว้ใต้ต้นไม้ที่มีร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อยๆ หรือ กิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง

บริเวณธรรมชาติ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณสถานศึกษามีไม่มากนักอาจปลูกพืชในกระบะหรือกระถาง หรือทำเป็นสวนสมุนไพร เป็นต้น การสอนแบบไฮ/สโคปให้ความสำคัญกับการจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเด็ก นับตั้งแต่ อุปกรณ์ที่ครูนำเสนอในชั้นเรียน อุปกรณ์ที่จัดวางประจำศูนย์หรือมุมการเรียนรู้ที่ต้องการพื้นที่ วัสดุ อุปกรณ์อื่น ๆ และการจัดเก็บที่ง่ายต่อการหยิบใช้ และเก็บ กล่าวคือ ต้องมีพื้นที่สำหรับการทำงานกลุ่มหรือทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์เพื่อพัฒนาประสบการณ์หลัก 8 กลุ่ม ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคมและการริเริ่ม ภาษา การสร้างสรรค์ ดนตรี การเคลื่อนไหว การจัดจำแนก การจัดลำดับ จำนวน ความเร็ว และเวลา ห้องเรียนควรมีความพร้อม

ของมุมต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกเรียน มุมที่สำคัญควรมีได้แก่ มุมศิลปะ มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์ มุมบล็อก เป็นต้น โรงเรียนควรมีศูนย์การเรียนรู้ที่พร้อมสำหรับเด็กได้เรียนรู้ร่วมด้วย ในขณะเดียวกันแต่ละศูนย์หรือห้องเรียนรู้ต้องมีอุปกรณ์มากพอที่จะค้นเพื่อการเรียนรู้ได้ ตัวอย่างเช่น ศูนย์การเรียนรู้บ้านเรือน ต้องมีอุปกรณ์เกี่ยวกับงานบ้าน ที่นอกจากเด็กได้เรียนรู้ชื่อสิ่งของแล้ว ต้องสามารถเรียนรู้เรื่องจับคู่ ตรวจสอบลักษณะ หรือทดลองใช้ ตามแผนที่เด็กกำหนดด้วย สิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่จำเป็นต้องมีความหลากหลายของอุปกรณ์และพร้อมมูลนั้น จุดประสงค์เพื่อให้เด็กเรียนรู้เรื่องการจำแนกพวก เรียงลำดับ ตรวจสอบความสัมพันธ์ เป็นประสบการณ์สำคัญที่เด็กต้องเรียน การจัดวางสิ่งของในชั้นวางของในตู้ ครูจะต้องจัดเป็นหมู่เป็นกลุ่ม มีเครื่องหมายแสดงกลุ่มหรือชุดอุปกรณ์ที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ขนาดของชั้นวาง ควรอยู่ในระดับสายตาเด็กที่สามารถเห็นได้ชัด และสูงในระดับที่หยิบเก็บได้โดยสะดวก ไม่เป็นอันตรายกับเด็ก ที่สำคัญปริมาณของต้องมีมากพอสำหรับเด็กที่จะเลือกใช้และตัดสินใจนำไปทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างที่ตนเองต้องการ

5.4.2.2 สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ เป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่เกิดจากพฤติกรรมของตัวบุคคล ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับเด็ก การเสริมแรงเชิงบวก การจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสมีส่วนร่วมด้วยความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น ได้พูดคุย หัวเราะ ด้วยความสนุกสนานมากกว่าการถูกบังคับให้ร่วมกิจกรรม ทั้งนี้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูผู้สอนกับเด็กในเชิงบวกจะช่วยให้เด็กมีความสุขสนุกในการเรียนรู้ กฎกติกาหรือข้อตกลงของห้องเป็นปัจจัยสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในห้อง ทั้งนี้ Feldman(1991) กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างอบอุ่น ยอมรับและเสริมแรงทางบวก จะช่วยให้เด็กรู้สึก รักและมีคุณค่า ซึ่งจะส่งผลไปสู่ทัศนคติที่ดี ส่วน Rosser (1991) ได้สนับสนุนว่า กฎของห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับห้องเรียนระดับปฐมวัย เนื่องจากเป็นสิ่งชี้้นำพฤติกรรมที่พึงประสงค์แก่เด็กและช่วยให้เด็กเรียนรู้ การแสดงพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ กฎของห้องเรียนจะทำให้เด็กทราบถึงข้อห้าม ข้อจำกัดต่างๆ และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาด้านการควบคุมตนเอง กฎควรไม่มีมาก เป็นสิ่งง่ายๆ และระบุเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเหล่านั้น และทราบถึงความสำคัญของกฎของห้องเรียน

การทำงานกับเด็กปฐมวัยได้สำเร็จ ครูต้องมีความสามารถในการจัดหาห้องเรียน และการจัดชั้นเรียนสำหรับเด็ก เพราะการจัดชั้นเรียนมีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมเด็กที่จะแสดง

ออกมาเมื่ออยู่หรือทำงานร่วมกับเพื่อน การจัดการในชั้นเรียนปฐมวัย ต้องมีการวางแผนสิ่งต่างๆ ทั้งก่อนเริ่มเรียน เวลาและกลับจากโรงเรียน การจัดการเพื่อความต่อเนื่อง การปฏิสัมพันธ์กับเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และการจัดการกับความขัดแย้ง (จีระพันธ์ พูลพัฒน์, 2548) ครูที่มีการเตรียมการและการจัดการที่ดี จึงเท่ากับว่าได้จัดสภาพแวดล้อมทางจิตภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวว่า ครูควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับเด็กทั้งด้านร่างกาย คำพูดและการแสดงออก ให้ความสนใจรับฟังเด็ก ใช้ภาษาพูดให้ง่ายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก ถามหรือบอกในสิ่งที่เด็กสนใจเป็นต้น เช่นเดียวกับ นิตยา ประพฤติกิจ (2539) และ Gestwickly (1999) ได้เสนอแนะว่า เมื่อพูดกับเด็ก ครูควรอยู่ในระดับที่เด็กสามารถมองเห็นหน้าครูได้ โดยนั่งคุกเข่าโน้มตัวลงมาหาเด็กหรือนั่งบนเก้าอี้เด็ก หรือนั่งบนพื้น ใช้คำพูดชักจูงให้เด็กร่วมมืออย่างมั่นใจ และฝึกการใช้เสียงของครูเป็นเครื่องมือการสอน โดยการพูดด้วยน้ำเสียงที่ดีและนุ่มเพื่อกระตุ้นการตอบสนองของเด็ก เสนอแนะบทบาทหน้าที่และปฏิสัมพันธ์ของครูของครูปฐมวัยในการสร้างอัตลักษณ์ที่ดีแก่เด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1) ใช้คำพูดและการแสดงที่สื่อถึงความรู้สึกและแสดงความสนใจอย่างจริงใจกับเด็ก การรับเด็กและช่วยเหลือเด็กแต่ละคนเมื่อมาถึงโรงเรียนเป็นสิ่งที่แสดงให้เด็กเห็นว่าเขาได้รับความสนใจจากครู รวมถึงการพูดคุยระหว่างวันในสิ่งที่เด็กสนใจและเคยทำจะช่วยให้เด็กตระหนักถึงความสนใจของครูที่มีต่อเขา

2) พูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลในแต่ละวัน ระหว่างทำกิจกรรมหรือกิจวัตรต่างๆ เช่น เช้าห้องน้ำ เปลี่ยนหรือสวมเสื้อผ้า เดินไปสนามหรือระหว่างรอคอยเด็กอื่นเพื่อทำกิจกรรมกลุ่ม อันเป็นโอกาสดีสำหรับการพูดคุยสนทนาระหว่างครูกับเด็ก ช่วงเวลาที่เด็กเลือกทำกิจกรรมเสรีหรือกิจกรรมที่เขาสนใจเป็นเวลาที่เหมาะสมกับการเริ่มสนทนากับเด็ก

3) จัดบรรยากาศชั้นเรียนที่ส่งเสริมและทำให้เด็กแต่ละคนรู้สึกว่าตนมีคุณค่าหรือความสำคัญครูควรส่งเสริมให้เด็กได้ประสบความสำเร็จเพื่อให้เด็กเห็นความสามารถและคุณค่าของตน โดยไม่เน้นการแข่งขันและพึงตระหนักถึงความแตกต่างและจุดแข็งในพัฒนาการแต่ละด้าน เด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้ในที่สุด

4) ครูต้องไวในการตอบสนองความเป็นตัวของตัวเองของเด็ก ผู้ใหญ่ควรสนับสนุนและส่งเสริมแบบฉบับเฉพาะด้านในการเลือกกิจกรรมและเลือกปฏิสัมพันธ์กับ

ผู้คนของเด็ก ครูควรพยายามเรียนรู้ลักษณะของเด็กแต่ละคนมากกว่าการเข้าไปสอดแทรกเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือจุดด้อยของเด็ก

5) เคารพในแบบฉบับและความต้องการเฉพาะของผู้ปกครอง และนำความรู้เกี่ยวกับเด็กที่ผู้ปกครองมีอยู่นั้นเป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นเพื่อทำความรู้จักเด็กแต่ละคนให้มากขึ้น

6) จัดเตรียมวัสดุ เปิดโอกาสและส่งเสริมให้เด็กได้ริเริ่มทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหมายและตอบสนองความสนใจของเด็กแต่ละคน เด็กที่ประสบความสำเร็จจะกล้าริเริ่มทำสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องซึ่งหลักสูตรที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่ดีแก่เด็กได้

7) ผสานแนวคิด มโนทัศน์เกี่ยวกับเอกลักษณ์บุคคลเข้าไปในกิจกรรมการเรียนรู้และการสนทนาอย่างสม่ำเสมอในหัวเรื่อง หรือหน่วยการสอนโดยไม่เพียงเป็นการสอนในหน่วยตัวฉันหรือตัวเราเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจึงควรมาจากการวางแผนหลักสูตรของครูที่จะจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ต่อชีวิตของเด็กและช่วยให้เด็กเห็นความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของเขาเอง

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและจิตภาพมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาก สภาพแวดล้อมที่ได้รับการวางแผนเป็นอย่างดีจะเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาความรู้สึกของความเป็นอิสระ การเป็นตัวของตัวเองและการประสบความสำเร็จขณะเดียวกัน เด็กก็ได้เรียนรู้ขอบเขตความสามารถของตนเองอีกด้วย

5.4.3 การประเมินพัฒนาการ

กรมวิชาการ (2546) กล่าวว่า การประเมินในระดับปฐมวัย

เป็นการประเมินพัฒนาการของเด็กที่ครูต้องดำเนินการเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ โดยมุ่งนำข้อมูลจากการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปตามศักยภาพของตน หลักการประเมินพัฒนาการ คือ ประเมินหลากหลาย เหมาะสม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545) กล่าวถึงการประเมินการประเมินผล การเรียนการสอนแบบไฮ/สโคป ว่า ใช้การสังเกต ประกอบการบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะเดียวกัน ข้อมูลที่มาจากการสังเกตและบันทึกของครูจะใช้เป็นการประเมินการเรียนรู้ของเด็กได้

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเรียกว่า High/Scope Program Quality Assessment และแบบบันทึกการสังเกตเฉพาะไฮ/สโคป ด้วย เครื่องมือนี้ให้ความสะดวกแก่ครูในการประเมินการเรียนรู้ของเด็กและวางแผนการสอนเพื่อพัฒนาเด็ก ลักษณะเครื่องมือเป็นการจดบันทึกการสังเกตของครูที่จำแนกการสังเกตเฉพาะประสบการณ์สำคัญ ได้แก่ การคิดริเริ่ม การสร้างสรรค์ การแสดงออก ความสัมพันธ์ทางสังคม ดนตรีและการเคลื่อนไหว ภาษา และการรู้หนังสือ เหตุผลและคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยข้อรายการ 36 รายการ เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบบบันทึกนี้เรียกว่า High/Scope Child Observational Record (COR)

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามสภาพจริงมีหลากหลาย เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กได้อย่างครอบคลุม วิธีการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับมีดังนี้(กรมวิชาการ, 2546)

4. การสังเกตและการบันทึกข้อมูลจากการสังเกต การสังเกตเป็นวิธีการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับสำหรับครูปฐมวัย การสังเกตมี 2 ประเภทคือ การสังเกตอย่างเป็นทางการและการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตอย่างเป็นทางการ เป็นการสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนตามแผนที่กำหนดไว้ ส่วนการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรม ซึ่งอาจเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้น ครูต้องบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน

6. การสนทนา เป็นวิธีการที่ใช้ได้สะดวก สามารถใช้ได้ทั้งเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งการประเมินวิธีนี้จะทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้ภาษาของเด็ก

7. การสัมภาษณ์ด้วยวิธีพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลที่ควรจัดในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ เด็กไม่มีความเครียดหรือวิตกกังวล ครูควรเลือกใช้คำถามที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ได้ตอบอย่างอิสระ วิธีการนี้จะช่วยให้ครูสามารถประเมินความสามารถทางสติปัญญาและค้นพบศักยภาพของเด็กได้

12. การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล โดยการใช้พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) หรือแฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งเป็นวิธีรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลต่างๆจากผลงานของเด็กที่รวบรวมไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย อันจะชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กได้อย่างชัดเจน ซึ่งเยาเวา เดชะคุปต์และคณะ (2550) กล่าวว่า การสะสมผลงานเป็นการรวบรวมหรือสรุปเลือกเก็บผลงานของเด็กเพื่อสะท้อนความรู้ความสามารถและพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างครอบคลุมประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กได้เรียนรู้ ทั้งนี้โดยนำข้อมูลที่ได้นำมา

เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือเป้าหมายของหลักสูตรเพื่อให้สามารถบอกหรือสะท้อนภาพพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างชัดเจน

การประเมินด้วยพอร์ตโฟลิโอไอไอ เป็นวิธีการประเมินผลเด็กปฐมวัยที่เหมาะสม จัดเป็นการประเมินที่เน้นสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏจากการปฏิบัติของเด็กที่ต้องอาศัยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ ผู้ประเมิน ชิ้นงานที่ต้องประเมิน เจ้าของชิ้นงาน ผู้สนับสนุน งานและเกณฑ์การประเมิน (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545) เนื่องจากการประเมินผลในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกและแสดงความรู้ความสามารถ ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

พอร์ตโฟลิโอ อาจแบ่งได้ 2 ชนิด คือ พอร์ตโฟลิโองานยอดเยี่ยมและพอร์ตโฟลิโอแสดงความเจริญงอกงามและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยมีความแตกต่างที่สำคัญ คือ พอร์ตโฟลิโองานยอดเยี่ยม เน้นผลงานชิ้นสุดท้ายที่ดีที่สุดสำหรับการประเมินผลสรุปรวม ส่วนพอร์ตโฟลิโอแสดงความเจริญงอกงามและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ การคิดวินิจฉัยปัญหา เพื่อแนะแนวทางในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ชิ้นงานที่เลือกอาจเป็นงานที่ทำในตอนแรก งานที่ทำในช่วงกลางและงานที่ทำในช่วงท้ายๆ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

มยุรีย์ เขียวจะอ่อน (2541) ได้ทำการวิจัยเพื่อใช้กระบวนการวิเคราะห์งานในการศึกษาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับครูอนุบาล พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า คุณสมบัติของครูผู้สอนอนุบาลมี 3 ประการคือ (1) คุณลักษณะที่จำเป็น ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครูอนุบาล การเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขัน และความคล่องแคล่วว่องไว (2) ความรู้ที่ครูอนุบาลควรมี ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนุบาลศึกษา ทฤษฎีและจิตวิทยาเด็กปฐมวัย และ (3) ทักษะและความสามารถที่ครูอนุบาลควรมี ได้แก่ ทักษะและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมเด็กให้สงบ การสื่อสารกับเด็ก และการประเมินพัฒนาการผลการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่าครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวกับด้านทักษะและความสามารถมากที่สุด

อรพรรณ บุตรกัตถัญญ (2542) ได้ศึกษาความเข้าใจและการปฏิบัติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การประเมิน

พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนโยบายของสถานศึกษา จาก ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการ ศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏ ในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา และ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสม กับระดับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล อยู่ในระดับปานกลาง จากคะแนนในการทำแบบวัดความ เข้าใจ ที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ในการตัดสินใจ โดยผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเข้าใจมากที่สุด ใน การสรรหาบุคลากรเพื่อรองรับจำนวนเด็กอนุบาลที่เพิ่มขึ้น และมีความเข้าใจน้อยที่สุดในการกำหนด นโยบายสำหรับการใช้ภาษาและสื่อสารในโรงเรียน สำหรับครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจมากที่สุด ในการ รายงานผลการประเมินเด็ก และครูเข้าใจน้อยที่สุดในการจัดประสบการณ์ หรือสื่อที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อเด็กทำได้แล้ว และเปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือทำซ้ำ การปฏิบัติของผู้บริหารและครูตามระดับ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาลตามที่ศึกษา 6 ด้าน พบว่ากลุ่มของผู้บริหารและครูที่มีความเข้าใจระดับมาก มีการปฏิบัติที่เห็นเด่นชัดในแต่ละด้าน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม การมีส่วนร่วมของเด็กในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็น กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยและรายบุคคล การบูรณาการหลักสูตร การใช้แฟ้มสะสมงาน การให้ผู้ปกครองมี ส่วนร่วมกับทางโรงเรียน และการส่งเสริมให้ครูพัฒนาอย่างต่อเนื่องทางการศึกษาปฐมวัย กลุ่มของ ผู้บริหารและครูที่มีความเข้าใจระดับปานกลาง มีการปฏิบัติที่เห็นเด่นชัดในแต่ละด้าน คือ การจัด สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การมีส่วนร่วมของเด็กในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่และ รายบุคคล การใช้แผนการสอนของหน่วยงานที่จัดทำขึ้น การใช้แบบประเมินความพร้อม การเชิญ ผู้ปกครองให้เข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้ และการสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย

รัตนา จิวแหลม (2546) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ตามแนวทางปฏิรูปครูในทัศนะของผู้ปกครองผู้เรียนโรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันราชภัฏ กลุ่ม รัตนโกสินทร์ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองผู้เรียนในด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ ด้านการ จัดการเรียนการสอน ด้าน คุณธรรมจริยธรรม ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิตและด้านการ พัฒนาตนเอง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลตามแนวทางการปฏิรูปครู ผู้ปกครองมี ทัศนะอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ คุณลักษณะด้านสุขภาพจิต คุณลักษณะด้านการ จัดการเรียนการสอน คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะด้านการพัฒนาตนเองและ คุณลักษณะด้านสุขภาพกาย ผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษา

อาชีพและเพศต่างก็มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ศิริประภา พงศ์ไทย (2549) ที่มุ่งพัฒนาทฤษฎีสำหรับอธิบายกระบวนการเติบโตทางวิชาชีพของครูอนุบาล ผลการวิจัยได้จำแนกกระบวนการเติบโตทางวิชาชีพของครูอนุบาลที่มีวุฒิภาวะทางวิชาชีพจำแนกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 กระบวนการเข้าสู่วิชาชีพครูอนุบาล คือ ระยะที่เริ่มต้นความสนใจในวิชาชีพครู ด้วยเงื่อนไขทางสังคม เงื่อนไขทางจิตวิทยาและเงื่อนไขเชิงโอกาส ระยะที่ 2 กระบวนการพัฒนาเชิงวิชาชีพคือ ระยะเข้าสู่การเป็นครูอนุบาลโดยการพัฒนา 2 ด้าน คือ การพัฒนาความแน่วแน่ในการเป็นครูอนุบาลและการพัฒนาขีดความสามารถจนถึงขั้นมีความมั่นคง ระยะที่ 3 การกลายเป็นครูอนุบาลที่มีวุฒิภาวะทางวิชาชีพ คือ ระยะที่ครูพัฒนาตนเองจนสามารถจัดการเรียนการสอนตามจุดยืนหรือปรัชญา การศึกษาอย่างมีหลักการที่มั่นคงและจากการรู้คิดด้วยตนเอง

6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Gibson & Marie (2003) แห่ง Montana State University ได้ศึกษาวิจัยการปฏิบัติการวางแผนและการเตรียมการสอนของครูก่อนประจำการที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา การวางแผนและการจัดการทางการศึกษา (Educational Planning and Management EDEL 401) เพื่อเปรียบเทียบ การพัฒนาบทเรียนและหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการออกแบบย้อนกลับ กับรูปแบบการออกแบบหลักสูตรแบบดั้งเดิม ตามกรอบการปฏิบัติงานวิชาชีพ 6 ด้าน ของแดเนียลสัน (Danielson's Framework for Professional Practice) คือ (1) แสดงถึงความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและวิชาครู (2) แสดงถึงความรู้ของผู้เรียน (3) เลือกเป้าหมายของการเรียนการสอนที่เหมาะสม (4) แสดงถึงความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการเรียน (5) ออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกัน (6) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การเปรียบเทียบการออกแบบหลักสูตรทั้ง 2 แบบ จากการวางแผนและการเตรียมการทั้ง 6 องค์ประกอบผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์พหุตัวแปร (multivariate analysis of variance) การเปรียบเทียบการออกแบบ 2 หลักสูตร ขององค์ประกอบแต่ละด้านผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variances) ผลจากพบว่า การศึกษาครูประถมศึกษาก่อน

ประจำการที่ได้เรียนการออกแบบหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการออกแบบย้อนกลับ ได้ผลดีกว่าครู
 ประถมศึกษาก่อนประจำการที่ได้เรียนการออกแบบหลักสูตรโดยใช้รูปแบบดั้งเดิมในการพัฒนาหน่วย
 การสอนและแผนการสอนในทำนองเดียวกันครูประถมศึกษาก่อนประจำการที่ได้เรียนการออกแบบ
 หลักสูตรโดยใช้รูปแบบออกแบบย้อนกลับ มีความสามารถตามกรอบการปฏิบัติงานวิชาชีพ ทั้ง 6
 ด้านได้ดีกว่าครูประถมศึกษาก่อนประจำการที่ได้เรียนการออกแบบหลักสูตรโดยใช้รูปแบบดั้งเดิม
 คณะวิจัยสรุปว่า (1) ในการสอนการออกแบบหลักสูตรควรมีการรวมรูปแบบการออกแบบย้อนกลับ
 เข้าไปด้วย (2) ควรให้อาจารย์ผู้สอนครูก่อนประจำการทุกคนได้มีความรู้และใช้การออกแบบย้อนกลับ
 เพื่อวางแผนหน่วยและแผนการสอนในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบ (3) ควรใช้กรอบการปฏิบัติงานวิชาชีพ
 6 ด้านของแดเนี่ยลสันในรายวิชาที่ครูประจำการเรียน และ(4) ควรใช้ทั้ง รูปแบบการออกแบบ
 ย้อนกลับและกรอบการปฏิบัติงานวิชาชีพของแดเนี่ยลสัน เพื่อช่วยในการเตรียมครูก่อนประจำการ

Schroeder and Hoffman (2005) แห่ง Arizona State University ได้ทำการศึกษาเชิง
 ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการพัฒนาวิชาชีพในด้านการเรียนรู้ของครูและ
 พัฒนาการกำหนดยุทธศาสตร์การสอนของครูเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และศึกษาผลที่มีต่อ
 ทักษะและการเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติของกลุ่มเป้าหมาย 17 คน(participants) ที่เข้าร่วม
 โครงการประชุมวิชาการ/ปฏิบัติการพัฒนาวิชาชีพ ระยะเวลา 1 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า แม้จะมี
 การวิพากษ์วิจารณ์อยู่บ้างเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ วิธีสอน สถานศึกษา และครูผู้สอน แต่มีเพียงครู
 ผู้เข้าร่วมการประชุมที่จัดขึ้นเฉพาะตามรูปแบบการออกแบบย้อนกลับเท่านั้นที่สามารถจัดทำหน่วย
 การสอน แผนการสอนและนำไปใช้ในชั้นเรียนของตน มีการรายงานผลที่แสดงถึงทัศนคติทางบวก
 การมีส่วนร่วมมากขึ้น มีความสนใจเพิ่มขึ้น มีใบกิจกรรม เข้าร่วมงานวันวิทยาศาสตร์ มีการทำรายงาน
 การวิจัยในหัวข้อทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในชุมนุมวิทยาศาสตร์ และได้มีการนำเอาหน่วยการสอน
 ที่ได้จัดทำขึ้นครั้งนี้เข้าไปในหลักสูตรของตนในปีต่อไปด้วย มีข้อเสนอแนะว่าครูผู้เข้าร่วมการวิจัยที่
 สามารถจัดทำหน่วยการสอนควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาสาสมัครให้คำแนะนำทางวิชาการ และมี
 การจัดทำเอกสารในการติดตาม คณะนักวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในการประชุม
 เฉพาะเรื่อง

Barbosa and Jamileh แห่ง Ohio State University (2000) ได้ทำการวิจัย เรื่อง
 ห้องเรียนต้นแบบด้วยการสืบสอบการปฏิบัติอันเป็นนวัตกรรมของความเป็นผู้นำทางการศึกษา ที่มุ่ง
 ศึกษาความเปลี่ยนแปลง ความซับซ้อน วัฒนธรรมและชุมชนในการริเริ่มสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

เพื่ออธิบาย ทำความเข้าใจและการตีความว่า นักศึกษาปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐใน mid-western ได้เข้าไปมีส่วนในการพัฒนาองค์การการเรียนรู้อย่างไร และสามารถสร้างทฤษฎีการปฏิบัติของการแลกเปลี่ยนองค์การนี้ได้อย่างไร การวิจัยนี้เน้นวิธีสอน ยุทธศาสตร์การสอน แหล่งการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่คิดค้นและนำไปใช้ในชุมชนการเรียนรู้ โดยเน้นความร่วมมือในการสร้างรูปแบบใหม่ของการออกแบบการสอนรายวิชาของผู้เรียนที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้ ในหลายด้าน คือ นวัตกรรมการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร การนำการเรียนรู้ของตนเอง การออกแบบการสอนและหลักสูตรในระดับปริญญาตรี การพัฒนาความเป็นผู้นำ โดยมีการนำทฤษฎีที่ซับซ้อนมาเป็นกรอบ เพื่ออธิบายทฤษฎีของการปฏิบัติได้มีการนำเรื่อง การเปลี่ยนแปลง ชุมชนและนวัตกรรม เข้าไปเป็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติการสอนการออกแบบหลักสูตรและการพัฒนาภาวะผู้นำ

Meyer and Carol. (2006) แห่ง State University of New York at Albany ได้ศึกษาแนวคิดหลักของการเรียนรู้ที่จะสอน :: กรณีศึกษา แนวทาง 4 ประการของนักศึกษาครู (ครูก่อนประจำการ) การศึกษาครั้งนี้เพื่อค้นหาความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของประสบการณ์วิชาชีพครู 4 ด้านในขณะที่เรียนรู้แนวคิดหลักเกี่ยวกับการสอน จากประวัติศาสตร์เป็นที่ประจักษ์ว่า การจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาครูเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดหลักในการสอนเป็นสิ่งที่ท้าทาย และจากการปฏิรูปการศึกษา ได้มีเสียงเรียกร้องถึงความจำเป็นในขณะที่ก็มีการเกรงกันถึงผลกรณนำแนวคิดนี้ไปใช้ กรณีศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาตลอดปีเพื่อมุ่งศึกษาครูสังคมศึกษาระดับมัธยมปลาย 2 คน ระดับประถมศึกษา 2 คน ให้ออกแบบและใช้การเรียนการสอนตามหลักการออกแบบย้อนกลับ มีการรวบรวมข้อมูลทั้งจากบริบทของมหาวิทยาลัยและของโรงเรียน รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การบันทึกเสียง จากการประชุมเพื่อช่วยเหลือแนะนำ และใช้ทฤษฎีจากฐานราก (Grounded theory) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อสร้างทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายประสบการณ์ของนักศึกษาครู โดยตัดสินใจจากการพัฒนาความเข้าใจของตนเกี่ยวกับแนวคิดหลัก(ความคิดรวบยอด) ของการสอน การออกแบบงานการสอนของตนและนำไปใช้ในการสอนในชั้นเรียน และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาครูกับอาจารย์ที่ปรึกษา ผลการศึกษาชี้ว่าควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อหาวิธีการที่ดีที่สุดในการเตรียมครูให้สอดคล้องกับกระแสของความพยายามในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิจัยนั้นจะต้องนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของประสบการณ์ของนักศึกษาครูในขอบเขตของโปรแกรมการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูเพื่อให้สามารถเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้คิดและมีส่งผลต่อการพัฒนาโปรแกรมตลอดไป

Christine (2003) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครูและทักษะการเป็นผู้นำที่จะช่วยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยใช้แนวคิดการออกแบบย้อนกลับ ผสมผสานกับกับการโครงการวิจัยด้วยแนวคิดเดียวกันนี้ ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของครูทั้งทางบวกและทางลบกว่าที่ผู้วิจัยคิดไว้ทั้งในด้านการสนทนา การสะท้อนผลการปฏิบัติและความร่วมมือร่วมใจ การพัฒนาที่งานและกระบวนการพัฒนาที่งานยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเจริญ ความเปลี่ยนแปลงและการปรับเปลี่ยนของโรงเรียน

Deonis (2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและการเตรียมการปฏิบัติงานของครูก่อนประจำการโดยเปรียบเทียบรูปแบบบทเรียนและหน่วยที่ใช้แนวคิดการออกแบบย้อนกลับ กับรูปแบบดั้งเดิมตามกรอบการปฏิบัติงานของครูวิชาชีพของ Danielson 6 ด้าน คือ ด้านการใช้ความรู้ด้านเนื้อหาและวิธีสอน ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน ด้านการเลือกเป้าหมายการสอนที่เหมาะสม ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ ด้านการออกแบบลำดับการสอน และด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวิจัยโปรแกรมครุศึกษาที่มหาวิทยาลัย Montana State มีการนำแนวคิดการออกแบบย้อนกลับไปสอนการออกแบบหลักสูตร มีการจัดอบรมเรื่องการออกแบบย้อนกลับให้กับครูก่อนประจำการทุกคนที่สอนหรือต้องการวางแผนบทเรียนหรือหน่วยการสอนในรายวิชาของตน มีการใช้กรอบแนวคิดการปฏิบัติงานของครูของ Danielson สำหรับครูก่อนประจำการและมีการใช้ทั้งแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและกรอบงานเพื่อช่วยครูวิชาการที่มีผลวิจัยชี้จุดอ่อนของการเตรียมครูก่อนประจำการ

Schroeder (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การพัฒนาวิชาชีพที่นำแนวการออกแบบย้อนกลับช่วยเปลี่ยนแปลงการสอนของครูในชั้นเรียนใน 3 ชั้นตอน คือ ชั้นเตรียมครู ชั้นพัฒนาความสามารถพื้นฐานสู่ความเชี่ยวชาญและชั้นปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ประเด็นที่ศึกษา คือ ประสิทธิภาพของการพัฒนาวิชาชีพด้านยุทธศาสตร์การเรียนรู้และการสอนของครูที่นำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน และผลต่อทัศนคติและความเปลี่ยนแปลงด้านความคิดและการปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาวิชาชีพที่ยาวนานหนึ่งสัปดาห์จัดที่มหาวิทยาลัย Northern Arizona ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิจัยติดตามผลได้พบว่า ผู้ร่วมโครงการมีเจตคติที่ดี มีความสามารถเพิ่มขึ้น มีความสนใจมากขึ้น จัดกิจกรรมต่อเนื่อง เข้าร่วมกิจกรรมวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น เป็นต้น และครูเหล่านี้ยังเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครวิชาการ ช่วยฝึกครูคนอื่นในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของโรงเรียน และวิจัยคะแนนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนด้วย

Weitzner De Shwedel, Esther Judith (1980) แห่ง Michigan State University ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของจุดประสงค์การเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของครูประจำการในเม็กซิโก ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับทราบจุดประสงค์สามารถปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้เรียนที่ปราศจากจุดประสงค์ ผู้เรียนที่ได้รับทราบจุดประสงค์ไม่ได้ทำคะแนนการทดสอบเนื้อหาหลังได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทราบจุดประสงค์ การสนับสนุนบางส่วนช่วยให้การกำหนดสมมติฐานที่มีการกำหนดจุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับการประเมินประสบการณ์การเรียนรู้ที่ง่ายตาย สิ่งที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ที่ได้รับทราบจุดประสงค์ในตอนเริ่มต้นจะกำหนดจุดประสงค์ของตนเองได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน กรอบแนวคิดการวิจัยแสดงในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีวิธีดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
- ขั้นที่ 2 การสังเคราะห์กระบวนการและเนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
- ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์แนวทางการประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
- ขั้นที่ 4 การตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
- ขั้นที่ 5 การกำหนดแผนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 2 การศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย
  - 1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.2 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย
    - 1.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูอนุบาล
    - 1.2.2 แบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการสอน
    - 1.2.3 แบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 1.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
  - 1.4 การแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์สถิติเกี่ยวกับความสามารถในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

3.2.1 ข้อมูลระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ด้านความสามารถในการออกแบบและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากแบบบันทึกการเรียนรู้ด้านความสามารถในการออกแบบและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2.2 ข้อมูลจากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีต่อความสามารถในการออกแบบและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2 ด้าน คือ

ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน และแนวคิดและทฤษฎีการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนของนักการศึกษา ได้แก่ แนวคิดของ Joyce และ Weil (2000) และ ทิศนา ขัมมณี (2545)

1.2 นำผลการวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาข้อมูลมาสังเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ดังที่นำเสนอในแผนภาพต่อไปนี้

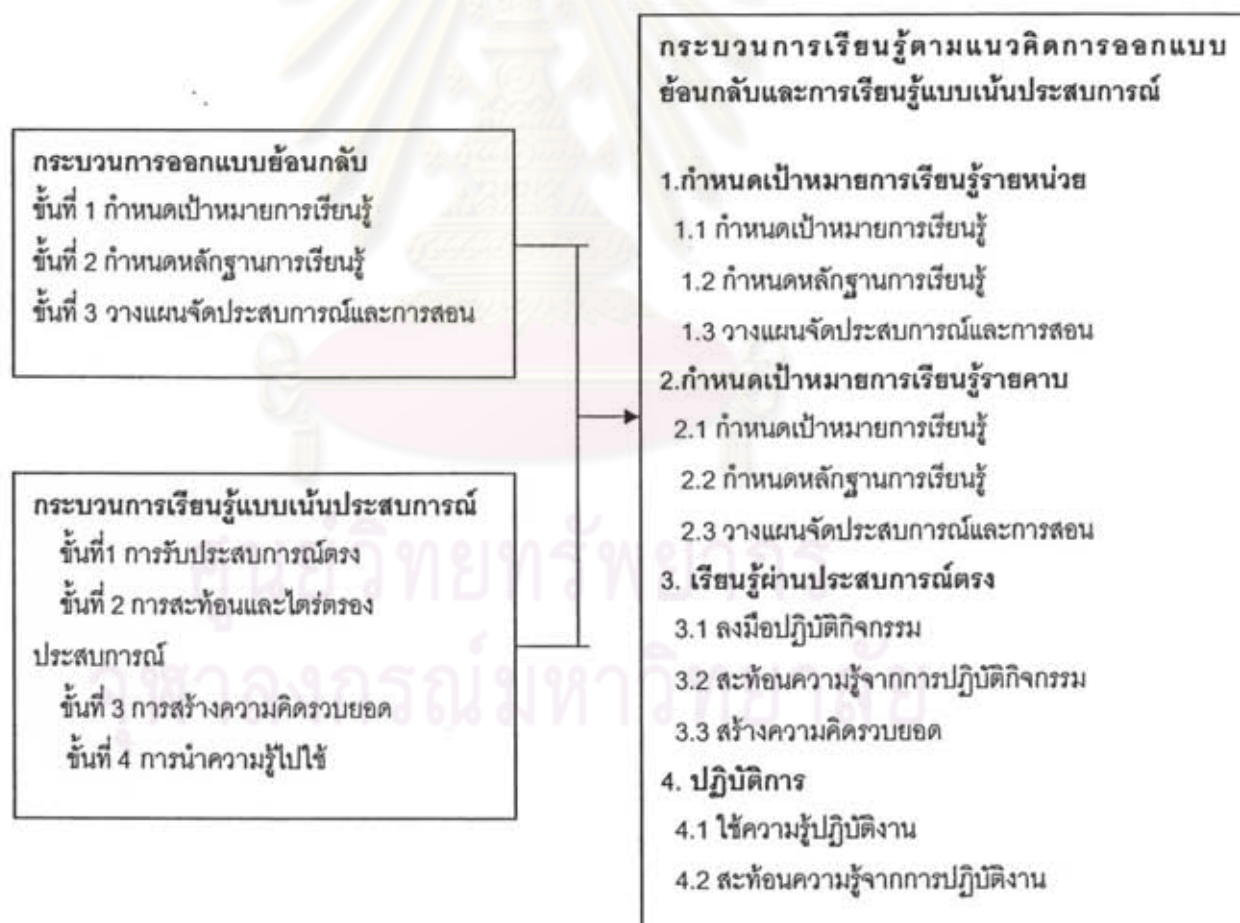
แผนภาพที่ 7 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและ
การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ผู้วิจัยนำกระบวนการของแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มาสรุปเป็นกระบวนการเรียนการสอนเป็นกระบวนการหลักและกระบวนการย่อยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ร่วมกับการสังเคราะห์เนื้อหาประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

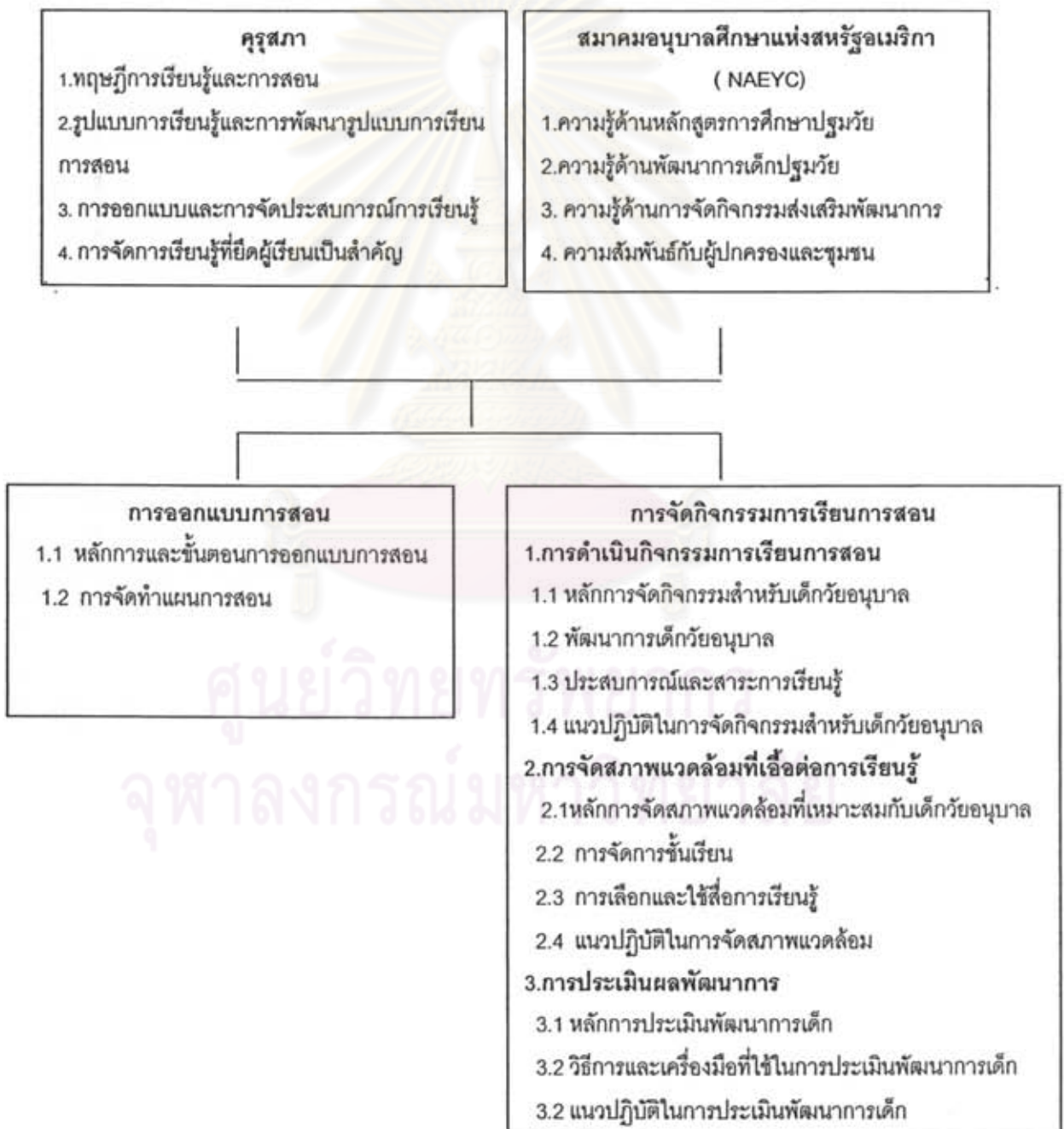
ผลการสังเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แสดงดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 8 ผลการสังเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

หลังจากการสังเคราะห์กระบวนการแล้ว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาโดยวิเคราะห์ความรู้และทักษะที่จำเป็นของครูอนุบาลจากมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา และสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย (NAEYC) ดังรายละเอียดในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 9 ผลการสังเคราะห์เนื้อหาที่ครูอนุบาลควรรู้เพื่อใช้ประกอบรูปแบบการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์เอกสาร

เนื้อหาที่วิเคราะห์ได้จากแผนภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบเนื้อหาที่เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนการสอน 4 หน่วยตามลำดับ ดังนี้

หน่วยการเรียนการสอนที่ 1 หน่วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล มี 4 หัวเรื่อง คือ หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก พัฒนาการเด็ก สาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ แนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

หน่วยการเรียนการสอนที่ 2 หน่วยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 4 หัวเรื่อง คือหลักการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็ก การจัดการชั้นเรียน การเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้ และแนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็ก

หน่วยการเรียนการสอนที่ 3 หน่วยการประเมินผลพัฒนาการ มี 3 หัวเรื่อง คือ หลักการประเมินผล พัฒนาการ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ และแนวปฏิบัติในการประเมินพัฒนาการ

หน่วยการเรียนการสอนที่ 4 หน่วยการออกแบบการสอน มี 2 หัวเรื่อง คือ การออกแบบการสอน และการจัดทำแผนการสอน

ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์แนวทางการประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

สังเคราะห์แนวทางการประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์โดยนำกิจกรรมการเรียนการสอนในกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผลการสังเคราะห์แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ แสดงดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 10 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน
ดำเนินการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดังรายชื่อในภาคผนวก) ผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ดังนี้

4.1 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอน และให้ข้อเสนอแนะ
เพื่อปรับปรุงดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน
ตามแนวความคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

รายการประเมิน	ผลการประเมิน/ข้อเสนอแนะ	การปรับปรุงรูปแบบ การเรียนการสอน
1. หลักการของรูปแบบ การเรียน การสอน	1. ควรปรับสาระในองค์ประกอบด้านหลักการของ รูปแบบการเรียนการสอนให้กระชับและชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากสาระของหลักการมีส่วนคล้ายคลึงกับ หลักการหรือความเป็นมาของการวิจัยมากกว่าจะ เฉพาะเจาะจงลงไปทีรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อ แสดงจุดเน้นของรูปแบบว่าสามารถนำไปใช้พัฒนาครู อนุบาลได้ ข้อเสนอแนะ 2. หลักการบางข้อควรปรับภาษาให้กระชับมากขึ้น จะ	1. ปรับภาษา และเขียน สาระของหลักการของ รูปแบบการเรียนการสอน ให้ชัดเจนโดยเน้นประเด็น 4 ประเด็น คือ ความ จำเป็นของการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครู อนุบาล ความสำคัญและ กระบวนการของแนวคิด

	<p>ทำให้หลักการมีความชัดเจนยิ่งขึ้น</p> <p>3. อาจเขียนเป็นหัวข้อหลักการโดยนำหลักสำคัญตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้มากกล่าวไว้ในหลักการก็จะช่วยให้หลักการกระชับขึ้น</p>	<p>การออกแบบย้อนกลับ ความสำคัญและ กระบวนการของการ เรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์ และสรุป แนวทางการผสมแนวคิด การออกแบบย้อนกลับ และกระบวนการเรียนรู้ แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อพัฒนาครูอนุบาล</p> <p>2. ปรับภาษาของหลักการ บางข้อให้กระชับและ ชัดเจนขึ้น</p>
<p>2. วัตถุประสงค์ของ รูปแบบ</p>	<p>ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนมีความ เหมาะสมดี</p>	<p>ไม่มีการปรับแก้</p>
<p>3. ขั้นตอนการเรียนการ สอนตามรูปแบบการ เรียนการสอน</p>	<p>โดยภาพรวม ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบ การเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม แต่มี ประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้</p> <p>1. การใช้ขั้นตอนย่อยเป็น 8 ขั้นตอนตาม แนวคิดและทฤษฎีเดิม ทำให้การออกแบบ ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ไม่รวม เป็นเนื้อเดียวกัน ควรรวมให้เป็นเนื้อเดียวกันเพื่อแสดง ให้เห็นว่า ประสบการณ์ที่จัดทั้งหมดเป็นสิ่งที่ได้ ออกแบบไว้ล่วงหน้า</p>	<p>1. กำหนดขั้นตอนหลัก ของกระบวนการใหม่ โดยกำหนดเป็น 3 ขั้นตอน หลักก่อน จากนั้นจึงแตก ขั้นตอนหลักแต่ละขั้นเป็น ขั้นตอนย่อยๆ จนครบทั้ง 8 ขั้นซึ่งช่วยให้เห็นความ กลมกลืนของขั้นตอน ต่างๆในกระบวนการเรียน การสอนของรูปแบบการ เรียนการสอนได้อย่าง ชัดเจน</p>

	<p>1. ควรเปลี่ยนคำว่า "ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม" ในแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นคำว่า "ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ" น่าจะสื่อความได้ชัดเจนกว่า</p> <p>3. ควรปรับกระบวนการเรียนการสอนในขั้นตอนย่อยที่ 5 และขั้นตอนที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนการสะท้อนเหมือนกัน โดยเขียนให้ชัดเจนว่า ขั้นตอนที่ 5 สะท้อนความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมหรือการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนการสะท้อนในขั้นตอนที่ 8 ควรระบุว่าจะสะท้อนความรู้จากการปฏิบัติงาน</p>	<p>2. เปลี่ยนคำว่า "ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม" ในแผนการสอนเป็น "ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ"</p> <p>3. เพิ่มเติมรายละเอียดในแผนการสอนว่า ขั้นตอนต่างๆในกระบวนการเรียนการสอนจะนำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ระดับใดตามที่ระบุในแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับคือ สิ่งที่มีคุณค่าและน่าจะรู้ สิ่งที่ต้องรู้และจำเป็นต้องทำ และความเข้าใจที่ลุ่มลึกและคงทน"</p> <p>3.ปรับขั้นตอนย่อยที่ 5 และขั้นตอนย่อยที่ 8 ให้สื่อความได้ชัดเจน คือ ขั้นตอน ที่ 5 สะท้อนความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติกิจกรรม ส่วนขั้นตอนที่ 8 สะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน</p>
<p>4. แนวทางการวัดและประเมินผล</p>	<p>ปรับการวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน ควรตัดการประเมินก่อนเรียนออก เนื่องจากเป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบซึ่งทำได้</p>	<p>ปรับแนวทางการวัดและประเมินโดยตัดการประเมินก่อนการเรียนการ</p>

	<p>ในขณะที่ใช้และหลังใช้รูปแบบ</p>	<p>สอนออกไป เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริงของการนำรูปแบบไปใช้ ให้เป็นการวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนรู้การสอนตามรูปแบบและหลักการเรียนการสอนตามรูปแบบ</p>
--	------------------------------------	--

ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม และนำเสนอผลการปรับปรุงแก้ไขดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่....การเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่างกับรูปแบบการเรียนการสอนฉบับปรับปรุง

รูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่าง	รูปแบบการเรียนการสอนฉบับปรับปรุง
<p>1. หลักการ</p> <p>1. การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามเป้าหมายของการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน คือ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้และการวางแผนจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้และการวางแผนจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้และการวางแผนจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้และการวางแผนจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>2. ผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ผู้สอนจึงควรมีบทบาทในการเป็นนักออกแบบหลักสูตร นักออกแบบการประเมินผลและเป็นนักออกแบบกิจกรรมที่มีคุณภาพ</p> <p>3. การเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้เป็นการสร้างความหมายจากประสบการณ์ที่ได้รับ เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลซึ่งต้องใช้กระบวนการสะท้อน ไตร่ตรองและทบทวนประสบการณ์ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้เรียนต้องเป็นผู้กำกับตนเอง</p> <p>4. ประสบการณ์เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการย้อนคิด หรือ</p>	<p>1. หลักการ</p> <p>1. การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัยการออกแบบอย่างเป็นระบบโดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ การวางแผนจัดการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การสะท้อนสะท้อนความรู้ความเข้าใจ การสร้างความคิดรวบยอด การนำความรู้ไปใช้ และการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน</p> <p>2. การเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนต้องเป็นผู้กำกับตนเอง</p> <p>3 การเรียนรู้ต้องอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับเป็นจุดเริ่มต้นนำไปสู่กระบวนการสะท้อน ไตร่ตรองและทบทวนประสบการณ์ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ประสบการณ์ใหม่จึงต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นฐานเสมอ</p>

<p>การประมวลข้อมูลในสมองแล้ว สามารถสร้าง ความหมายใหม่ ความคิดใหม่ หรือ ข้อความรู้ใหม่ ที่ บุคคลนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมี คุณภาพ การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จึงเป็น รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและ ถาวร ประสบการณ์ใหม่จึงต้องอาศัยประสบการณ์ เดิมเป็นฐานเสมอ</p>	
<p>2. วัตถุประสงค์</p> <p>1 เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอน เด็กวัยอนุบาล</p> <p>2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนเด็กวัยอนุบาล</p>	<p>2. วัตถุประสงค์</p> <p>1 เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอน เด็กวัยอนุบาล</p> <p>2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนเด็กวัยอนุบาล</p>
<p>3. กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>1.กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้</p> <p>2.กำหนดหลักฐานการเรียนรู้</p> <p>3.กำหนดกิจกรรมและประสบการณ์การ เรียนรู้</p> <p>4.ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>5.สะท้อนความคิดจากประสบการณ์</p> <p>6.สร้างความคิดรวบยอด</p> <p>7.นำความรู้ไปใช้</p> <p>8.ทบทวนและประเมินผลการใช้ความรู้</p> <p>เนื้อหาของรูปแบบ แบ่งเป็น 12 เรื่อง ได้แก่ หลักการและขั้นตอนการออกแบบการสอน หลักการ เขียนแผนการสอน ธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก ปฐมวัย (พัฒนาการของเด็กปฐมวัยและจิตวิทยาการ เรียนรู้ของเด็กปฐมวัย) หลักการจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กปฐมวัย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การจัดการชั้น เรียนที่มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาการด้านร่างกาย การจัดกิจกรรมส่งเสริม</p>	<p>3. กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>ขั้นตอนที่ 1 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นกำหนด เป้าหมายการเรียนรู้ ชั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และชั้นวางแผนการจัดประสบการณ์และการสอน</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้รายคาบ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นกำหนด เป้าหมายการเรียนรู้ ชั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และชั้นวางแผนการจัดประสบการณ์และการสอน</p> <p>ขั้นตอนที่ 3 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นลงมือปฏิบัติ กิจกรรม ชั้นสะท้อนความรู้ความเข้าใจจากการ ปฏิบัติกิจกรรม และชั้นสร้างความคิดรวบยอด</p> <p>ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการใช้ความรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นการนำความรู้ไปใช้ และชั้นการสะท้อนความคิด จากการปฏิบัติงาน</p> <p>เนื้อหาของรูปแบบประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง การ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมที่</p>

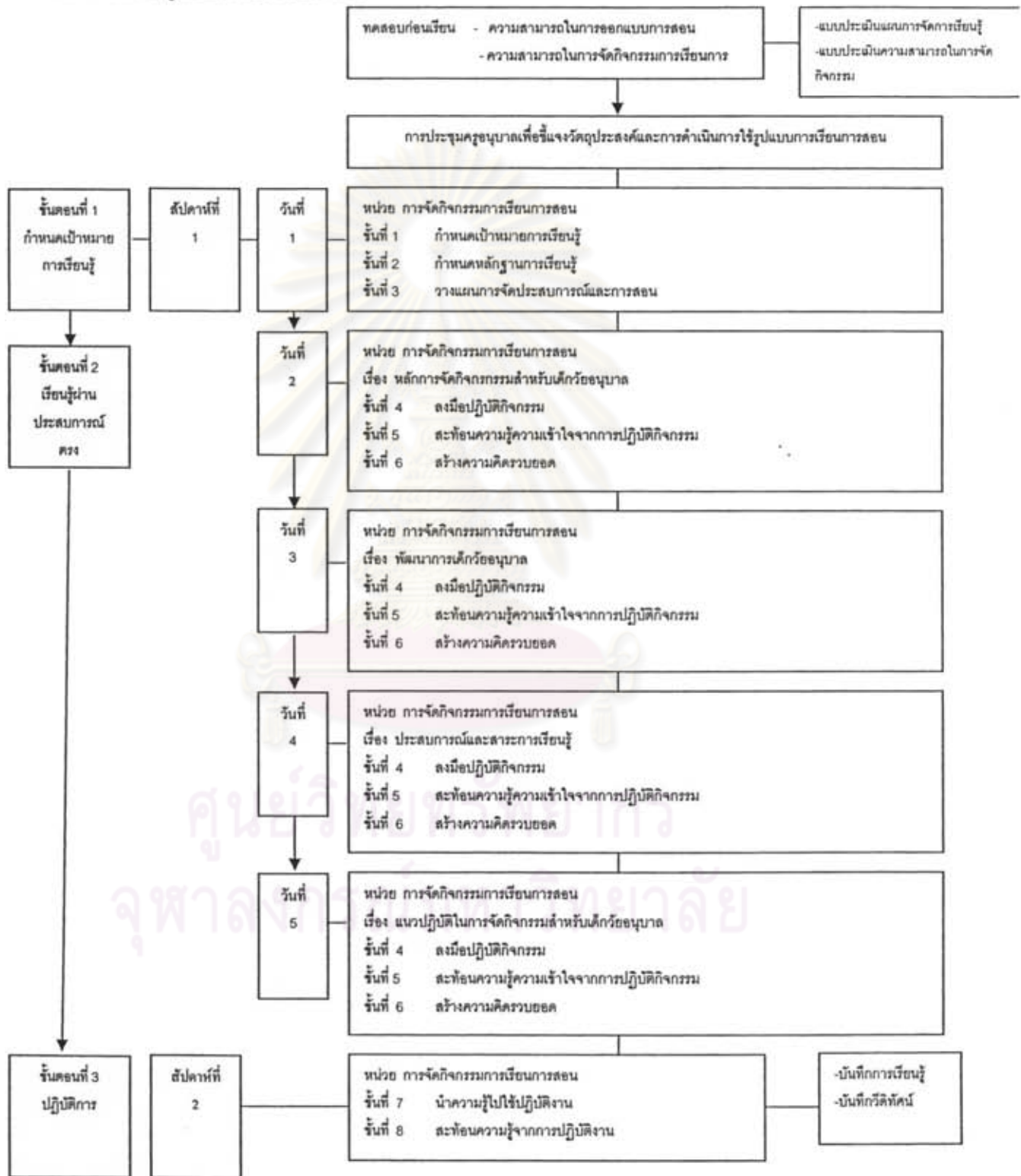
พัฒนาการทางสติปัญญา การจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ และ การจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม	การจัดกิจกรรม	เชื่อมต่อการเรียนรู้การประเมินผลพัฒนาการ และการ ออกแบบการสอน
4. การวัดและประเมินผล การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบและ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ระหว่างการใช้ รูปแบบ ตรวจแผนการจัดประสบการณ์ระหว่างการใช้ รูปแบบ และสังเกตพฤติกรรมการสอน ระหว่างการ ใช้รูปแบบและหลังการใช้รูปแบบ		4. การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียน การสอนนี้ เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนที่ เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนตามรูปแบบ และหลัง การเรียนการสอนตามรูปแบบ

ขั้นที่ 5 การกำหนดแผนการดำเนินการวิจัย

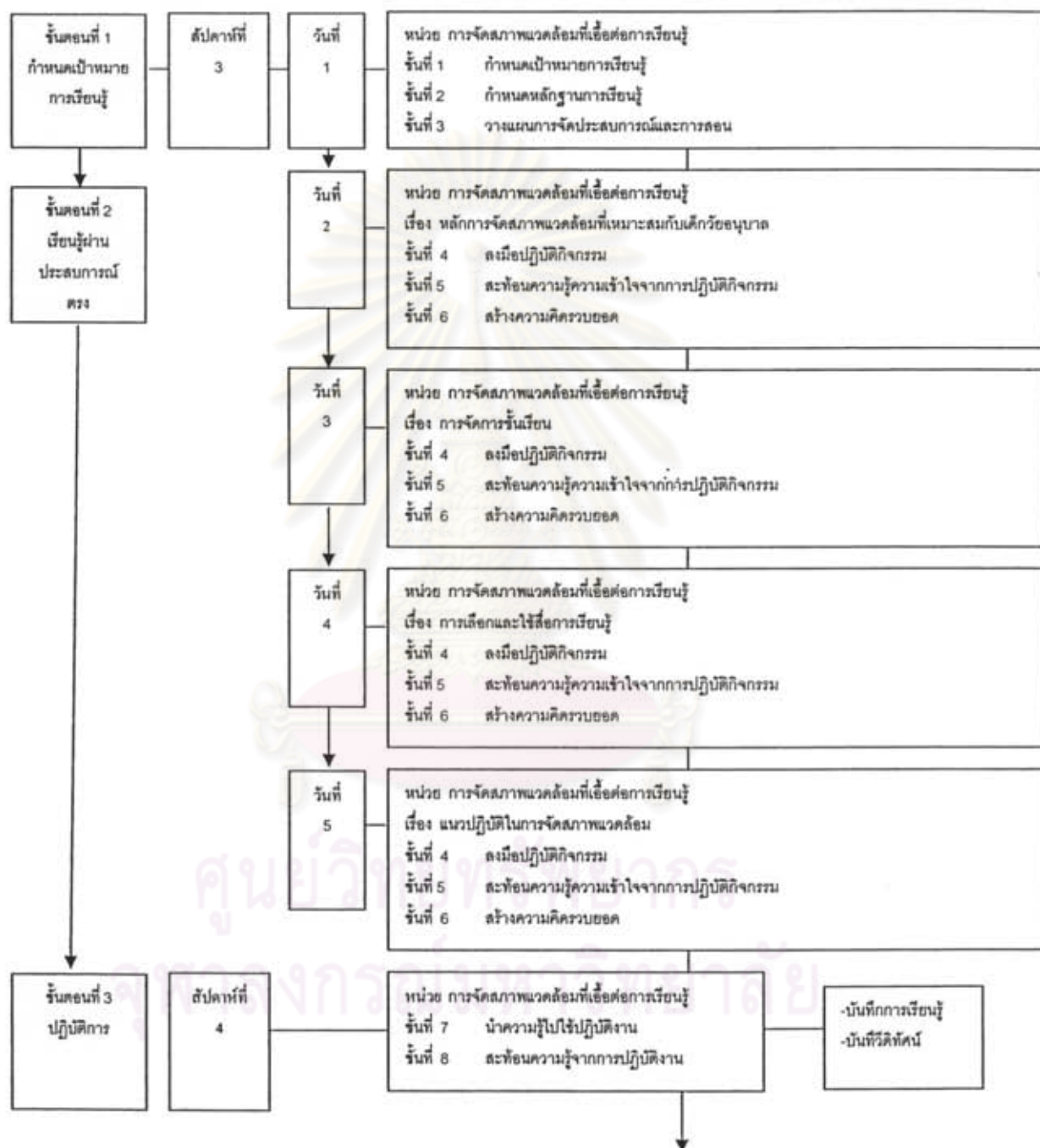
ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินการและเก็บข้อมูลตลอดเวลา 8 สัปดาห์ของการ ทดลองตามลำดับดังแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 10 แผนการดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

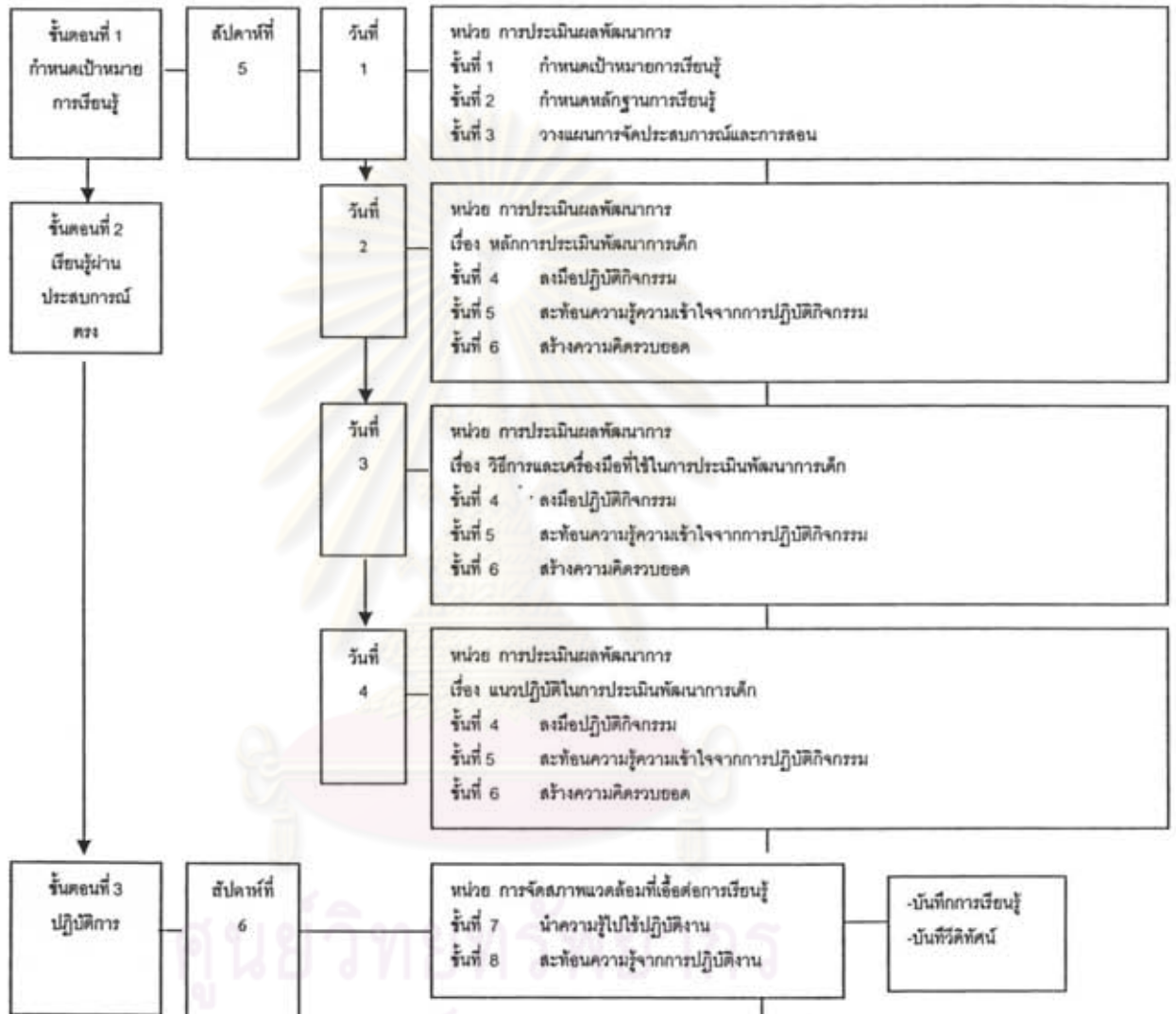

แผนภาพที่ 10 แผนการดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์(ต่อ)

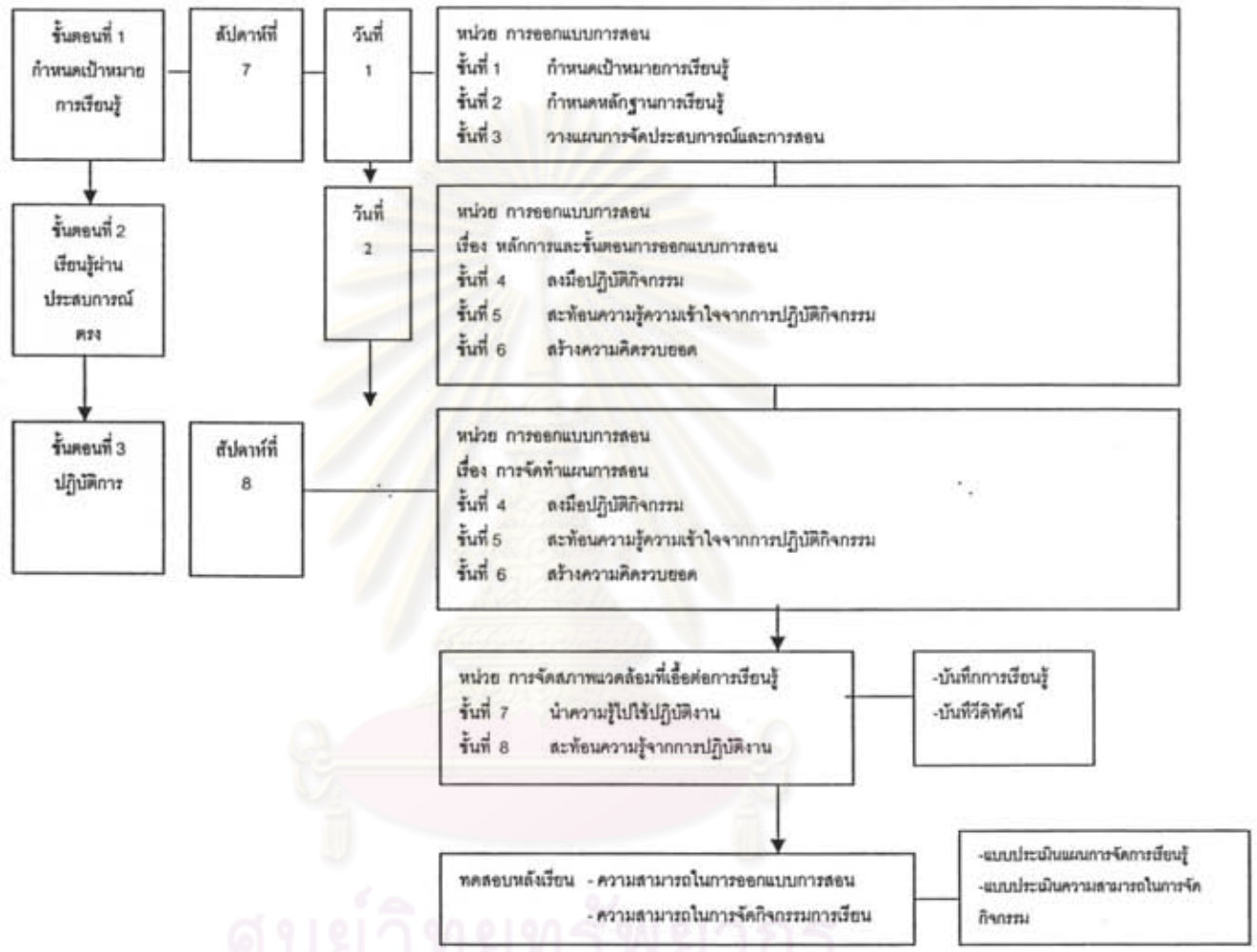

แผนภาพที่ 10 แผนการดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์(ต่อ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 10 แผนการดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์(ต่อ)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ
ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ
ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ครูที่สอนระดับอนุบาลในโรงเรียนรัฐบาล 840 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาเลย เขต 1 เขต 2 และเขต 3 จาก 14 อำเภอของจังหวัดเลย (ข้อมูลจากสำนักนโยบายและ
แผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ 4
เมษายน 2552) ครูทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1.1.1 สุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกเขตพื้นที่การศึกษา ได้เขตพื้นที่การศึกษา
เลย เขต 1

1.1.2 แบ่งขนาดโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 เป็น 3 กลุ่ม คือ
โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยใช้เกณฑ์การแบ่งของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาเดิม จากโรงเรียนทั้งหมด 286 โรงเรียน ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 193
โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนและขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษที่มีชั้นอนุบาล 27 โรงเรียน

1.1.3 กำหนดให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด พบว่า
โรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนห้องเรียนอนุบาลถึง 8 ห้องเรียน จึงสุ่มเลือกมา 4 ห้องเรียน คือครูอนุบาล
4 คน โรงเรียนขนาดกลาง 1 คน และขนาดเล็กอีก 5 คนรวมจำนวนครูอนุบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 10
คนที่ได้มาจากการสุ่มเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างการวิจัยแสดงดังตารางต่อไปนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียน	ชื่อโรงเรียน	จำนวนครู
ขนาดใหญ่และขนาดกลาง	อนุบาลเลย	4
	บ้านนาโป่ง	1
ขนาดเล็ก	บ้านนาบอน	1
	บ้านวังโป่งท่าวังแคน	1
	ชุมชนกำเนิดเพชร	1
	บ้านนาโคก	1
	บ้านหัวฝ้าย	1
	รวม	10

1.2 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.1 สร้างกรอบแนวคิดการพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สร้างกรอบแนวคิดการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแผนการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Rubrics Scoring) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ต้องกำหนดรายละเอียดหรือข้อความ (items) อย่างชัดเจนสำหรับทุกตัวบ่งชี้ ทำให้ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเป็นปรนัยและความตรงสูง

กรอบแนวคิดของแบบบันทึกผลการความสามารถด้านการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและนิยามเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยเลือกความสามารถย่อยของครูอนุบาลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาและทักษะที่จำเป็นสำหรับครูอนุบาลจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ มาเป็นกรอบในการสร้างแบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 กรอบแนวคิดของแบบบันทึกผลการประเมินความสามารถของครูอนุบาล

ความสามารถในการออกแบบการสอน	นิยามเชิงปฏิบัติการ	องค์ประกอบย่อย
1. การออกแบบการสอนและการจัดทำแผนการสอน	การที่ครูอนุบาลนำความรู้ทางทฤษฎีหรือศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาใช้ออกแบบการสอนแบบบูรณาการอย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียนและบริบท ที่สามารถสังเกตได้จากแผนการจัดการเรียนรู้	1.1 การใช้ความรู้ทางทฤษฎีหรือศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยมาออกแบบการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย 1.2 การออกแบบการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียนและบริบท
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กอนุบาลอย่างมีระบบระเบียบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการเรียนการสอน พร้อมทั้งมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลทั้งด้านการจัดพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ และการปฏิบัติที่เหมาะสมของครู รวมทั้งมีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กในสภาพจริงด้วยเทคนิควิธีการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน และลักษณะของกิจกรรม	1. การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน 2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3. การประเมินพัฒนาการ

1.2.2 กำหนดตัวบ่งชี้ความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละด้าน รวมจำนวนตัวบ่งชี้มีทั้งหมด 41 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้แต่ละตัวกำหนดระดับคุณภาพ 5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 เพื่อให้คะแนนจากการสังเกตการณ์ปฏิบัติด้านการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบรูบริกส์ รายการตัวบ่งชี้มีดังนี้

1.2.2.1 ความสามารถในการออกแบบการสอน ประกอบด้วย

1. นำความรู้ด้านพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาใช้ในการออกแบบการสอน

2. กำหนดสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญที่สอดคล้อง กับความสนใจและคุณลักษณะของเด็ก

- หรือจากใกล้ตัวไปไกลตัวของเด็ก
3. กำหนดสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญจากง่ายไปยาก
  4. กำหนดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น
  5. กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจหรือความต้องการหรือความสามารถของเด็ก
  6. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านในการทำกิจกรรม
  7. กำหนดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจหรือความสามารถของตน
  8. กำหนดกิจกรรมที่เด็กทำได้ด้วยตนเอง
  9. กำหนดกิจกรรมที่มีการบูรณาการให้เด็กได้รับความรู้และพัฒนาทักษะไปพร้อมกัน
  10. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อต่างๆ
  11. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
  12. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้ริเริ่มด้วยตนเอง
  13. กำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนหรือกระตุ้นการคิดหรือการแสดงความคิดเห็นของเด็ก

1.2.2.2 ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ประกอบด้วย

1. การเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. การดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้
3. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรมด้วยเทคนิคหลากหลาย
4. การจัดที่นั่งเหมาะสมกับกิจกรรม
5. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะสอนด้วยเหตุผล
6. การเอาใจใส่ผู้เรียนและอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมของผู้เรียน
7. การใช้คำถามกระตุ้นการคิดและการแสดงออกของผู้เรียนอย่าง

สร้างสรรค์

8. การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
9. การใช้สื่อการสอนอย่างคล่องแคล่วหรือมีทักษะ
10. การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมระหว่างสอน
11. การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย
12. การจัดสภาพแวดล้อมที่เด็กมีอิสระในขอบเขตในการเล่น
13. การจัดพื้นที่ที่สะดวกและเพียงพอต่อการทำกิจกรรม
14. การจัดระบบการคมนาคมที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายไปสู่บริเวณ

อื่นทั้งในห้องเรียน และที่อื่นๆ

15. การจัดมุมหรือศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับ

พัฒนาการของเด็ก

16. การจัดวางสื่อวัสดุอุปกรณ์อย่างมีระเบียบในการพัฒนา
17. การกำหนดข้อตกลงในห้องเรียนที่ชัดเจนและสร้างสรรค์
18. ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างอบอุ่น เป็นมิตร
19. สื่อมีความหลากหลาย มีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็กและมี

ปริมาณเพียงพอกับจำนวนเด็ก

20. มีความปลอดภัยสำหรับเด็ก
21. หาได้จากทรัพยากรในชุมชนและเชื่อมโยงกับชีวิตเด็ก
22. คຸ້ມคำสอน ใช้สอนได้หลายเรื่อง จัดกระทำหรือเล่นได้หลาย

รูปแบบ

23. ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านในการเรียนรู้
24. ค้นพบคำตอบด้วยตนเองและตรวจสอบคำตอบได้เอง
25. ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
26. ประเมินผลครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน
27. ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย
28. ประเมินผลการเรียนรู้เด็กแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลและรายการตัวบ่งชี้ซึ่งสอดคล้องกันให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก) ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับปรุงกรอบแนวคิดและแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	การปรับปรุง
<p>1. ด้านกรอบแนวคิด</p> <p>กรอบแนวคิดด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรปรับให้เหลือเพียง 3 องค์ประกอบ โดยนำด้านสื่อการเรียนการสอนมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดสภาพแวดล้อม</p> <p>2. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p> <p>ควรปรับภาษาให้สื่อได้ตรงและชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะข้อความ (items) ที่ระบุคุณลักษณะการให้คะแนนแบบรูปวิภัส</p>	<p>ปรับกรอบแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรปรับให้เหลือเพียง 3 องค์ประกอบ โดยนำด้านสื่อการเรียนการสอนมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดสภาพแวดล้อม</p> <p>ปรับภาษาและข้อความ (items) ให้ชัดเจน เหมาะสมที่สุดเพื่อให้ข้อความแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน เช่น</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 2.2.1 ระดับที่ 1 ใช้คำว่า " ไม่สะอาด" แทนคำว่า "สกปรก"</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 2.2.4 การจัดระบบการคมนาคมที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายไปสู่บริเวณอื่นทั้งในห้องเรียนและที่อื่นๆ ปรับ ระดับที่ 1 จากไม่มีช่องทางสำหรับเด็กที่จะเคลื่อนย้ายไปสู่มุมประสบการณ์ต่างๆภายในห้องเนื่องจากการจัดมุมประสบการณ์ต่างๆ วางชิดติดกันมากเกินไป เป็น "เด็กเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปสู่ที่หนึ่งไม่สะดวก"</p> <p>ระดับที่ 2 จากไม่มีช่องทางสำหรับเด็กที่จะเคลื่อนย้าย</p>

	ไปสู่มุมมองประสบการณ์ต่างๆภายในห้องเนื่องจากการจัดวางสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆระเกะระกะ ไม่มีระเบียบ เป็น "เด็กเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งได้อย่างสะดวกบ้าง ไม่สะดวกบ้าง"
--	--

1.4 การแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับกรอบแนวคิดและแบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วนำแบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปทดลองใช้เก็บข้อมูล ณ ห้องอนุบาล โรงเรียนบ้านหนองบัว จ.กาญจนบุรี พบว่ารายการตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นการทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experiment) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อน-หลังการทดลอง (One group pretest-posttest Design)

ขั้นตอนการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน มีดังนี้

2.1 ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาที่สุ่มเลือกแบบเจาะจง เพื่อขออนุญาตให้ครูอนุบาลเข้าร่วมในการอบรมตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.2 ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางการจัดการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พร้อมตกลงในเรื่องเวลาอบรมที่ต้องใช้เวลาหลังเลิกเรียน

2.3 ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.3.1 การดำเนินการก่อนทดลอง ผู้วิจัยสังเกตและประเมินความสามารถด้านการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลทั้ง 10 คน ตามรายการตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น แล้วนำเสนอผลในบทที่ 4

2.3.2 การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยจัดอบรม เป็นช่วงเวลาติดต่อกัน 8 สัปดาห์ตามกำหนดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ....แผนการดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลการวิจัย

ตารางที่ 9 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ

หน่วย : การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาล

	วันเดือนปี	ขั้นตอนที่	เวลา	กิจกรรม	จำนวน ชั่วโมง	สถานที่
สัปดาห์ ที่ 1	อังคารที่ 6 มกราคม 2552	1. ตั้ง เป้าหมายการเรียนรู้ 2. กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ 3. กำหนดกิจกรรม การเรียนรู้	13.00-15.00น.	สำรวจปัญหาการ ออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	2	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
คาบที่ 1	จันทร์ที่ 12 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง เรื่องหลักการจัด กิจกรรมสำหรับเด็ก วัยอนุบาล	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
คาบที่ 2	อังคารที่ 13 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง พัฒนาการเด็ก วัยอนุบาล	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
คาบที่ 3	พุธที่ 14 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง ประสบการณ์และ สาระการเรียนรู้	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
คาบที่ 4	พฤหัสบดีที่ 15 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	เรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง แนวปฏิบัติในการ จัดกิจกรรมสำหรับ เด็กวัยอนุบาล	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
สัปดาห์ ที่ 2	19-23 มกราคม 2552	7. นำความรู้ไปใช้ 8. สะท้อนความคิดจากการ ปฏิบัติงาน	09.00-12.00 น.	การติดตามผล โดย ผู้วิจัย	3	ห้องเรียน อนุบาล

ตารางที่ 9 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ

หน่วย : การจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ต่อ)

ครั้งที่	วันเดือนปี	ขั้นตอนที่	เวลา	เรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	สถานที่
6	จันทร์ที่ 26 มกราคม 2552	1. ตั้ง เป้าหมายการเรียนรู้ 2. กำหนดหลักการการเรียนรู้ 3.กำหนดกิจกรรม การเรียนรู้	13.00-15.0น.	สำรวจปัญหาการ ออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	2	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
7	อังคารที่ 27มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	หลักการจัด สภาพแวดล้อม ที่เหมาะสม กับเด็กวัยอนุบาล .	3	ห้องเรียน สาธิต โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย
8	พุธที่ 28 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	การจัดการชั้นเรียน	3	ห้องเรียนสาธิต โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย
9	พฤหัสบดีที่ 29 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	การเลือกและใช้สื่อ การเรียนรู้	3	ห้องเรียน สาธิต โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย
10	ศุกร์ที่ 30 มกราคม 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	แนวปฏิบัติในการจัด สภาพแวดล้อม สำหรับ เด็กวัยอนุบาล	3	ห้องเรียน สาธิต โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย
	2-6 กุมภาพันธ์ 2552	7.นำความรู้ไปใช้ 8. สะท้อนความคิดจากการ ปฏิบัติงาน	09.00-12.00 น.	การติดตามผล โดย ผู้วิจัย	3	ห้องเรียน อนุบาล

ตารางที่ 9 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ

หน่วย : การประเมินผลพัฒนาการ(ต่อ)

ครั้งที่	วันเดือนปี	ขั้นตอนที่	เวลา	เรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	สถานที่
11	อังคารที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552	1. ตั้ง เป้าหมายการเรียนรู้ 2. กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ 3.กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้	13.00-15.00 น.	สำรวจปัญหาการ ออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	2	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
12	พุธที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	หลักการประเมิน พัฒนาการเด็ก	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
13	พฤหัสบดี ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	วิธีการและเครื่องมือ ที่ใช้ในการประเมิน พัฒนาการเด็ก	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
14	ศุกร์ที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	แนวปฏิบัติในการ ประเมินพัฒนาการ เด็ก	3	ห้องประชุม คณะ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม
	16-20 กุมภาพันธ์ 2552	7. นำความรู้ไปใช้ 8. สะท้อนความคิดจากการ ปฏิบัติงาน	09.00-12.00น.	การติดตามผล โดย ผู้วิจัย	3	ห้องเรียน อนุบาล

ตารางที่ 9 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ

หน่วย : การออกแบบการสอน(ต่อ)

ครั้งที่	วันเดือนปี	ขั้นตอนที่	เวลา	เรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	สถานที่
15	จันทร์ที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552	1. ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ 2. กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ 3.กำหนดกิจกรรม การเรียนรู้	13.00-15.00 น.	สำรวจปัญหาการ ออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	2	ห้องประชุม คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม
16	อังคารที่ 17 กุมภาพันธ์ 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิด รวบยอด	16.00-19.00 น.	หลักการและขั้นตอน การออกแบบ การสอน	3	ห้องประชุม คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม
17	พุธที่ 18 กุมภาพันธ์ 2552	4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม 5 สะท้อนความคิด 6. สร้างความคิดรวบยอด	16.00-19.00 น.	การจัดทำ แผนการสอน	3	ห้องประชุม คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม
	18-27 กุมภาพันธ์ 2552	7. นำความรู้ไปใช้ 8. สะท้อนความคิดจากการ ปฏิบัติงาน	09.00-12.00 น.	การติดตามผล โดย ผู้วิจัย	3	ห้องเรียนอนุบาล

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัย
สังเกตความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล
และบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการสอนและแบบบันทึกผลการประเมิน
ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด
การออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วย การประเมินผลการ

ใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการโดยการวิเคราะห์ค่าสถิติและข้อมูลเชิงบรรยาย มีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์สถิติเกี่ยวกับความสามารถในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล

3.1.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการออกแบบการสอนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างโดยการทดสอบค่า t (dependent-samples t -test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3.1.2 เปรียบเทียบคะแนนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างโดยการทดสอบค่า t (dependent-samples t -test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย คุณภาพ ดำเนินการโดยสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้และแบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล

3.2.1 ข้อมูลระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ด้านความสามารถในการออกแบบและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการออกแบบและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการบันทึกวีดิทัศน์

3.2.2 ข้อมูลจากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีต่อความสามารถในการออกแบบและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยแบ่งประเด็นสัมภาษณ์เป็น 6 ประเด็นตามลำดับ คือ การเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถของครูในด้านใดบ้าง มีหลักฐานใดบ้างที่ช่วยยืนยันว่าครูได้เกิดการพัฒนาตามข้อ ครูมีประสบการณ์เดิมด้านการออกแบบกิจกรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กอนุบาลอย่างไรบ้าง กระบวนการใดหรือกิจกรรมใดของรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยใช้แล้วทำให้ครูเกิดการพัฒนาตามข้อ ครูคิดว่าจะนำแนวคิด แนวทาง หรือกิจกรรมใดที่ได้รับจากการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และครูคิดว่าองค์ประกอบใดของรูปแบบการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขและควรปรับปรุงแก้ไขให้มีลักษณะอย่างไร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนา ไปทดลองใช้กับครูอนุบาล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ขึ้นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยและ สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1.1 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการออกแบบการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 1.2 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 1.2.1 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 1.2.2 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 1.2.3 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประเมินพัฒนาการก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อสร้าง

เสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 2.1 ข้อมูลระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ตอนที่ 2.2 การวิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้เพื่อศึกษาความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตอนที่ 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ผลการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 3.1 การวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ตอนที่ 3.2 เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตอนที่ 1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าทางสถิติของคะแนนความสามารถในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล

เพื่อให้ได้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในตอน 1 ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่ามัธยฐานเลขคณิต

SD แทน ค่าความเบี่ยงเบน

t แทน ค่าสถิติทดสอบ

1.2.1 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการ
ออกแบบการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)
รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการออกแบบ
การสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง

คะแนน	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ก่อนทดลอง	2.946	0.286	11.651	.000*
หลังทดลอง	3.646	0.254		

* $p < .05$

จากตารางที่ 10 พบว่า การเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการ
ออกแบบการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการ
ออกแบบการสอนสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังทดลอง ครูอนุบาลมีความสามารถในการ
ออกแบบการสอนสูงกว่าก่อนทดลอง

1.2.2 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที
(t-test) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบค่ามัธยเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง

คะแนน	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ก่อนทดลอง	2.325	0.487	12.721	.000*
หลังทดลอง	2.800	0.654		

* $p < .05$

จากตารางที่ 11 พบว่า การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังทดลอง ครูอนุบาลมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนทดลอง

1.2.2 ผลการเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลอง

คะแนน	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ก่อนทดลอง	3.620	0.286	9.000	.000*
หลังทดลอง	4.250	0.276		

*p < .05

จากตารางที่ 12 พบว่า การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ของครูอนุบาลก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังทดลอง ครูอนุบาลมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนทดลอง

1.2.4 ผลการเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการอบรม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการอบรม

คะแนน	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ก่อนทดลอง	2.793	0.430	10.784	.000*
หลังทดลอง	3.529	0.529		

* $p < .05$

จากตารางที่ 13 พบว่า การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อม ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อมสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่าหลังทดลอง ครูอนุบาลมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการจัดสภาพแวดล้อมสูงกว่าก่อนทดลอง

1.2.5 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประเมินพัฒนาการโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประเมินพัฒนาการ

คะแนน	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ก่อนทดลอง	2.800	0.487	4.670	.001*
หลังทดลอง	2.932	0.654		

* $p < .05$

จากตารางที่ 14 พบว่า การเปรียบเทียบค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประเมินพัฒนาการ ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประเมินพัฒนาการ สูงกว่าก่อนการ

ทดลอง แสดงว่าหลังทดลอง ครูอนุบาลมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการ
ประเมินพัฒนาการสูงกว่าก่อนทดลอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 2.1 ข้อมูลพื้นฐานของครูอนุบาล

ลำดับที่	อายุ	การศึกษา	ประสบการณ์การสอนอนุบาล	จำนวนเด็กอนุบาลในชั้นเรียน
1	56	ปริญญาตรี สาขาประถมศึกษา	7 ปี	36 คน
2	52	ปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา	25 ปี	36 คน
3	51	ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย	20 ปี	33 คน
4	48	ปริญญาตรี สาขาภาษาไทย	11 ปี	35 คน
5	48	ปริญญาตรี สาขาประถมศึกษาและสาขามัธยมศึกษา	5 ปี	12 คน
6	41	ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย	12 ปี	6 คน
7	53	ปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา	3 เดือน	13 คน
8	45	ปริญญาตรี สาขา คหกรรมศาสตร์	2 ปี	20 คน
9	35	ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย	7 ปี	35 คน
10	34	ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย	12 ปี	25 คน

จากตารางจะเห็นได้ว่า ครูอนุบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เป็นครูสตรีทั้งหมด ครูที่มีอายุมากที่สุด คือ 56 ปี และอายุน้อยที่สุด คือ 34 ปี ครูที่จบการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยมีเพียง 4 คน ประสบการณ์การสอนอนุบาลมากที่สุด คือ 25 ปี และน้อยที่สุด คือ 3 เดือน

ตอนที่ 2.2 ข้อมูลระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยบันทึกการเรียนรู้ และการบันทึกเทปวีดิทัศน์ตั้งแต่เริ่มต้นการอบรมในสัปดาห์ที่ 1 จนถึงสิ้นสุดการอบรมในสัปดาห์ที่ 12 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน แต่ละขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย

ก่อนการกำหนดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย ให้แก่ครูอนุบาลที่เข้าร่วมวิจัยจำนวน 10 คน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยใช้เวลา 3 ชั่วโมง ภายหลังการประชุมชี้แจง ผู้วิจัยได้เริ่มนำการอภิปรายให้ครูอนุบาลได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการ ออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูอนุบาลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ไม่มีความรู้ เกี่ยวกับการออกแบบการสอน แต่เข้าใจว่า มีความสัมพันธ์กับการเขียนแผนการสอน ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาหลักที่ไม่เอื้อให้ครูจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย และ นิยมให้เด็กทำแบบฝึกความพร้อม เนื่องจากเด็กในชั้นเรียนมีจำนวนมากเกินไป เช่น บางห้องมีเด็กถึง 30 กว่าคน ขณะเดียวกันปัญหาที่ตามมาจากจำนวนเด็กที่มากเกินไป คือ สื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อ เด็ก โดยเฉพาะสื่อประจำมุมหรือศูนย์การเรียนรู้ ข้อสรุปที่ได้จากการประชุมครั้งนี้ มีดังนี้

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบการสอน

1.1.1 ไม่ทราบว่า การออกแบบการสอนคืออะไร

1.1.2 การออกแบบการสอนมีประโยชน์ต่อครู และเด็กอย่างไร/ทำไมจึงต้อง ออกแบบการสอน

1.1.3 การออกแบบการสอนเหมือนหรือแตกต่างจากการวางแผนการสอน อย่งไร

1.1.4 ถ้าจะออกแบบการสอนต้องทำอะไรบ้าง

1.1.5 การออกแบบการสอนที่ดีมีลักษณะอย่างไร

1.1.6 จะเขียนแผนการสอนให้ถูกต้องได้อย่างไร

1.1.7 จะเลือกเขียนแผนการสอนแบบใดจึงจะดี

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาล

1.2.1 การจัดกิจกรรมหลักตามข้อเสนอแนะในคู่มือหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยและจำเป็นต้องจัดเรียงตามนั้นหรือไม่

1.2.2 จะมีวิธีการเล่นนิทานหรือจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้สนุกได้

อย่างไร

1.2.3 เมื่อจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเสร็จสิ้นในแต่ละวัน จะต้อง มีหลักฐาน การประเมินผลหรือไม่อย่างไร

1.2.4 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ นอกจากจะให้เด็กเต้นตามเพลง เคลื่อนไหวพื้นฐานแล้ว ควรจัดอะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง

1.2.5 ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน ครูควร ทำอย่างไร

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาล

1.3.1 โรงเรียนมีสภาพเก่าแก่ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม ควรทำอย่างไรจึง จะเหมาะสม

1.3.2 การขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ทำให้ขาดแคลนสื่อการ เรียนการสอน ควรแก้ปัญหาได้อย่างไร

1.3.3 จะมีวิธีการจัดการกับเด็กที่ซุกซนมากๆ อย่างไร

1.3.4 เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว รังแกเพื่อน ขาดความรับผิดชอบ ช่างฟ้อง จะ แก้ไขอย่างไร

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลพัฒนาการ

1.4.1 แบบฝึกความพร้อมควรใช้กับเด็กวัยอนุบาลหรือไม่

1.4.2 เกณฑ์ประเมินพัฒนาการจะมีวิธีการใช้อย่างไร

1.4.3 เด็กที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้หรือทำได้ แต่ยังไม่ดีครูจะบอก ผู้ปกครองอย่างไรให้ดีที่สุด

1.4.4 ในตอนปลายเทอม ผู้ปกครองมักบ่นว่าลูกไม่ดีขึ้น อ่านหนังสือไม่ได้ เขียนไม่ได้ อยากให้โรงเรียนสอนให้อ่าน-เขียนให้เก่ง ครูจะมีวิธีแก้ปัญหาได้อย่างไร

1.1 ขั้นตอนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย

จากปัญหาที่ประมวลได้จากการประชุมครูอนุบาล ผู้วิจัยได้นำมาวางแผนเพื่อ กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ ประกอบกับผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ครูอนุบาลควรรู้และเข้าใจ เพื่อ นำไปใช้พัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นตอน นี้ใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อจำแนกเนื้อหาเป็นหน่วยการสอนใหญ่ๆ 4 หน่วย และกำหนดระดับ

ความเข้าใจในแต่ละหน่วย เป็น 3 ระดับ คือ สิ่งที่มีคุณค่าและน่าจะรู้ สิ่งที่ต้องรู้และจำเป็นต้องทำ และความเข้าใจที่ลุ่มลึกและคงทน

1.2 ชั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้รายหน่วย

การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปพร้อมๆ กับการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ในช่วง 2 สัปดาห์ โดยหลักฐานที่กำหนด เน้นหลักฐานที่เป็นภาระงาน (Task) มากกว่าเน้นผลผลิต (Product) ภาระงานเหล่านี้พัฒนามาจากระดับของความเข้าใจ 6 ด้าน ที่ Wiggins และ McTighe(1998) ได้เขียนไว้ในหนังสือ "Understanding by Design"

หลักฐานหรือภาระงานที่ครูอนุบาลจะได้ร่วมปฏิบัติหรือแสดงออกตามระดับความเข้าใจในแต่ละหน่วยการสอนแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ตารางแสดงความเข้าใจ 6 ด้าน หน่วย : การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาล

การอธิบาย	การตีความ	การประยุกต์	มุมมอง	ความเข้าใจผู้อื่น	ความเข้าใจตนเอง
การอธิบายความหมายของคำว่า "การเล่นคือการเรียนรู้ของเด็ก"	การวิเคราะห์กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปสู่หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล การวิเคราะห์ลักษณะพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กวัยอนุบาล	การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล การสร้างผังใยแมงมุมแสดงสาระที่เด็กควรเรียนรู้ การสาธิตกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้	ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย วิเคราะห์วิธีจัดกิจกรรมที่เห็นจากวิดีโอทัศน์	เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้อื่นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัยจากผู้อื่น	ทบทวนและสะท้อนการปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนให้กับเด็กปฐมวัยของตนเอง

การอธิบาย	การตีความ	การประยุกต์	มุมมอง	ความเข้าใจผู้อื่น	ความเข้าใจตนเอง
	ยกตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยพร้อมอธิบายเหตุผล	สร้างผังความรู้เรื่อง "ลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล"	วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของการเรียนรู้ที่เน้นวิชาการกับการสอนแบบเตรียมความพร้อมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการทำกิจกรรม		เขียนบันทึกการเรียนรู้และประเมินตนเองว่าได้รับความรู้ความเข้าใจสิ่งใดมากน้อยเพียงใด และมี ความตั้งใจที่จะนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 แสดงความเข้าใจ 6 ด้าน หน่วย : การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การอธิบาย	การตีความ	การประยุกต์	มุมมอง	ความเข้าใจ ผู้อื่น	ความเข้าใจ ตนเอง
ร่วมกันอธิบาย ขอบเขตของการ จัดศูนย์การเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ที่จัดวางในแต่ละ ศูนย์	วิเคราะห์ ความหมายของคำ กล่าวที่ว่า "สิ่งแวดล้อมคือครู ที่พูดไม่ได้" วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมและไม่ เหมาะสม ประเมินความ เหมาะสมของสื่อที่ ได้รับมอบหมาย	ออกแบบผังการ จัดสภาพแวดล้อม ในห้องเรียนตาม หลักการจัด สภาพแวดล้อม ใช้หนังสือ ประกอบการเล่า นิทานได้ถูกวิธี วิเคราะห์ความ เหมาะสมของสื่อ ประยุกต์หรือหา วิธีการใช้สื่อใกล้ ตัวในการสอนเด็ก วัยอนุบาล กำหนดมุม ประสบการณ์และ สื่อประจำมุมอย่าง เหมาะสมกับพื้นที่ ปฏิบัติจริงในการ จัดสภาพแวดล้อม ห้องเรียนที่เอื้อต่อ การเรียนรู้	แสดงบทบาท สมมติในการ แก้ปัญหา พฤติกรรมเด็ก อย่างถูกต้องตาม หลักการจัดการชั้น เรียน	รับฟัง ประสบการณ์และ ความคิดเห็นของ ผู้อื่นเกี่ยวกับการ จัดสภาพแวดล้อม จุดเด่น จุดด้อย และปัญหาของ ผู้อื่น	ตระหนักใน ความจำเป็นของ การจัด สภาพแวดล้อมที่ สอดคล้องกับ บริบท เขียนบันทึกการ เรียนรู้และประเมิน ตนเองว่า ได้รับ ความรู้ความเข้าใจ สิ่งใดมากน้อย เพียงใด และมี ความตั้งใจที่จะนำ ความรู้ไปใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่างไร

ตารางที่ 15 แสดงความเข้าใจ 6 ด้าน หน่วย : การประเมินผลการเรียนรู้

การอธิบาย	การตีความ	การประยุกต์	มุมมอง	ความเข้าใจ ผู้อื่น	ความเข้าใจ ตนเอง
	วิเคราะห์ จุดประสงค์แล้ว เลือกวิธีการ ประเมินผล พัฒนาการ เลือกวิธีการ ประเมิน พัฒนาการเด็ก ประเมินผล พัฒนาการจาก ข้อมูลที่มีอยู่	การเขียนบันทึก พฤติกรรมเด็กจาก การสังเกต สร้างเครื่องมือ ประเมิน พัฒนาการเด็ก สร้างคำถามเพื่อ สนทนาหรือ สัมภาษณ์เด็ก	ศึกษาตัวอย่าง เครื่องมือการ ประเมินผล พัฒนาการที่ได้รับ แล้วอภิปรายใน ประเด็นข้อดี ข้อเสีย ความคิดเห็น เกี่ยวกับการ ประเมิน พัฒนาการที่ เหมาะสมและไม่ เหมาะสม	รับฟังความคิดเห็น และมุมมองของ ผู้อื่น	เขียนบันทึกการ เรียนรู้และประเมิน ตนเองว่า ได้รับ ความรู้ความเข้าใจ สิ่งใดมากน้อย เพียงใด และมี ความตั้งใจที่จะนำ ความรู้ไปใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่างไร บ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 แสดงความเข้าใจ 6 ด้าน หน่วย : การออกแบบการสอน

การอธิบาย	การตีความ	การประยุกต์	มุมมอง	ความเข้าใจ ผู้อื่น	ความเข้าใจ ตนเอง
อธิบายขั้นตอน การออกแบบการ สอน	ระบอบองค์ประกอบ ของการออกแบบ การสอน	ออกแบบการสอน จากสถานการณ์ที่ กำหนด เขียนและปรับปรุง แผนการจัดการ เรียนรู้ สร้างเกณฑ์การ ประเมินแผนการ จัดการเรียนรู้	เปรียบเทียบ ระหว่างการสอนที่ มีและไม่มีการ ออกแบบ วิเคราะห์จุดเด่น และจุดบกพร่อง ของแผนการ จัดการเรียนรู้	เปิดกว้างรับฟัง ความคิดเห็นของ ผู้อื่น	เขียนบันทึกการ เรียนรู้และประเมิน ตนเองว่า ได้รับ ความรู้ความเข้าใจ สิ่งใดมากน้อย เพียงใด และมี ความตั้งใจที่จะนำ ความรู้ไปใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่างไร

ขั้นวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในภาพรวม โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยผู้สอนใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสอนแบบอุปนัย การสาธิต การเล่นบทบาทสมมติ การใช้กรณีตัวอย่าง การปฏิบัติ เป็นต้น

การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนหรือครูอนุบาลเป็นปัญหาใหญ่สำหรับผู้วิจัย ซึ่งคุ้นเคยกับการจัดอบรมแบบบรรยายหรือบรรยายประกอบการปฏิบัติ ดังที่เรียกว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการแต่รูปแบบของการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ไม่ได้เน้นบทบาทของผู้สอนให้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการบรรยาย นับเป็นโจทย์ที่ยากยิ่งสำหรับผู้วิจัย เวลาที่ใช้ในขั้นตอนนี้จึงยาวนานถึง 2 สัปดาห์ สุดท้ายจึงคิดกิจกรรมหลักๆ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและหลักฐานที่กำหนดไว้ โดยเน้นกระบวนการสะท้อนเป็นหัวใจของการเกิดความรู้ความเข้าใจจึงกำหนดวิธีสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การสาธิต การอุปนัย การทัศนศึกษา การอภิปรายกลุ่ม การใช้กรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับภาระงาน ขั้นตอนนี้มีความสัมพันธ์กับการเขียนแผนการสอน ซึ่งใช้เวลาเพิ่มอีก 1 สัปดาห์ รวมทั้งหมดเป็นเวลา 3 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายคาบ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ผู้สอนนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ คือการกำหนดเป้าหมายรายหน่วยมาจัดแบ่ง เนื้อเป็นคาบ แล้วดำเนินการ กำหนดเป้าหมายรายคาบ กำหนดหลักฐานการเรียนรู้รายคาบและ วางแผนจัดประสบการณ์รายคาบ

ขั้นตอนที่ 3 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

3.1 ขั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม

ครูอนุบาลให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี หลังจากที่ได้รับทราบเป้าหมาย ภาระงานที่ต้องทำ ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งให้ทราบก่อนเริ่มกิจกรรมทุกครั้ง ในหน่วยการสอนแรกครูอนุบาล เข้าร่วมกิจกรรมแต่มีสีหน้าที่ไม่มั่นใจในสิ่งที่ทำ เนื่องจากคุ้นเคยกับการอบรมที่ผู้จัดหรือวิทยากร บรรยายให้ความรู้ แต่ก็ไม่ได้มีครูอนุบาลคนใดถามว่า กิจกรรมที่ทำนั้น ทำไปทำไม กระทั่งในหน่วย การสอนต่อมา ครูอนุบาลจึงมีสีหน้ามั่นใจที่จะทำกิจกรรมมากขึ้น เนื่องจากเกิดความเข้าใจใน กระบวนการอบรมมากขึ้นและเชื่อมั่นว่า ทุกกิจกรรมที่ทำมีจุดประสงค์และให้ความรู้ทางอ้อม ขั้นตอนนี้ จะใช้เวลาปฏิบัติ 1 ชั่วโมง

3.2 ขั้นสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติกิจกรรม

หลังจากที่ครูอนุบาลได้ลงมือทำกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มอภิปรายโดยการกระตุ้นให้ ครูอนุบาลได้เล่าหรือแสดงความคิดเห็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรม จากนั้น จึงให้อภิปราย ว่า ได้รับความรู้อะไรบ้าง หากครูอนุบาลยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้ ผู้วิจัยจะทำหน้าที่กระตุ้น เสริมแรง และชี้แนะบ้างตามความเหมาะสม เช่น หน่วยการสอน “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็ก อนุบาล” ผู้วิจัยให้ครูอนุบาลวาดภาพลายกนกตามแบบที่แจกให้บนกระดาษ ครูอนุบาลสะท้อน ความคิดจากการปฏิบัติทั้งในด้านบวกและลบ ส่วนหนึ่งสะท้อนว่า ผู้วิจัยให้วาดเพื่อให้นำไปใช้ ประดับตกแต่งห้องเรียน ขณะที่ส่วนหนึ่งสะท้อนว่า ทำไม่ได้ ไม่อยากทำ การวาดภาพลายกนกเป็น กิจกรรมที่ยากเกินไปต้องใช้เวลาฝึกฝนมาก ผู้วิจัยจึงดึงความสนใจของครูอนุบาลที่ประเด็นด้านลบ เพื่อเชื่อมโยงสู่หลักการจัดกิจกรรมที่ว่า กิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาลก็ต้องยึดหลักของความเหมาะสม กับความสามารถ ความสนใจ และประสบการณ์เดิมของเด็ก เช่นเดียวกับครูอนุบาล ขั้นตอนนี้ใช้เวลา อภิปรายประมาณ 1 ชั่วโมง

3.3 ขั้นสร้างความคิดรวบยอด

ขั้นตอนสร้างความคิดรวบยอด ครูอนุบาลจะได้รับมอบหมายให้ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง สร้างผังความรู้ของกลุ่ม ระยะแรกครูอนุบาลมีความลังเลที่จะปฏิบัติ เนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกัน ผู้ต้องกระตุ้นมากและชี้แนะว่า ผังความรู้เป็นความรู้ของพวกเราที่ได้จากพวกเราช่วยกันคิด ช่วยกันทำ

จึงเกิดเป็นความร่วมมือ โดยสมาชิกที่จัดบันทึกในสมุดบันทึกของตนเอง ได้เสนอให้นำมาเป็นแบบ และปรับปรุง เพิ่มเติม ให้มีความสมบูรณ์เป็นผังความรู้ของกลุ่ม ในระยะต่อมาครูอนุบาลได้มีการแบ่งหน้าที่และมอบหมาย การทำงานในชั้นตอนนี้อย่างเต็มใจ เช่น บางคนทำหน้าที่บอก แนะนำ บางคน ทำหน้าที่วาดภาพหรือเขียนบนกระดานรูป บางคนทำหน้าที่ตรวจสอบความสมบูรณ์กับสมุดบันทึก และบางคนทำหน้าที่นำเสนอโดยสมาชิกบางคนช่วยเสริมระหว่างนำเสนอ ในตอนท้ายผู้วิจัยจะสรุป ความรู้อีกครั้งก่อนจะเน้นย้ำให้ครูอนุบาลได้นำความรู้ไปใช้

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการใช้ความรู้

4.1 ขั้นการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงาน

เป็นขั้นตอนที่ครูอนุบาลนำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการอบรมไปใช้ในห้องเรียน หรือใช้สอนเด็กอนุบาล ซึ่งแนวทางการนำไปใช้จะขึ้นอยู่กับตัวครู เด็ก และบริบทที่เกี่ยวข้อง พร้อมกัน นี้ครูอนุบาลได้บันทึกการเรียนรู้ในแบบบันทึกการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยมอบหมายให้เมื่อจบการเรียนรู้แต่ละ หน่วยการเรียนรู้การสอน

4.2 ขั้นการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน

ระหว่างที่ครูใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยทำหน้าที่ติดตามผลการใช้ความรู้และ สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน โดย อาจมีการนิเทศให้คำแนะนำในรายที่ต้องการตามความเหมาะสม พร้อมนำบันทึกการเรียนรู้สิ่งที่พบ ในระหว่างติดตามผล คือ ครูบางคนใช้ความรู้ (เนื้อหา) จากการอบรม เช่น มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอน หรือจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนใหม่ ขณะที่ครูบางคนนำวิธีการหรือ กระบวนการไปใช้ เช่น นำเทคนิคผังความรู้ไปใช้สอน เป็นต้น ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงต่อ ครูอนุบาล 1 คน

ตอนที่ 2.3 การวิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้เพื่อศึกษาความสามารถในการออกแบบการ สอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.1 ด้านการออกแบบการสอน

ครูอนุบาลบันทึกว่า มีความเข้าใจในหลักการและขั้นตอนการออกแบบการสอนต้อง สอดคล้องกับผู้เรียน จึงต้องมีการวิเคราะห์ผู้เรียนว่า มีพัฒนาการและธรรมชาติอย่างไร สิ่ง ที่เปลี่ยนแปลงไปในตัวครูอนุบาล คือ เข้าใจและนำการออกแบบการสอนไปใช้จริง ก่อนที่จะเขียน แผนการสอน ประโยชน์ที่เกิดขึ้น คือ ช่วยให้แผนได้ง่ายขึ้นและครูจัดกิจกรรมได้สนุกสนานสอดคล้อง กับเด็กอนุบาลมากขึ้น แต่ยังคงต้องการเวลาเพื่อเรียนรู้เรื่องนี้ให้มากขึ้น

2.2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูอนุบาลบันทึกว่า มีความรู้ความเข้าใจหลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาลว่า ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ ต่อกิจการและทำได้จริง สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในตัวครูอนุบาล คือ สามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กได้ดีขึ้น ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา เรียนรู้อย่างมีความสุขและหนึ่งรายบันทึกว่า เข้าใจเด็กมากขึ้นและบังคับเด็กให้ทำกิจกรรมที่ครูต้องการน้อยลง

2.2.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ครูอนุบาลบันทึกว่า มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลมากขึ้น ได้เห็นตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลมากขึ้น ได้เห็นตัวอย่างการจัดห้องเรียนที่ดีและได้ลงมือปฏิบัติเองจึงเกิดความเข้าใจได้ดี สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในตัวครู คือ จัดมุมต่างๆ ได้ดีขึ้น จัดมุมหลากหลายขึ้น จัดหาสื่อประจำมุมให้มีมากขึ้นและวางในระดับที่เด็กหยิบจับใช้ได้จริง สับเปลี่ยนและจัดวางมุมต่างๆ โดยดูความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของมุมต่างๆ ได้มากขึ้น แต่อุปสรรคของการใช้ความรู้ คือ สภาพของห้องเรียนอนุบาลส่วนใหญ่มีลักษณะคับแคบ และมีลักษณะคงทนถาวรยากแก่การหมุนเวียน เคลื่อนย้าย

2.2.4 ด้านการประเมินพัฒนาการ

ครูอนุบาลบันทึกว่า ความรู้ความเข้าใจในหลักการประเมินพัฒนาการเด็ก การสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมและวิธีการบันทึกพฤติกรรมที่ถูกต้อง หลักการประเมินด้วยพอร์ตโฟลิโอและประเด็นที่แตกต่างจากการสะสมผลงานเด็ก ปัญหาการใช้ความรู้ด้านการประเมินพัฒนาการ ได้แก่ การที่ครูอนุบาลต้องใช้เครื่องมือและแนวทางการประเมินที่กลุ่มโรงเรียนให้ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับชั้นอนุบาล 2 จะต้องใช้วิธีการประเมินตามเงื่อนไขของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดันสังกัด ตัวครูเองมีความต้องการจะได้เครื่องมือหรือแบบทดสอบสำเร็จรูปที่ใช้ประเมินเด็กได้สะดวกที่สุด เนื่องจากแบบประเมินที่ดันสังกัดให้ใช้นั้นซับซ้อนและไม่สะดวกต่อการใช้

ตอนที่ 2.3 การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เพื่อสะท้อนผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ครูอนุบาลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มด้วยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอน ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่ เพื่อสะท้อนผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่มีต่อความสามารถด้านการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล ดังนี้

2.3.1 ความสามารถด้านการออกแบบการสอน

ครูส่วนใหญ่ได้ข้อมูลว่า เห็นความสำคัญและความเชื่อมโยงระหว่างการออกแบบการสอน กับการเขียนแผนการสอน ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

"...แต่ก่อนไม่เข้าใจว่าต้องออกแบบก่อน คือ เราเข้าใจแต่ว่าต้องเขียนแผนต้องมีแผนอย่างเดียว พอไปวิจัยก็เลยเข้าใจว่าเราต้องมีการออกแบบก่อนว่าเราจะให้เด็กเรียนรู้เรื่องอะไรทุกอย่างนั้นจะกะก็เริ่มออกแบบบ้างแล้วจะอย่างเช่นช่วงนี้เป็นฤดูร้อน ก่อนสอนเรื่องฤดูร้อน ก็ถามเด็กก่อนว่าเราจะเรียนอะไร พอเขียนแผนแม้เราจะใช้แผนเดิมแต่เราก็เอาหน่วยที่สอดคล้องขึ้นมาก่อน..." (ครูโหนด)

"...การออกแบบการสอนมีความรู้เพิ่มเติม แต่มันเป็นเรื่องที่ไม่ถนัด ตอนนี้นำมาศึกษาให้เข้าใจ แม้จะใช้แผนสำเร็จรูปก็เข้าใจยิ่งขึ้น กิจกรรมก็คือให้เด็กได้ร่วมพูดคุยก่อนที่จะทำกิจกรรม เน้นให้เขามีส่วนร่วมอย่างน้อยคือ การถามตอบ..." (ครูต๋น)

2.3.2 ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูอนุบาลทุกคนให้ข้อมูลตรงกันว่า ภายหลังจากอบรมได้เปลี่ยนพฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมที่สนุกสนานขึ้น เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น เช่น บทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

"...เดิมสอนไปเรื่อยๆ เพียงดูแลไม่让他เจ็บ ไม่ได้เน้นการจัดกิจกรรมอะไรมากมาย ตอนหลังเริ่มรู้หลักว่าควรสอนอย่างไรให้เขามีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เช่น การจัดที่ส่งเสริมพัฒนาการ การจัดมุมต้องทำยังไง...จัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมได้มากขึ้น...รู้จักอนุบาลมากขึ้นทั้งที่เราไม่ได้จบอนุบาลมา." (ครูสด)

"...การจัดกิจกรรมก็เปลี่ยน แต่ก่อนก็มีเขียน ไม่มีสื่อ ไม่มีนิทานอะไรมากมาย ผู้เรียนก็ครูเขียนให้เขียนนะ

ระบายสีนะ ต่อมาก็เริ่มมีเพลง มีอะไร...เด็กๆเขาก็สนใจ รู้สึกจะตั้งใจเรียนอย่างวันนั้นที่สอนเรื่องไข่ ให้ระบายสี เด็กเขาก็จะสนใจมากขึ้น เด็กเขาก็เรียกร้องทำกิจกรรมมากขึ้น คุณครูขอยากฟังนิทาน ขอยากร้องเพลง ขอยากระบายสี ขอยากปั้นดินน้ำมันเป็นไข่ รู้สึกว่าเขาจะตั้งใจเรียนมากขึ้น....” (ครูแอ๋ว)

“...สิ่งที่เปลี่ยนไปคือพฤติกรรมการสอน เดิมกิจกรรมอยู่ที่ครูคิดจะจัดก็กลายเป็นฟังเด็กมากขึ้น...” (ครูหมี่)

2.3.3 ความสามารถด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ครูอนุบาลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ภายหลังจากอบรมได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนหลายประการ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...การจัดสภาพแวดล้อม มีความเข้าใจมากขึ้น เดิมมุมประสบการณ์จัดไม่ครบแต่มีสื่อในมุมมากไป ตอนหลังที่ไปอบรมมาก็ย้ายมุมดนตรีออกจากมุมหนังสือ...การจัดกิจกรรมเดิมาก็จัดไม่ชัดเจน เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์ไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่ก็วาดภาพ ระบายสี...แล้วเดิมนครียึดกิจกรรมที่ครูจัดเอง...ก็มีการสังเกตเด็กแต่ยังไม่ทั่วถึง แล้วก็ไม่มี การจดบันทึก เรียกว่าไม่มีระบบการสังเกต แต่ก่อนก็สังเกตช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์เพราะเด็กเข้ากลุ่มทำงาน...” (ครูภา)

“...ได้ความรู้เพิ่มเติม กระตือรือร้น ได้ความรู้ในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อม จากที่ไม่มีมีสื่อมุมก็ปรับปรุงให้มีมุมให้ดีขึ้น มีการจัดมุมใหม่ด้วยมีอุปกรณ์เพิ่มเติม...” (ครูต๋น)

2.3.4 ความสามารถด้านการประเมินพัฒนาการ

ครูอนุบาลให้ข้อมูลว่า ภายหลังจากอบรมได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการประเมินพัฒนาการหลายประการ เช่น การสร้างแบบประเมินพัฒนาการขึ้นเอง หรือเริ่มการใช้ประเมินด้วยพอร์ตโฟลิโอแทนการเก็บผลงานปกติ ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...หลังจากไปอบรมมาที่ก็เริ่มบันทึกและได้สร้างแบบสังเกตขึ้นมาเอง โดยศึกษาจากคู่มือว่าจะประเมินอะไร ถ้าประเมินตามสภาพจริงจะประเมิน

ที่ผลงานเด็ก แต่ก่อนไปอบรมพี่ก็เก็บผลงานหมด
ทุกอย่าง พอเราได้ไปเรียนมาเราก็มาให้เด็กเลือกว่า

เธอชอบงานชิ้นไหนที่สุด ให้เด็กเลือกชิ้นงานมาเก็บ..." (ครูสด)

"...การประเมินเด็กแต่เดิมใช้การสังเกต ถ้าพบปัญหา ก็จะเข้าไปแก้ไข
ก็ยังไม่เห็นความจำเป็นของการบันทึกพฤติกรรม การตีความ หลัง
อบรมเข้าใจมากขึ้น เห็นความสำคัญของการทำหลักฐาน..." (ครูปู)

"...ตอนหลังอบรมเราได้รู้ว่าเราต้องประเมินจากตัวเด็กเอง
ไม่ควรเปรียบเทียบ อย่างเรื่องพอร์ตโฟลิโอ ไม่ใหม่ก็
เหมือนใหม่ เดิมเราใช้อะไรก็ใช้ตามๆ กัน หลังๆ เราก็
ได้ความมั่นใจ เรื่องการสังเกต แต่ก่อนเรามีการบันทึก
พฤติกรรมทั้งแบบchecklist และแบบเขียน เวลาบันทึก

พฤติกรรมนี่คือจดหมดทุกอย่าง...(ครูจืด)

นอกจากนี้ครูอนุบาลยังให้ข้อมูลอื่นๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการอบรม ดังนี้

"...การอบรมตอนเย็นๆก็ไปได้ ไม่เป็นอุปสรรคอะไรมากมาย....การอบรมแบบนี้
ไม่เคยเจอ ส่วนมากก็อยู่ในเวลาราชการ ที่จริงอยากได้คือสอนไปด้วยปฏิบัติไป
ด้วย อยากให้การอบรมทั่วๆไป เป็นแบบนี้ คือสอนจริง ปฏิบัติและนำมาใช้จริง.....
บางที่สอนๆไปมันก็ทำไม่ได้เพราะมันเยอะเกินไป ถ้าพูดไปเลยทีเดียว ให้เนื้อหา
รวมๆ ที่เดียว คุณทำได้หรือไม่ได้ก็ไม่รู้ แต่อย่างนี้เรามีการติดตามใจคะ อย่างน้อย
เราก็ต้องทำเพราะจะมีคนมาติดตามเราก็ทำได้....ในช่วงติดตามควรมีการนัดแนะ
ไว้ก่อน นิดหนึ่งก็ยังดี.. (ครูอ้อว)

"... รูปแบบที่ใช้อบรมก็ดีนะ เหมาะสมกับเวลา เพราะผู้เรียน หมายถึงตัวเองไม่ค่อยมี
เวลา ถ้าเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ก็ดี...ถ้าจะเอาไปจัดแบบอบรมยาวที่ไม่ค่อยเห็นด้วยนะ
ควรอบรมเป็นหน่วยๆ เป็นเรื่องๆ พอเสร็จแต่ละหน่วยแล้วติดตามผลเป็นระยะๆ จะwork
กว่า..." (ครูนิ่ม)

"...อบรมช่วงเย็นดีแล้ว เหมาะแล้วค่ะเพราะวันหยุดจะได้พัก...(ครูปู)

"...การอบรมตอนเย็น ก็ดีนะ แต่เหนื่อย ควรอบรมช่วงปิดเทอมเป็นช่วงยาวๆ
วันทำการปกติสัก 5 วัน...ครูที่จะเข้าอบรมแบบนี้ต้องเก่ง ชยัน สนใจ กระจือหรือวัน..."

(ครูจิต)

"...สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุง คือเร่งรัดไปหรือเปล่า เวลา 3 ชั่วโมงค่อนข้างเร่งรัด เรื่องการจัดทำแผนยังไม่เข้าใจเท่าไรหรืออยากให้ขยายเวลาเรื่องนี้....ส่วนเรื่องอื่นๆใช้ได้อยู่ อย่างเรื่องประเมินก็จำเป็นต้องใช้ การออกแบบการสอนก็ดี ถ้าไม่มีแบบเราก็ไม่รู้ทางว่าเราจะเขียนแผนยังไง...." (ครูต้อย)

".... การอบรมแบบนี้ พี่ไม่เคยเห็น ผู้ที่จะเข้าอบรมแบบนี้ต้องมีความรู้ด้านอนุบาล คล่องงานเรื่องนี้ ต้องเสียสละมาก กระจือหรือวัน ใฝ่รู้ รูปแบบนี้ที่ก็ได้ความรู้นะ ไม่ใช่เวลามาก หาโอกาสแบบนี้ยาก บางทีเสียเงินอบรมมันก็มากเกินไป สมองเรารีบไม่ไหว สู้ค่อยเป็นค่อยไปดีกว่า...การอบรมแบบนี้มันยากนะ คนส่วนมากจะไม่ทำ.." (ครูสด)

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปใช้ในการพัฒนาสามารถด้านการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนนี้ นำแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มาวิเคราะห์เป็นแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้คือ

1.1 การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัยการออกแบบอย่างเป็นระบบโดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ การวางแผนจัดการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การสะท้อนสะท้อนความรู้ความเข้าใจ การสร้างความคิดรวบยอด การนำความรู้ไปใช้ และการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน

1.2 การเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนต้องเป็นผู้กำกับตนเอง

1.3 การเรียนรู้ต้องอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับเป็นจุดเริ่มต้นนำไปสู่กระบวนการสะท้อนไตร่ตรองและทบทวนประสบการณ์ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ประสบการณ์ใหม่จึงต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นฐานเสมอ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

2.1 เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอนเด็กวัยอนุบาล

2.2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล

3. กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้น

กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ชั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และชั้นวางแผนการจัดประสบการณ์และการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ชั้น ได้แก่
ชั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม ชั้นสะท้อนความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติกิจกรรม และชั้นสร้างความคิด
รวบยอด

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการใช้ความรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ชั้น ได้แก่
ชั้นการนำความรู้ไปใช้ และชั้นการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน

4. เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอน

ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้การประเมินผลพัฒนาการ และการออกแบบการสอน

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ เป็นการวัดและประเมินผล
การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนตามรูปแบบ และหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน การสังเคราะห์กระบวนการและเนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การสังเคราะห์แนวทางการประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการกำหนดแผนการดำเนินการวิจัย ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น โดยการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และการพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูอนุบาล แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่สอนระดับอนุบาลในโรงเรียนรัฐบาลของจังหวัดเลย ในปีการศึกษา 2551 จำนวน 10 คนที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายและการสุ่มแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบวัตถุประสงค์และแนวทางการปฏิบัติในการเข้าร่วมการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาล การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการประเมินผลพัฒนาการเด็ก จากนั้นได้เข้าร่วมอบรมตามตารางที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 4 หน่วยการเรียนการสอน รวม 8 สัปดาห์ เป็นเวลา 59 ชั่วโมง

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการดำเนินการ ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลสถิติและข้อมูลเชิงบรรยาย เพื่อนำเสนอ โดยข้อมูลบรรยายใช้การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เปรียบเทียบและจำแนกข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

การเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแต่ละคน กิจกรรมการเรียนรู้ควรมาจากการนำการประเมินมาเป็นสิ่งกำหนด โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การสะท้อนสะท้อนความรู้ความเข้าใจ การสร้างความคิดรวบยอด การนำความรู้ไปใช้

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กอนุบาล

3. กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ

ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้น คือ ขั้นตอนที่ 1 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และขั้นวางแผนการจัดประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้รายคาบประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และขั้นวางแผนการจัดประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 4 การเรียนรู้

ผ่านประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม ชั้นสะท้อนความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติกิจกรรม และชั้นสร้างความคิดรวบยอด

4. เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอน

ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การประเมินผลพัฒนาการ และการออกแบบการสอน

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

วัดและประเมินผลการเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนตามรูปแบบ และหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ

2. ผลการศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีผลให้ครูอนุบาลพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นดังปรากฏค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูอนุบาลเป็นผลจากการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ความสามารถที่พัฒนาขึ้นด้านการออกแบบการสอน ได้แก่ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การดำเนินการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและการประเมินพัฒนาการเด็กตามตัวบ่งชี้ที่จัดทำขึ้น

คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนหรือครูอนุบาลได้ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือ การนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะกลุ่ม โดยผู้สอนหรือผู้ให้การอบรมต้องยึดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผนที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ให้เวลาเพียงพอสำหรับการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ช่วยกระตุ้นและสนับสนุนอย่างเหมาะสม เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบการเรียนการสอนของครูอนุบาล พบว่า

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลสามารถพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของครูอนุบาลได้ ทั้งจากผลการประเมินด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและจากการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมความสามารถดังกล่าว นอกจากความสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติโดยตรงแล้ว ยังมีปัจจัยเสริมอื่นๆ ได้แก่ การที่แผนการจัดการเรียนรู้เป็นทั้งเครื่องมือและตัวบ่งชี้ความสามารถของครูอนุบาล แผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูต้องใช้จริงในการสอนเด็กอนุบาล ใช้ประกอบการนิเทศติดตามงานของผู้เกี่ยวข้อง ใช้ประเมินมาตรฐานภายนอกและภายใน และยังใช้ประกอบการขอวิทยฐานะของตัวครูอนุบาลเองด้วย จะเห็นได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญ ขณะเดียวกัน แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลมีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ มีความยืดหยุ่นสูง ทำให้ครูอนุบาลขาดความมั่นใจที่จะจัดทำและใช้ จึงต่างแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับตนเองเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการเรียนรู้ให้ถูกต้อง ครูอนุบาลมีความประสงค์จะให้ผู้วิจัยช่วยตรวจสอบและชี้แนะ ระหว่างการติดตามผลการใช้ความรู้ จึงมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มากขึ้น ระหว่างการติดตามผล จึงเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่ครูอนุบาลได้สอบถาม พูดคุยและขอคำแนะนำด้านการจัดทำแผนการสอนได้อย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม ยังมีครูอนุบาลส่วนหนึ่งยังคงใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีจำหน่ายในท้องตลาด แต่ได้มีการพิจารณาและเลือกใช้มากขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงความรู้และหลักการออกแบบการเรียนการสอนและจัดทำแผนการเรียนรู้มากขึ้นกว่าเดิม

2. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ภายหลังจากที่ครูอนุบาลได้เข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วพบว่าครูอนุบาลมีการปรับพฤติกรรมด้านนี้อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดสภาพแวดล้อม และมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมครูอนุบาลส่วนหนึ่งมักคิดว่าสภาพห้องเรียนที่เก่าหรือชำรุดนั้น ไม่มีความจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมใดเป็นพิเศษ แต่เมื่อได้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักการและ

ความสำคัญของสภาพแวดล้อมแล้วทำให้ครูตระหนักและเห็นความจำเป็น เมื่อผู้วิจัยติดตามผลจึงได้พบความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามบริบทของโรงเรียน เช่น มีการนำตะกร้าหวายที่เก่าแต่ยังใช้ได้มาจัดวางสิ่งของอุปกรณ์ มีการหาสื่อซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตขึ้นเองมาปูให้เด็กนั่ง นอนอ่านหนังสือในมุมหนังสือครูบางคนได้นำสิ่งของที่ไม่จำเป็นสำหรับเด็กอนุบาลออกไป เช่น หนังสือพิมพ์เก่าที่วางไว้ในมุมหนังสือออกไป ทำให้สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนดีขึ้น สะอาดและเป็นระเบียบขึ้น หรือหนังสือที่มีผู้บริจาค บัณฑิตสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสามารถดังกล่าว ได้แก่ ความเข้าใจของครูและการที่ครูมีความรู้สึกว่ามีผู้วิจัยคอยสังเกตและติดตามผลและเยี่ยมเยียนชั้นเรียนอยู่เสมอ ทำให้ครูมีความกระตือรือร้นมากขึ้นรวมถึงการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา ส่วนด้านการประเมินพัฒนาการนั้น แม้ว่าครูอนุบาลจะได้เรียนรู้และฝึกฝนการเก็บข้อมูลพัฒนาการและการสังเกตด้วยการจดบันทึกพฤติกรรมเด็กมากขึ้น แต่ผลจากการติดตามใช้ความรู้ยังพบว่าครูอนุบาลส่วนยังคงใช้การฝึกทักษะเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินพัฒนาการของเด็กอยู่บ้าง เนื่องจากผู้ปกครองส่วนหนึ่งยังคงต้องการให้เด็กได้ฝึกทักษะอ่าน-เขียน และคณิตศาสตร์ โดยครูได้ให้ข้อมูลว่าเป็นส่วนเสริมการเรียนรู้และไม่ได้มีการบังคับให้เด็กทำ ขณะเดียวกัน ครูอนุบาลยังคงเห็นด้วยกับการประเมินด้วยแบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ

3. ประเด็นอื่นๆ

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีประสิทธิภาพในการสร้างเสริมความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาลโดยมีเงื่อนไขสนับสนุน ได้แก่ กระบวนการติดตามผลเสริมประกอบการนิเทศและการชี้แนะแบบกัลยาณมิตร นอกจากนี้ควรนำ รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปใช้ในช่วงต้นของแต่ละภาคเรียนเพื่อให้ครูอนุบาลที่เข้าร่วมโครงการได้มีความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นและสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปใช้ในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น ดังที่ครูที่เข้าร่วมการวิจัยได้สะท้อนความคิดเห็นว่า เป็นรูปแบบแปลกใหม่ที่น่าสนใจและท้าทายให้ครูเข้าร่วมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้อง พร้อมทั้งนำไปพัฒนาตน พัฒนางานและวิทยฐานะทางวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณลักษณะด้านความเข้าใจและความสามารถของครูอนุบาลที่เข้าร่วมการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริประภา พงศ์ไทย (2549) ที่มุ่งพัฒนาทฤษฎีสำหรับอธิบายกระบวนการเติบโตทางวิชาชีพของครูอนุบาล ผลการวิจัยได้จำแนกกระบวนการเติบโตทางวิชาชีพของครูอนุบาลที่มีวุฒิภาวะทางวิชาชีพ

จำแนกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 กระบวนการเข้าสู่วิชาชีพครูอนุบาล คือ ระยะที่เริ่มต้นความสนใจในวิชาชีพครู ด้วยเงื่อนไขทางสังคม เงื่อนไขทางจิตวิทยาและเงื่อนไขเชิงโอกาส ระยะที่ 2 กระบวนการพัฒนาเชิงวิชาชีพคือ ระยะเข้าสู่การเป็นครูอนุบาลโดยการพัฒนา 2 ด้าน คือ การพัฒนาความแน่วแน่ในการเป็นครูอนุบาลและการพัฒนาขีดความสามารถจนถึงขั้นมีความมั่นคง ระยะที่ 3 การกลายเป็นครูอนุบาลที่มีวุฒิภาวะทางวิชาชีพ คือ ระยะที่ครูพัฒนาตนเองจนสามารถจัดการเรียนการสอนตามจุดยืนหรือปรัชญา การศึกษาอย่างมีหลักการที่มั่นคงและจากการรู้คิดด้วยตนเอง การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ พบว่า ครูอนุบาลที่เข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ได้พัฒนาทางวิชาชีพเข้าสู่ระยะกระบวนการ พัฒนาเชิงวิชาชีพและต้องการพัฒนาขีดความสามารถที่ไปนำสู่ความมั่นคง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความพยายาม ที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความเข้าใจและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับอนุบาล ให้สอดคล้องกับหลักวิชาการในลักษณะเลียนแบบไปจนถึงการเริ่มต้นรู้คิดรู้ปฏิบัติตั้งข้อค้นพบในงานวิจัยข้างต้น ดังนั้น เงื่อนไขของการพัฒนาครูอนุบาลให้มีความสามารถในขั้นนี้ จึงได้แก่ การมีกัลยาณมิตรเชิงอาชีพทั้งกับผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัยโดยตรง รวมถึงการได้ลงมือ กระทำควบคู่กับการได้รับความรู้ การได้เห็นแบบอย่าง และการเกิดแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาวิชาชีพครูต่อไป

กระบวนการที่ใช้ในรูปแบบการอบรมซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นตอนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและขั้นตอนการปฏิบัติการใช้ความรู้ตามลำดับ แต่ละขั้นตอนประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอน ขั้นตอนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ประกอบด้วย การลงมือปฏิบัติกิจกรรม การสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติกิจกรรมและการสร้างความคิดรวบยอด ขั้นตอนการปฏิบัติการใช้ความรู้ ประกอบด้วย การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริน คล้ายรามัญ (2543) ที่ศึกษาและพัฒนากระบวนการอบรมใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 10 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการอบรม การให้ประสบการณ์ใหม่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิด และวิเคราะห์

ประสบการณ์จากการรับใช้สังคม การให้ผู้เข้ารับการอบรมรายงานผลการเรียนรู้ การประเมินผล การอบรมและกาประเมินผลการอบรม จะเห็นได้ว่า กระบวนการที่ใช้ในการอบรมมีขั้นตอนการ ดำเนินการที่คล้ายคลึงกันภายใต้หลักการอาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นฐาน และเน้นการเรียนรู้ ด้วยการลงมือกระทำ ได้แก่ การประสานวัฏจักรการเรียนรู้ จากทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์ของKolb (1974) เข้ามาใช้ได้แก่ การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (concrete experience) ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จากนั้น ผู้เรียนได้สังเกตอย่างไตร่ตรอง (reflective observation) ซึ่งผู้เรียนได้สังเกตประสบการณ์ที่ได้รับ อย่างรอบคอบ ต่อมาผู้เรียนจึงพัฒนาความคิดแบบนามธรรม (abstract conceptualization) โดย อาศัยประสบการณ์และความคิดที่เกิดจากการสังเกตประสบการณ์มาสรุปเป็นความคิดหรือหลักการ ของตนเอง ขั้นตอนสุดท้ายได้แก่ การนำแนวคิดหรือหลักการที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติ (active experimentation) ในสถานการณ์ใหม่ การตัดสินใจหรือแก้ปัญหาใหม่ ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นได้ สอดแทรกในกระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ได้แก่ ความรู้ ความ เข้าใจ และความสามารถตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

ข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแนวคิดการ ออกแบบย้อนกลับ(Backward Design)และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) อาจมีขั้นตอนกระบวนการที่ไม่มีความแปลกใหม่มากนัก แต่สิ่งที่น่าสังเกตก็คือแนวคิด การออกแบบย้อนกลับ เป็นแนวคิดที่นำมาใช้เพื่อการออกแบบหลักสูตร หรือหน่วยการเรียนรู้ที่มุ่งให้ เกิดความเข้าใจที่คงทนเป็นสำคัญ ดังที่ Wiggins และ McTighe ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "Understanding by Design " อย่างชัดเจน เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาผสานกับทฤษฎีการเรียนรู้ แบบเน้นประสบการณ์มาพัฒนารูปแบบและกระบวนการแล้ว ช่วยให้ครูอนุบาลเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านความเข้าใจและก่อให้เกิดความสามารถที่เกิดจากความเข้าใจได้ แนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวจึง เป็นประโยชน์และเป็นจุดเด่นของรูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้

แม้ว่ารูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้จะมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง แต่จาก การวิจัยยังมีข้อคิดที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยพึงตระหนักถึงปัญหาด้านการ จัดการงบประมาณ การนิเทศติดตาม หรือการสนับสนุนด้วยวิธีการต่างๆ แก่ครูอนุบาลอย่างดี และ จะเป็นเรื่องที่น่าเสียดายหากปล่อยให้สภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นไปดังที่ครูอนุบาลท่านหนึ่ง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า "...เดิมจัดไม่ได้เลย เคยจัดมุมได้ช่วงหนึ่งเพราะมีสื่อ มีงบประมาณตอนนั้นเป็น

เทอมที่แล้ว ตอนหลังครูเหนื่อยและท้อ เพราะเด็กเข้ามาใช้ด้วยกันหลายห้อง ของเล่นก็เริ่มปะปนกัน ...งบประมาณก็ยากเย็นแสนเข็ญ..."

การออกแบบการฝึกอบรมโดยใช้เวลาหลังปฏิบัติงานของครูอนุบาลคือระหว่างเวลา 16.00-09.00 น.ของวันปกติเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับครูอย่างยิ่งจึงปรากฏว่าครูอนุบาลได้เสนอแนะในการประชุมชี้แจงก่อนการวิจัยว่า น่าจะใช้เวลาราชการหรือเวลาทำการอบรมตลอดทั้งวัน จนจบแต่ละหน่วยจากนั้นจึงติดตามผลเป็นระยะๆ ตามตารางหรือน่าจะอบรมในเวลาทำการตลอดทั้งวันจนครบ 4 หน่วยแล้วจึงติดตามผล หรืออบรมเวลาทำการทุกวัน เริ่มตั้งแต่ 13.00 -16.00 น. โดยครูยินดีที่จะให้เด็กอนุบาลมาโรงเรียนเพียงครึ่งวันเริ่มตั้งแต่และกลับบ้านในช่วงบ่ายเพื่อให้ครูได้อบรมนั้นแสดงให้เห็นว่า ครูมีความคุ้นเคยกับรูปแบบและกระบวนการอบรมแบบเดิม ขณะเดียวกัน ครูก็ยังคงมีความสนใจใคร่รู้ในวิชาการใหม่จึงเข้าร่วมการอบรม ดังที่สมพงษ์ เกษมสิน (2526) ได้เสนอแนะแนวทางการออกแบบการฝึกอบรมว่า เทคนิควิธีการฝึกอบรมควรต้องเหมาะสมกับลักษณะของหัวข้อวิชาและสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนานั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากขั้นตอนการเรียนการสอนการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้อบรมและผู้เข้าอบรม ขั้นตอนการลงมือกระทำที่ปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้มีส่วนร่วม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างเต็มที่เพื่อการนำสู่การเกิดความเข้าใจ การค้นพบความรู้ พัฒนาทักษะ ทักษะคิดที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง ขั้นวิเคราะห์และประเมินผลด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน และขั้นการประยุกต์และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม แล้วก็จะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ดีขึ้น ทั้งนี้ ไม่ว่าครูอนุบาลซึ่งเป็นผู้ใหญ่จะกลับเข้ามาเรียนใหม่ด้วยสาเหตุใดๆ เช่น แรงจูงใจด้านอาชีพ แรงจูงใจมุ่งพัฒนาตนเอง แรงจูงใจด้านสังคม แรงจูงใจด้านสังคม แรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองและสติปัญญาและแรงจูงใจอื่นๆผู้อบรมก็ควรได้อธิบายให้ครูอนุบาลที่เข้าอบรมได้เข้าใจว่าการฝึกอบรมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสิ่งใด อย่างไร เพราะการอธิบายหรือให้ข้อมูลจะช่วยลดความวิตกกังวลของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ลงได้ (อาชัญญา รัตนอุบล,2540)

สิ่งที่มีคุณค่าอีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้ค้นพบนอกเหนือจากสิ่งที่ต้องการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ที่ได้พยายามถ่ายทอดคุณลักษณะบางประการที่ครูอนุบาลได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาตนเองและพัฒนางานจากประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรม ได้แก่ การได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนครูให้มีกำลังใจ มีความมุ่งมั่นและมีความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติงานครูอนุบาลต่อไปในอนาคต ดังที่ครูอนุบาลคนหนึ่งได้กล่าวว่า "...แนวคิดที่จะเอาไปใช้พัฒนาตัวเอง คือ ที่ได้ทำงานอย่างมีความสุข พี่

ไม่ได้ซีเรียสกับงาน อย่างน้อยพีก็คิดว่าที่จะสอนอนุบาลยังไง ค่อยทำไป ค่อยวางเป้าหมายเพราะ เป็นครูอนุบาลมันไม่ใช่ง่าย ต้องปฏิบัติ ดำเนินชีวิตได้ดึ้นะ ต้องเรียนรู้ต้องศึกษาชีวิตเพิ่มขึ้น ต้องหา ความรู้มากขึ้น ค้นคว้าเพิ่มขึ้น อาจารย์ ให้ความรู้ชี้แนะ นิเทศบางสิ่งบางอย่างก็ชี้แนะได้ สิ่งที่ไม่รู้เราก็ ได้รู้เพิ่มขึ้น....นำแบบอย่างการสอนของอาจารย์ไปใช้ได้มากเลย คือไม่ได้สอนโดยการบรรยาย แต่ ใช้การปฏิบัติกิจกรรมแล้วได้ความรู้..."

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

1.1 ควรมีการขยายเวลาในขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ให้มากขึ้น เนื่องจาก พฤติกรรมบางอย่างอาจต้องรอเวลาและโอกาสในการปฏิบัติ เช่น การจัดการและปรับเปลี่ยน สภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนให้เหมาะสม อาจเกี่ยวข้องกับงบประมาณหรือความช่วยเหลือจาก ภายนอก หรือกระทั่งการออกแบบการสอนและการจัดทำแผนการสอนนั้น ครูอนุบาลต้องใช้เวลาใน การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงควรเพิ่มช่วงเวลาของการติดตามผลให้ยาวนานขึ้น เช่น การ ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมอาจใช้เวลา 2-3 สัปดาห์ หรือ การออกแบบการสอนอาจต้องการเวลามาก ถึงหนึ่งเดือน เช่นนี้แล้ว การใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเต็มรูปอาจใช้เวลามากถึง 12 สัปดาห์

1.2 รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ ควรนำไปใช้อบรมกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ที่มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ หรือแนวทางการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน กลุ่มละประมาณ 10-15 คน เนื่องจากผู้อบรมต้องติดตามผลการนำความรู้ไปใช้เป็นรายบุคคล ซึ่งต้องใช้เวลาค่อนข้างยาวนาน ยิ่งกว่านั้น หากสถานศึกษามีกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติ เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมประชุมครูหรืออื่นๆ ผู้อบรมอาจต้องปรับเวลาการติดตามให้มากขึ้นหรือยาวนานขึ้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้กลุ่มผู้เข้ารับการอบรมได้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและขยายเป็น เครือข่ายความร่วมมือต่อเนื่องและยั่งยืน กระบวนการเครือข่ายความร่วมมือเช่นนี้จึงเป็น กระบวนการที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานภายนอกหรือหน่วยงานใด

1.3 ควรมีการปรับกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกัน เช่น ครูหรือผู้ดูแลเด็กที่ไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยหรือ อนุบาลศึกษามาก่อน ผู้ใช้รูปแบบหรือผู้สอนจำเป็นจะต้องปรับกระบวนการแต่ละขั้นให้เหมาะสมกับ

ผู้เข้าอบรม เช่น การแบ่งหน่วยการเรียนการสอนให้มีหัวเรื่องย่อยมากขึ้น หรือ ปรับเวลาให้แก่ละขั้นตอนของกระบวนการได้ใช้เวลามากขึ้นหรือยาวนานขึ้นเพียงพอที่ผู้เข้าอบรมจะได้ปฏิบัติได้มากขึ้น จนก่อให้เกิดความเข้าใจได้จริง เช่น ชั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม (ชั้นที่ 4) ชั้นสะท้อนความคิด(ชั้นที่ 5) และชั้นสรุปความคิด(ชั้นที่ 6) ในขั้นตอนหลักที่ 2 คือ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การปรับกระบวนการเหล่านี้ให้ยาวนานขึ้นยังจำเป็นสำหรับผู้เข้ารับการอบรมที่คุ้นเคยกับการอบรมที่เน้นการบรรยายของวิทยากรด้วยเช่นกัน

1.5 ผู้อบรม ผู้สอนหรือวิทยากรที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้

ควรศึกษาบทบาทและแนวทาง การดำเนินการตามคู่มือประกอบรูปแบบให้เข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยาย มาเป็นผู้วางแผนเพื่อจัดประสบการณ์ตรง ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรม ปัญหาสำคัญของการออกแบบกิจกรรมอยู่ที่ว่า จะออกแบบกิจกรรมอย่างไรที่ไม่ใช่การบอกความรู้ แต่ผู้เรียนได้แนวคิด หรือเกิดมโนทัศน์ที่ผู้อบรมต้องการจากกิจกรรมที่ทำ เช่น ออกแบบกิจกรรมโดยให้ครูอนุบาลวาดภาพลายกนกตามคำสั่ง โดยไม่บอกว่าให้วาดไปทำไม หรือวาดไปเพื่ออะไร เนื่องจากการวาดภาพลายกนกเป็นกิจกรรมที่ยากเกินไป ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมหรือครูอนุบาลทำไม่สำเร็จ และสะท้อนความรู้สึกออกมาว่าทำอย่างไรไม่มีความสุข ตาลาย และไม่อยากทำ เช่นนี้ในขั้นของการสรุปเป็นแนวคิด หรือหลักการจัดกิจกรรมจึงสรุปได้ว่า หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล คือ กิจกรรมต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถ พัฒนาการและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจหรือเห็นประโยชน์ เป็นต้น การออกแบบกิจกรรมลักษณะดังกล่าวจึงต้องอาศัยการคิดและการวางแผนอย่างดีจึงจะสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนการสอนเช่นนี้ต้องอาศัยความเป็นกัลยาณมิตรในการร่วมเรียนรู้ ช่วยเหลือสนับสนุนกันและกันทั้งระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และกลุ่มผู้เรียนกับผู้สอนหรือผู้อบรม การเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะดังกล่าวจะก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น ทักษะการคิด การมีมนุษยสัมพันธ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร เป็นต้น

1.5 การนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ไปใช้เผยแพร่เพื่อพัฒนาครูในฐานะนวัตกรรมทางการศึกษาควรดำเนินการตามแนวคิดที่สำคัญ ทองริว (2545) เสนอว่า การเผยแพร่นวัตกรรมมีกลวิธี 3 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ สามารถเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับนวัตกรรม ได้แก่ รูปแบบการเผยแพร่ที่อิงการใช้อำนาจสนับสนุนจากเบื้องสูง การเผยแพร่แบบใช้มนุษยสัมพันธ์ การเผยแพร่แบบอิงประชากรผู้ใช้นวัตกรรมหรือการเผยแพร่แบบผสม

โดยผู้ที่นำรูปแบบนี้ไปใช้ ควรศึกษาสภาพและบริบทของตนว่าเหมาะสมกับแนวทางการเผยแพร่ นวัตกรรมรูปแบบใด เช่น บางบริบทอาจต้องใช้วิธีการสั่งการจากต้นสังกัด ขณะที่บางบริบทอาจต้องใช้วิธีการเผยแพร่โดยใช้ความมีมนุษยสัมพันธ์ เหตุผล หรือการสร้างแรงจูงใจในตัวผู้เรียน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าจะศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถทางวิชาชีพด้านอื่น ๆ ให้กับครูอนุบาล เช่น การจัดทำโครงการเสริมทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ หรือ ด้านสังคมของเด็กวัยอนุบาลและเด็กปฐมวัย การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หรือการวิจัยชั้นเรียน เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาติดตามของการปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งด้านการออกแบบ การสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลต่อเนื่อง

2.3 ควรมีการศึกษาความคงทน ความก้าวหน้า การพัฒนาหรือ การเปลี่ยนแปลงของครูอนุบาลที่ต้องใช้ความเข้าใจหรือความสามารถด้านการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการสร้างเครือข่ายการพัฒนาครูอนุบาลที่นำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในระดับสถานศึกษา ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับภูมิภาค

2.5 ควรมีการศึกษาผลนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้พัฒนาความสามารถของครูระดับอื่นๆ ให้มีทักษะหรือ ความสามารถที่สอดคล้องกับผลการประเมินความต้องการจำเป็นของครูแต่ละระดับ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2545. รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : เอดิชั่น เพรสโปรดักส์.
- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2551. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เบน-เบสบู๊คส์.
- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2545. การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูศึกษาปฐมวัย. วารสารศึกษาปฐมวัย. 4(3) กรกฎาคม 2543 : 36-48.
- กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 มปป. แนวดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย. (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี). กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541. ครูแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เซเว่นพริ้นติ้งกรุ๊ป
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543 . นวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัย กระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาปฐมวัย. เอกสารประกอบการสัมมนา โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา วันที่ 13 – 14 ธันวาคม 2543 ณ หอประชุมอนุสรณ์ 70 ปี สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544 . การฝึกอบรมครูประจำการในสหภาพยุโรปบางประเทศ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2546. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 – 2559) กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค
- คณะทำงานจัดทำแนวดำเนินการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา. 2536 . แนวการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะทำงานโครงการพัฒนาครูประจำการให้ได้วุฒิปริญญาตรีทางการศึกษา. มปป . เอกสารสาระการเรียนรู้ประกอบการศึกษาชุดวิชาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ชุดที่ 2 กระบวนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (อัดสำเนา).

- ครูต้อย. 2 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูหมี. 6 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูปู. 6 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูน้อม. 6 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูจี๊ด. 6 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูภา. 5 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูต๋น. 5 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูโหม่ง. 7 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูสด. 7 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- ครูแอ้ว. 3 มีนาคม 2552. ครูอนุบาล. สัมภาษณ์.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2536. เอกสารและผลงานวิจัยการจัด
การศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543. การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : ครูสภา
ลาดพร้าว.
- จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2548. ความเข้าใจสำคัญเพื่อการทำงานกับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : พัฒนา
คุณภาพวิชาการ.
- ฉันทนา ภาคบงกช (2537). รู้และเข้าใจเด็กปฐมวัย. ชีวิตและงานของราศี ทองสวัสดิ์. กรุงเทพฯ :
แปลน พับลิชชิ่ง.
- เฉลิมชัย พักอ่อน. 2552. การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐานโดยเทคนิค Backward
Design. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประสานมิตร.
- ชนาธิป พรกุล. 2551. การออกแบบการสอนการบูรณาการการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียน.
กรุงเทพฯ : สนพ.แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. มปป. 20 แนวทางสร้างสรรค์สถาบันราชภัฏ. อุบลราชธานี : อุบลยงสวัสดิ์
ออฟเซ็ท.
- ทดสอบทางการศึกษา, สำนักงาน. 2542. คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน
ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิตนา แคมมณี. 2544. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. 2545. กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อข้องใจ.
กรุงเทพฯ : พัฒนาคูณาวิชาการ
- ทิตนา แคมมณี. 2547. รายงานการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพฯ :

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภเนตร ธรรมบวร. 2546. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทิยา น้อยจันทร์. 2548. **การประเมินผลพัฒนาการเด็ก**. นครปฐม: นิตินัย .

นัยนา อิศสระวิทย์. 2549. **การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย: แนวคิดและการปฏิบัติ**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

นิตยา ประพฤติกิจ. 2539. **การพัฒนาเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุษบง ดันติวงศ์. 2542 . **การศึกษาวอลดอร์ฟ ใน การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: เซเว่นพรินติ้ง กรุ๊ป.

ปรัชญนันท์ นิลสุข. **เทคโนโลยีการฝึกอบรมครูในอนาคต ในวารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์**
ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2542 หน้า 79-88

ประมวญ ดิศคินสัน. 2540 . **เมื่อลูกรักได้ครูดี**. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อนแถมมี .

ประเวศ วะสี . 2550. **การเรียนรู้ใหม่ไปให้ทันวิกฤต**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. 2545 . **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

พรณี ช.เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน.

พลศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง. **การพัฒนาครูประจำการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานและมุ่งผลให้เกิดต่อการเรียนรู้ของเรียนโดยตรง**. *วารสารข้าราชการครู*. 18(5), มิถุนายน-กรกฎาคม 2541 : 11-14.

พัชรี สอนแก้ว. 2536. **เอกสารประกอบการสอนวิชา 2173107 จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : ดวงกลม .

พัชรี ผลโยธิน. 2548 . **รูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย**. **ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 4**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พัฒนาการเรียนรู้และเครือข่ายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, สำนัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 . **การพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-5 ปี**. เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม.

พิมพ์นธ์ เศษะคุปต์และเพยาว์ ยินดีสุข. 2552. **Backward Design&child-Centered**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. 2536. **จิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส วันดีงเ้าส์.

มยุรีย์ เขียวจ้ออัน. 2541. **การประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาลโดยใช้การวิเคราะห์งาน**. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มาตรฐานวิชาชีพครู, กอง สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2536. คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรเสริมสร้าง
 นวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- เยาวพา เตชะคุปต์. 2542 . กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.
- เยาวพา เตชะคุปต์และคณะ. 2550. การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน),สำนักงาน. 2549. มาตรฐานตัวบ่งชี้
 และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553). กรุงเทพฯ : จุฑทอง จำกัด.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน),สำนักงาน. 2550. สมศ.รายงาน
 ประชาชน. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน),สำนักงาน. 2550. จุดประกายความคิด
 ชีทติศการประเมินคุณภาพภายนอก. กรุงเทพฯ : จุฑทอง จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : นาน
 มีบุ๊คส์.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. 2548. มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : คุรุสภา
- เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2548. รายงานการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบ
 การปฏิรูปการเรียนรู้ระหว่างสกอตแลนด์กับประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. 2548. รายงานสรุปสภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : พริกหวาน : กราฟิค จำกัด.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. 2549. รายงานการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการปฏิรูป
 การศึกษาด้านการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี .
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. 2549. รายงานการติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การ
 ปฏิรูปการศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟิค.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. 2550. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย(0-5ปี)
 ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. 2545 . สาระความรู้เรื่ององค์การครูและวิชาชีพครูในต่างประเทศ.
 กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542 . แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : มปท.
- วารินทร์ รัชมีพรหม. 2542 . การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยี
 การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ . 2540 . การวางแผนการเรียนการสอน สื่อและกระบวนการ.

กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง
ศึกษาธิการ. 2547. แนวดำเนินงานศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์.
- ศิริประภา พงศ์ไทย. 2542. การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครู
อนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริประภา พงศ์ไทย. 2549. กระบวนการเติบโตทางวิชาชีพของครูอนุบาลที่มีวุฒิภาวะทางวิชาชีพ :
การศึกษาโดยวิธีการสร้างทฤษฎีพื้นฐานเชิงอนุมาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศึกษบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ภูวิดาวรรณ. 2544. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง.
เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2528. เอกสารการสอนชุดวิชาการเรียนการสอนหน่วยที่ 1-5.
กรุงเทพฯ : คราฟแมนเพรส.
- สุคนธ์ ภูริเวทย์. 2542. การออกแบบการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุรางค์ โค้วตระกูล. 2548. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริน คล้ายรามัญ. 2543. การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และ
การเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศึกษบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช บรรณาธิการ. 2550. การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพฯ: ศูนย์
ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำลี ทองธิว. 2545. การเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษา: สำหรับผู้บริหารและครูยุคปฏิรูป.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ บุตรกัตถัญญ. 2542. การศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่
เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD). 2544. การสอนดีมีคุณภาพ. แปลโดย
นัยนา ทองศรีเกตุ. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
- อนามัย, กรม กระทรวงสาธารณสุข. 2549. คู่มือการพัฒนาผู้ดูแลเด็ก. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์
ทหารผ่านศึก.

อาชัญญา รัตนอุบล .2540 . กระบวนการการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.

กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. 2551. พัฒนาการการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ :

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แอนโทนี เกย์ และเคย์ เกย์. 2546. การเรียนการสอนแบบย้อนคิดทบทวน. แปลโดย อูสุมา ชื่นชมภู.

กรุงเทพฯ: สถาบันการแปลหนังสือ. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9. 2543 . การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : ชนารักษ์.

ภาษาอังกฤษ

Arce, E. M. 2000. Curriculum for young children. NY : Thomson Learning.

Barbosa, G., Jamileh, T. 2000. Master class: Exploring innovation practice in educational leadership; a study of change, complexity, culture and community in co-creating learning organizations[Online]. Available from: proxy.car.chula.ac.th/cgi did=732008101&sid=3&Fmt= 2&clientId=12345&VName=PQD

Brewer, J. A. 1995. Introduction to early childhood education : preschool through primary grades. Boston : Allyn and Bacon.

Briggs, J. L. 1981. Instructional design . New Jersey: Education Technology Publication.

Brown, J.L. 2004. Making the most of understanding by design. USA : Association for Supervision and Curriculum Development.

Caffarella, R. S. and Barnett, B.G. 1994. Characteristic of adult learners and foundation of experiential learning. In L. Jackson and R.S. Caffarella (eds.), *Experiential learning: A new approach*, pp. 29-42. San Francisco: Jossey-Bass.

Cole, P. G. & Chan, L. 1994 . *Teaching principles and practice*. 2nd ed. NSW : McPherson' s Printing Group.

Cruickshank, Donald R. and Bainer Deberah L. 1995. *The act of teaching*. USA : McGraw Hill.

Eliason, C. F. & Jenkins, L. 1994. *A practical guide to early childhood curriculum*. New York : Mcmillan College Publishing .

Essa, E. L.1999. *Introduction to early childhood education*. USA: Delmar Publishers

- Feeney, Stephanie, Christensin, Doris and Moravick, Eva. 1987. **Who are in the lives of children? an introduction to teaching young children.** 3rd ed. Columbus : Merrill Publishing .
- Feldman, J. R.1991. **A survival guide for the preschool teacher.** New York : The Center for Applied Research in Education.
- Gagné, R.M., Wagner, W.W., Golas, K.C. and Keller, J.M. 2005. **Principles of instructional design.** USA: Thomson Learning.
- Gagné, R.M., Briggs L.J. 1974. **Principles of instructional design.** USA: Holt, Rinehart and Winston.
- Gestwicki, C. 1999. **Developmentally appropriate practice.**USA: Thomson Learning.
- Gibson, K., Marie, L. 2003. **Preservice teachers planning and preparation practices: a comparison of lesson and unit plans developed using the backward design model and a tradition model**[Online]. Available from: proxy.car.chula.ac.th/cgiidid=765334741&sid=3&Fmt=2&clientId=12345&VName=PQD
- Gredler, Margaret E. 1997. **Learning and instruction : Theory into practice.** 3rd ed. New Jersey : Prentice - Hall.
- Hamilton, Richard and Ghatala, Elizabeth. 1995. **Learning and instruction.** USA : Mc Grawhill.
- Hendrick, J. 1992. **The whole child developmental education for the early years.** New York : Merrill, Mcmillan Publishing.
- Jackman, H. L. 2001. **Early education curriculum: A child's connection to the world.** USA: Thomson Learning.
- Joyce, B., Weil. 1986. **Models of teaching.** Englewood Cliffs: Prentice – Hall.
- Kemp, J.E. 1985. **The instructional design process.** New York: Harper & Row.
- Kemp, J., Morrison, G., & Ross, S. 1996. **Designing effective instruction.** Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
- Kolb, D.A. 1984. **Experiential learning : Experiential as the source of learning and development.** Englewood Cliffs: Prentice – Hall.
- Logan, L. M. and Virginia G. L. 1974 . **Education for young children.** Toronto : McGraw Hill, Ryerson.

- Martin H. Smith, Richard P. Enfield , A. Michael Marzolla, & Lynn Schmitt-McQuitty. **Designing experiential learning modules.** [Online] Available from <http://www.infed.org/biblio/b-explrn.htm>.
- Meyer, C. 2006. **Learning to teach conceptually: four preservice teacher journey**[Online]. Available from: [proxy.car.chula.ac.th/cgi did=1273121121&sid=3&Fmt=2&clientId=12345&VName=PQD](http://proxy.car.chula.ac.th/cgi%20did=1273121121&sid=3&Fmt=2&clientId=12345&VName=PQD).
- Merrill, M.D. 1971. **Instructional design: reading.** NJ: Prentice-Hall.
- Moon, J.A. 2004. **Handbook of reflective and experiential learning: Thory & practice.** London:Rouledge Falmer.
- Moore, K., D. 2005. **Effective instructional strategies from theory to practice.** USA : Sage publication.
- Moore, K.,D. 2005. **Effective instruction strategies.** London : Sage publications.
- Morrison, G.S. 1998. **Early childhood education today.** 7thed. New Jersey : Merrill.
- Morrison, G.S. 2000. **Fundamental of early childhood education.** 2thed. New Jersey : Merrill.
- Morrison, G. R., Ross, S. M. & Kemp, J. E. 2001. **Designing effective instruction.** 3rd ed. USA : John Wiley & Sons.
- Newby, T., Stepich, D., Lehman, J., & Russell, J. 1996 . **Instructional technology for teaching and learning.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Orlich, D.C., Harder R.J. Callahan R.C., Trevisan M.S. and Brown A.H. 2004 . **Teaching strategies : A guide to effective instruction.** NY: Houghton Mifflin.
- Pangazi, R. P. 1997. **Lesson plan for classroom teachers : Kindergarten though second grades.** Boston : Allyn and Bacon.
- Rosser, C. S. 2002. **Planning activities for child care.** Illinois : The Goodheart-Willcox .
- Seefeldt, C. and Barbour, N. 1986. **Early childhood education : An Introduction.** Columbus : Charles E. Merrill .
- Seels, B. & Glasgow, Z. 1990. **Exercises in instructional design..** Columbus, Ohio: Merrill .
- Seels, B. & Glasgow, Z. 1998 . **Making instructional design decisions.** Columbus, Ohio: Merrill .
- Smith, P. & Ragan, T. 2005. **Instructional design.** Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
- Tyler, R. 1976. **Basic principles of curriculum and instruction.** Chicago : University of Chicago.

- Waterhouse, P. 1983. *Managing the learning process*. Plymouth : Latimer Trend.
- what is instructional design.<http://www.coe.uh.edu/courses/cuin6373/whatisid.html>)
- Wiggins, G, and Tighe M, J. 1998. *Understanding by design*. USA : Association for Supervision and Curriculum Development.
- Wiggins, G. and Tighe, J.M. 1999. *The understanding by design handbook*. USA : Association for Supervision and Curriculum development
- Wiggins, G. and Tighe, J.M. 2004. *Understanding by design : Professional development workbook*. USA : Association for Supervision and Curriculum development.
- Weitzner De Shwedel & Esther Judith. 1980. *Effect of instructional objectives on the experiential learning of inservice teachers in Mexico*[Online]. Available from: proxy.car.chula.ac.th/cgi/did=751972471&sid=3&Fmt=2&clientId=12345&VName=PQD.
- Wortham, S. C. 1994. *Early childhood curriculum: Developmental bases for learning and teaching*. NY : Mcmillan College.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต้นฉบับไม่มีหน้า 151

NO PAGE 151 IN ORIGINAL

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาคผนวก

- ภาคผนวก ก. รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ
- ภาคผนวก ข. เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ภาคผนวก ค. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ภาคผนวก ง. รายการตัวบ่งชี้ความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ภาคผนวก จ. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- แบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการออกแบบการสอน
  - แบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือวิจัย

1. ดร. โกวิท ประวาลพุกษ์	นักวิชาการ สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ
2. ดร. ศรินธร วิทยะสิรินันท์	ครูโรงเรียนนานาชาติเซนต์แอนดรูวส์
3. ดร. วัฒนา มัคคสมัน	อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
4. ดร. นฤมล เนียมหอม	ครูโรงเรียนทุ่งมหาเมฆ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ	ภาควิชาจิตวิทยาและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข. เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบ
ย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริม
ความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับ
และการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาล
ในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน**

เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นเอกสารที่ใช้อธิบายรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องสำหรับผู้ที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในสถานการณ์จริง รวมทั้ง ทำให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของรูปแบบการเรียนการสอนนี้ เอกสารประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ประการ ดังนี้คือ

1. แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน
3. กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ
4. เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบ
6. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนนี้ นำแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มาวิเคราะห์เป็นแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบย้อนกลับ (Backward Design)

การออกแบบย้อนกลับ หรือการออกแบบถอยหลังกลับ เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดย Wiggins และ McTighe นักประเมินผลการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาให้มากที่สุด แนวคิดดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับการประเมินผลการเรียนรู้ โดยครูมีบทบาทสำคัญนับตั้งแต่การกำหนดผลผลิตที่ต้องการจากเป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งอาจมาจากมาตรฐานหลักสูตรของชาติ

มาตรฐานของท้องถิ่นหรือมาตรฐานของสถานศึกษาที่ต้องมีหลักฐานแห่งการเรียนรู้ที่เรียกว่า "มาตรฐานการเรียนรู้" เป็นเกณฑ์แล้วจึงวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยดูจากหลักฐาน ผลงานของผู้เรียนเป็นหลัก ครูจึงต้องมีภารกิจสำคัญหลัก 2 ประการ คือ การเป็นนักออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนและเป็นนักออกแบบการวัดประเมินผลไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ ครูต้องออกแบบหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดรวมทั้ง ออกแบบเครื่องมือและวิธีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ด้วยหลักฐานใด หลักการนี้จึงสามารถช่วยให้ครูมีความชัดเจนในเรื่องเป้าหมายที่พึงประสงค์ และเห็นความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับเป้าหมายดังกล่าวนั้น อย่างชัดเจนอีกด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ อันเป็นผลจากการสะท้อนประสบการณ์จากการค้นพบอย่างมีความหมาย และนำกลับมาเป็นแนวทางสำหรับประสบการณ์ใหม่ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ จึงได้แก่ การเรียนรู้ (Learning) ประสบการณ์ (Experience) และกระบวนการเรียนรู้เป็นลำดับขั้น คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การรับประสบการณ์ตรง
- ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตด้วยการคิดสะท้อน
- ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความเข้าใจเชิงนามธรรม
- ขั้นตอนที่ 4 การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

แนวคิดดังกล่าว เน้นว่าประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความรู้ และการกระทำต่าง ๆ การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และมีความหมายต่อผู้เรียนเอง

การออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นแนวคิดที่นำมาใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนครูอนุบาลเพื่อให้มีความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาล

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอนเด็กวัยอนุบาล
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล

กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ซึ่งกำหนดขึ้นจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน โดยผู้สอนวิเคราะห์การปฏิบัติและปัญหาของผู้เรียนที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา นำมากำหนดว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถใดบ้าง ประเด็นสำคัญที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญ คือ การสร้างความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) ให้กับผู้เรียนโดยการตั้งคำถามที่นำไปถึงแก่นเนื้อหาที่เป็นความคิดหลักเพื่อกลั่นกรองลำดับความสำคัญของเนื้อหา รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมหรือทักษะที่ต้องการให้เกิดควบคู่ไปกับความเข้าใจที่คงทน ขั้นตอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายการเรียนรู้ของตนและช่วยให้ผู้สอนทราบเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนด้วย

ขั้นที่ 2 การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ หรือหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถตามเป้าหมายที่กำหนด ไว้ในขั้นตอนที่ 1 ผู้สอนจึงต้องกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ประเมินผลผู้เรียนอย่างสอดคล้องกับเป้าหมาย วิธีการประเมินอาจกำหนดตามระดับความซับซ้อนของความเข้าใจ ได้แก่ การประเมินโดยให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องหรือประเมินแบบปรนัย การเขียนเขียนตอบสั้นๆ การสอบข้อเขียน การตรวจ

ผลงานที่เกิดขึ้นในโรงเรียน การปฏิบัติจริงเมื่ออยู่นอกโรงเรียนและการปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันอย่างต่อเนื่องของผู้เรียน ส่วนประเด็นที่เลือกประเมินอาจประเมินที่ การอธิบาย การตีความหรือแปลความ การนำไปใช้ การมีมุมมองที่หลากหลาย การเข้าใจผู้อื่นและการเข้าใจตนเอง ทั้งนี้ ผู้สอนควรเลือกวิธีการและเครื่องมือประเมินที่สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน หรือประเมินตามสภาพจริงเป็นหลัก

ขั้นที่ 3 การวางแผนจัดประสบการณ์และการสอน

เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์และเลือกกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสม มีคุณค่าเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในเป้าหมายการเรียนรู้ รวมทั้งสอดคล้องกับการประเมินผล คือเป็นหลักฐานการประเมินอันเป็นที่ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนรับประสบการณ์ตามแผนการจัดการเรียนการสอนที่ร่วมกับผู้สอนจัดทำไว้ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ตรงจากผู้สอนหรือประสบการณ์ในรูปแบบอื่นๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจหรือทักษะต่างๆ ตามเป้าหมายการเรียนรู้ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ศึกษาด้วยตนเอง ศึกษาจากห้องสมุด ฝึกปฏิบัติ คิดแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่าง ร่วมกันอภิปรายสนทนา เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติกิจกรรม

เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องมีอะไรเกิดขึ้นก่อนจึงจะสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติหรือทำกิจกรรมเพื่อวิเคราะห์ว่าประเด็นใดที่มีคุณค่าเหมาะสมและประเด็นใดที่ต้องได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไข อันจะนำไปสู่กิจกรรมการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ตรงกับปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียนมากที่สุดโดยผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างกว้างขวางหลากหลาย ประสบการณ์ของผู้เรียนจึงเป็นพื้นฐานที่เปิดกว้างเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป

ขั้นที่ 3 การสร้างความคิดรวบยอด เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสร้างความรู้หรือความคิดรวบยอดจากกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ แล้วนำเสนอผลอย่างเป็นรูปธรรม ข้อความรู้หรือความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นจึงอาจเป็นได้ทั้งสิ่งเดิมและสิ่งใหม่ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้หรือความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นและคงทนถาวรขึ้นก็ย่อมได้

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการใช้ความรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดรวบยอดที่ได้รับจากการเรียนการสอน คือ การออกแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน โดยเน้นกระบวนการคิดสะท้อนและไตร่ตรองประสบการณ์มาประกอบระหว่างการใช้ความรู้นั้นเพื่อนำไปสู่การขัดเกลาและปรับปรุงการทำงานของผู้เรียนรวมทั้งเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องต่อไป

ขั้นที่ 2 การสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนและผู้เรียนประเมินผลจากการนำความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการไปใช้ในการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันผู้เรียนจะได้ไตร่ตรองทบทวนต่อเนื่องเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้นในบริบทต่างๆต่อไปโดยผู้สอนจะให้คำชี้แนะตามความต้องการของผู้เรียน

เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอน

เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ แบ่งเป็น 12 หัวเรื่อง ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และการออกแบบการสอน ทั้งนี้ แต่ละหัวเรื่องยังจัดแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย ตามลำดับ ดังนี้

หน่วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล ประกอบด้วยหัวเรื่อง

หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก
พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
ประสบการณ์และสาระการเรียนรู้
แนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

หน่วย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยหัวเรื่อง

หลักการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็ก
การจัดการชั้นเรียน
การเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้
แนวปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็ก

หน่วย การประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยหัวเรื่อง

หลักการประเมินผลพัฒนาการ

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ

แนวปฏิบัติในการประเมินพัฒนาการ

หน่วย การออกแบบการสอน ประกอบด้วยหัวเรื่อง

การออกแบบการสอน

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ดำเนินการทั้งในระหว่าง การเรียนการสอนตามรูปแบบ และหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ ดังนี้

1. ระหว่างใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการออกแบบ การสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากบันทึกการเรียนและ การสังเกตพฤติกรรม ผู้เรียน
2. หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ประเมินความสามารถด้านการออกแบบและ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมการสอน แบบบันทึกผลการประเมิน ความสามารถในการออกแบบการสอน และ แบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน

บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

ขั้นตอน	บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
1. การตั้งเป้าหมาย การเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. หาข้อมูลประสบการณ์เดิม ของผู้เรียน 2. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ของผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รับทราบเป้าหมาย การเรียนรู้ของตน 2. ร่วมอภิปราย ชักถามในเป้าหมายที่ ไม่ชัดเจน
2. การกำหนด หลักฐาน การเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ที่ เป็นชิ้นงานหรือภาระงาน ผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับ หลักฐานการเรียนรู้

	2. ชี้แจงหลักฐานการเรียนรู้ที่เป็นชิ้นงานหรือภาระงานงานให้ผู้เรียนได้ทราบและยอมรับ	ของตน
3 การวางแผนจัด ประสบการณ์การ เรียนรู้และการสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน 2. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 3. จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน 4. จัดเตรียมเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ 	1. เตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน
4 การลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทบทวนเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้ 2. จัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ 3. เสริมแรงและกระตุ้นการปฏิบัติกิจกรรม 4. ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น เป็นมิตร 5. สังเกตการณ์การร่วมกิจกรรม 	1. ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนดไว้
5 การสะท้อน ความคิด จากการปฏิบัติ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติกับข้อความรู้ที่เกิดขึ้น <p>เพิ่มเติมประเด็นความรู้ที่ยังไม่สมบูรณ์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับกับข้อความรู้ตามหัวเรื่อง 2. ชักถามหรือสืบสอบในประเด็นที่ยังไม่เข้าใจชัดเจน

	<p>2. กระตุ้นการคิดและการแสดงออกของผู้เรียน</p> <p>3. สังเกตการณ์การร่วมกิจกรรม</p>	
6. การสร้างความคิดรวบยอด	<p>1. กระตุ้นและเสริมแรงการสร้างความคิดรวบยอดด้วยตนเองของผู้เรียน</p> <p>2. ให้ข้อมูลย้อนกลับ</p> <p>3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลการสร้างความรู้หรือความคิดรวบยอด</p> <p>4. สังเกตการณ์การร่วมกิจกรรม</p>	1. ร่วมกับกลุ่มนำเสนอข้อมูล ความรู้ที่ได้รับด้วยผังความรู้
7. การนำความรู้ไปใช้	<p>1. สังเกตการนำความรู้/ความคิดรวบยอดของผู้เรียนไปใช้ในการปฏิบัติงาน</p> <p>2. ให้การชี้แนะและให้คำปรึกษาตามความต้องการของผู้เรียน</p> <p>3. เสริมแรงและกระตุ้นการใช้ความรู้</p> <p>4. ศึกษาและวิเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน</p>	<p>1. นำความรู้/ความคิดรวบยอดจากชั้นที่ 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงาน</p> <p>2. เขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จและปัญหาการเรียนรู้ของตนเอง</p>
8. การสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติงาน	1. สรุปและประเมินผล การปฏิบัติของผู้เรียน	1. ร่วมอภิปรายสะท้อนความคิดและปัญหาต่างๆ

ภาคผนวก ค. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด
การออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เพื่อสร้าง
เสริมความสามารถของครูอนุบาลในการออกแบบและการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้การสอน : การออกแบบการสอน

เวลาที่ใช้ 12 ชั่วโมง

คำถามสำคัญประจำหน่วย

เหตุใดต้องศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการสอน

การออกแบบการสอนจะพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างไร

กระบวนการในการออกแบบการสอนคืออะไร

<p>ขั้นตอนที่ 1</p> <p>การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้</p>	<p>ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งที่มีคุณค่าและน่าจะรู้ หลักการและขั้นตอนการออกแบบการสอน - สิ่งที่ต้องจำเป็นต้องรู้และจำเป็นต้องทำ การออกแบบการสอนที่มีความสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบและถูกต้องตามขั้นตอน - ความเข้าใจที่ลุ่มลึกและคงทน นำหลักการในการออกแบบการสอนไปเป็นแนวปฏิบัติในการออกแบบการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลอย่างเหมาะสม <p>ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานการเรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การระบุงองค์ประกอบของการออกแบบการสอน - การอธิบายขั้นตอนการออกแบบการสอน - การออกแบบการสอนจากสถานการณ์ที่กำหนด - การวิเคราะห์จุดเด่นและจุดบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่าง - การเขียนและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ - การสร้างเกณฑ์การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ <p>ขั้นที่ 3 วางแผนจัดประสบการณ์และการเรียนการสอน</p>		
<p>ขั้นตอนที่ 2</p>	<p>ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติกิจกรรม</p>	<p>หลักฐานการเรียนรู้</p>	<p>ระดับความเข้าใจ</p>

การเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง	<p>ชั้นที่ 5 สะท้อนความรู้จากการปฏิบัติ</p> <p>ชั้นที่ 6 สร้างความคิดรวบยอด</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลการปฏิบัติในคอนท้ายของหน่วยการเรียนรู้ ● การถาม/ตอบ และอธิบายเหตุผล ● ผังความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความเข้าใจที่คุ้นเคยและมีคุณค่า
<p>ขั้นตอนที่ 3</p> <p>การปฏิบัติการใช้ความรู้</p>	<p>ชั้นที่ 7 นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงาน</p> <p>ชั้นที่ 8 สะท้อนความรู้จากการปฏิบัติงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● บันทึกการเรียนรู้ ● ผลการประเมินจากการสังเกต 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความเข้าใจที่สำคัญและควรรู้ ● ความเข้าใจที่ลุ่มลึกแลคงทน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อที่ 1 : หลักการและขั้นตอนการออกแบบการสอน

คำถามสำคัญ : การออกแบบการสอนมีหลักการและขั้นตอนอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ขั้นที่ 4 – 6)	สื่อการสอน	การประเมินระดับความเข้าใจ
<p>ขั้นนำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้อบรมทบทวนเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้ให้ครูทราบอีกครั้งหนึ่ง 2. ผู้อบรมชี้ประเด็นให้ครูเห็นความเชื่อมโยงและสอดคล้องของกิจกรรมที่ต้องทำกับเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้ <p>ขั้นสอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ครูใช้เวลาครูศึกษากรณีตัวอย่างการสอนของครูมานี้ ซึ่งเกิดจากการขาดการออกแบบการสอนแล้วแสดงบทบาทสมมติเป็นครูมานี้ 4. ผู้อบรมและครูร่วมกันสนทนาว่าปัญหาคืออะไร มีสาเหตุอย่างไร และมีแนวทางการแก้ไขปัญหอย่างไร โดยผู้อบรมบันทึกประเด็นต่างๆ บนแผ่นใส 5. แบ่งครูเป็น 2 กลุ่ม ร่วมกันกำหนดว่าหากจะต้องออกแบบการสอน จะต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง (สอนใคร สอนทำไม สอนอะไร สอนอย่างไร และจะรู้ได้อย่างไรว่าการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่)และทำอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - เครื่องฉายข้ามศีรษะ - แผ่นโป่งใส - ใบความรู้กรณีตัวอย่างการสอนของครูมานี้ - แผ่นใส - ปากกาเขียนแผ่นใส 	<ul style="list-style-type: none"> - การอธิบายแสดงเหตุผล(ระดับที่5 การมีมุมมองที่หลากหลาย) - การอธิบายขั้นตอนการออกแบบการสอน(ระดับที่ 1 การอธิบาย) - การระบุงค์ประกอบของการออกแบบการสอน(ระดับที่ 2 การตีความ)

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม (ขั้นที่ 4 – 6)	สื่อการสอน	การประเมินระดับความเข้าใจ
<p>6. ครูร่วมกันสรุปองค์ประกอบของการออกแบบการสอนและคิดเชื่อมโยงต่อเนื่องว่าจะต้องนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปดำเนินการอย่างไร</p> <p>7. ครูแต่ละกลุ่มรับใบงานและออกแบบการสอน ตามสถานการณ์ที่กำหนดในใบงานจากนั้นตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานการออกแบบการสอนจากการกลุ่ม</p> <p>ขั้นสรุป</p> <p>8. ครูร่วมกันอภิปรายสะท้อนความรู้ความเข้าใจจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม</p> <p>9. ครูร่วมกันสร้างผังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ องค์ประกอบ และขั้นตอนการออกแบบการสอนบนกระดาษชาร์ตและทบทวนผังความรู้ให้สมบูรณ์</p>	<p>- ใบงาน สถานการณ์เพื่อการออกแบบการสอน 2 สถานการณ์</p> <p>- กระดาษชาร์ตสี</p> <p>- สีเมจิกแห่งใหญ่</p>	<p>- แบบการสอนที่ออกแบบจากสถานการณ์ที่กำหนด(ระดับที่ 3 การประยุกต์)</p> <p>- ผังความรู้ความเข้าใจ(ระดับที่ 2 การตีความ)</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อที่ 2 : การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

คำถามสำคัญ : แผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีลักษณะอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินงาน (ขั้นที่ 4 – 6)	สื่อการสอน	การประเมินระดับความเข้าใจ
<p>ขั้นนำ</p> <p>1. ผู้อบรมทบทวนเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้ให้ครูทราบอีกครั้งหนึ่ง</p> <p>2. ผู้อบรมชี้ประเด็นให้ครูเห็นความเชื่อมโยงและสอดคล้องของกิจกรรมที่ต้องทำกับเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้</p> <p>ขั้นสอน</p> <p>3. ผู้อบรมเชื่อมโยงระหว่างการออกแบบการสอนสู่การทำแผนการจัดการเรียนรู้</p> <p>4. ผู้อบรมแจกแผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่างให้ครูแต่ละคน วิเคราะห์หาจุดเด่นและจุดบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้อบรมบันทึกประเด็นต่างๆบนแผ่นใส</p> <p>5. ครูแต่ละคนปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้</p> <p>6. ครูร่วมกันกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้อบรมบันทึกบนแผ่นใส จากนั้นจึงสรุปให้ครูฟังอีกครั้งหนึ่ง</p>	<p>- เครื่องฉายข้ามศีรษะ</p> <p>- แผ่นโป่งใส</p> <p>- แผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่างจำนวน 10 ชุด</p> <p>- กระดาษเปล่า</p> <p>- แผ่นใส</p> <p>- ปากกาเขียนแผ่นใส</p>	<p>- ผลการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่าง (ระดับที่ 2 การตีความ)</p> <p>- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงใหม่ (ระดับที่ 3 การประยุกต์)</p> <p>- การสร้างเกณฑ์การประเมินแผนการสอน(ระดับที่5 การมีมุมมองที่หลากหลาย)</p>

<p>ขั้นสรุป</p> <p>7. ครูร่วมกันอภิปรายสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม</p> <p>8. ครูร่วมกันสร้างผังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บนกระดานชาร์ตและทบทวนผังความรู้ความเข้าใจให้สมบูรณ์</p>	<p>- กระดาษชาร์ตสี</p> <p>- สีเมจิกแท่งใหญ่</p>	<p>- การอภิปรายแสดงความคิดเห็น(ระดับที่ 5 และระดับที่ 6 การมีความเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจตนเอง)</p> <p>- ผังความรู้ความเข้าใจ (ระดับที่ 2 การตีความ)</p>
--	---	---

ขั้นตอนที่ 7 นำความรู้ไปใช้

- 7.1 ครูนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงในชั้นเรียนอนุบาลโดยผู้อบรมสังเกตการปฏิบัติ
- 7.2 ครูเขียนบันทึกการเรียนรู้ตามประเด็นที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 8 สะท้อนความคิดจากการปฏิบัติ

- 8.1 ครูสะท้อนความรู้ความเข้าใจตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆจากการนำความรู้เรื่องการออกแบบการสอนและการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปฏิบัติใน

ชั้นเรียนร่วมกับผู้อบรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง. **รายการตัวบ่งชี้ความสามารถในการออกแบบการสอนและ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน**

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตัวบ่งชี้ความสามารถในการออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1.ความสามารถในการออกแบบการสอน หมายถึงการที่ครูอนุบาลนำความรู้ทางทฤษฎีหรือศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาใช้ออกแบบการสอนแบบบูรณาการอย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียนและบริบท ตัวบ่งชี้ย่อยประกอบด้วย

1.1 การใช้ความรู้ทางทฤษฎีหรือศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยมาออกแบบการสอนได้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

1.1.1 นำความรู้ด้านพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมาใช้ในการออกแบบการสอน

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ไม่มีการออกแบบการสอน หรือ ใช้แผนการจัดการเรียนรู้เดิมหรือแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปโดยไม่มี การปรับปรุง	ออกแบบการสอน โดยอิงหรือยึดแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปเป็นแนวทางในการออกแบบ	ออกแบบการสอน โดยนำข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กบางคนมาใช้ในการออกแบบ	ออกแบบการสอน นำข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กทั้งชั้นมาใช้ในการออกแบบ	ออกแบบการสอน โดยนำข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนในห้องเรียนมาใช้ในการออกแบบการสอน เช่น อายุ คุณลักษณะตามวัย ความสนใจ วิธีการเรียนรู้ หลักการ เรียนรู้หรืออื่นๆ แสดงเป็นผังหรือ ข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นรูปแบบอย่างชัดเจน

1.1.2 กำหนดสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญที่สอดคล้อง กับความสนใจและ
คุณลักษณะของเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
กำหนดสาระการ เรียนรู้และ ประสบการณ์ สำคัญจากแผนการ จัดการเรียนรู้เดิม หรือแผนการจัดการ เรียนรู้สำเร็จรูป	กำหนดสาระการ เรียนรู้และ ประสบการณ์ สำคัญจากแผนการ จัดการเรียนรู้เดิม หรือแผนการจัดการ เรียนรู้สำเร็จรูปและ กำหนดสาระการ เรียนรู้และ ประสบการณ์ สำคัญขึ้นใหม่ เพิ่มเติมบ้างตาม ความต้องการของ ครู	กำหนดสาระการ เรียนรู้และ ประสบการณ์ สำคัญขึ้นใหม่ตาม ความสนใจและ คุณลักษณะของ เด็กบางคน	กำหนดสาระการ เรียนรู้และ ประสบการณ์ สำคัญขึ้นใหม่ตาม ความสนใจและ คุณลักษณะของ เด็ก และสิ่งที่ กำหนดขึ้นใหม่นั้น สอดคล้องกับบริบท ของเด็ก	กำหนดสาระการ เรียนรู้และ ประสบการณ์ สำคัญขึ้นใหม่ตาม ความสนใจและ คุณลักษณะของ เด็ก และสิ่งที่ กำหนดขึ้นใหม่นั้น สอดคล้องกับบริบท ของเด็กและ เหตุการณ์ปัจจุบัน

* ตัวป๋งขึ้นนี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสังเกตจากแผนการจัดการเรียนรู้หรือร่องรอยต่างๆมา
ประกอบการพิจารณา

1.1.3 กำหนดสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญจากง่ายไปยากหรือจากใกล้ตัวไป
ไกลตัวของเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ไม่ได้มีการจัดลำดับ เนื้อหาสาระและ ทักษะ	จัดลำดับเนื้อหา สาระและทักษะเพื่อ สอนตามความ สะดวกของครู	จัดลำดับเนื้อหา สาระและทักษะเพื่อ สอนจากง่ายไปยาก	จัดลำดับเนื้อหา สาระและทักษะเพื่อ สอนจากง่ายไปยาก และจากใกล้ตัวไป ไกลตัวของเด็ก	จัดลำดับและเลือก เนื้อหาสาระและ ทักษะไปสอนโดย พิจารณาถึงความ ง่ายตามวัยของ เด็กปฐมวัยและ เสริมเนื้อหาและ ทักษะที่สอดคล้อง กับความจำเป็นของ สถานการณ์ใน ปัจจุบัน

1.2 การออกแบบการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียนและบริบท

1.2.1 กิจกรรมเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก

1.2.1.1 กำหนดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
เด็กทำแบบฝึกหัดตลอดทั้งวัน โดยไม่มีการจัดกิจกรรมใด	เด็กทำแบบฝึกหัดเป็นหลักสลับกับการทำกิจกรรมบางกิจกรรม	เด็กได้ทำกิจกรรมหลักบางกิจกรรม เช่น เสริมประสบการณ์ เคลื่อนไหว และจังหวะ หรือเสรีแต่ไม่ได้กำหนด จุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน และยังมีการทำแบบฝึกหัดแทรกในแต่ละวัน	เด็กได้ทำกิจกรรมหลักที่กำหนด จุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน ครอบคลุมกิจกรรม แต่ยังคงทำแบบฝึกหัดเป็นการบ้าน	เด็กได้ทำกิจกรรมหลักแบบเรียนปนเล่นที่โดยกิจกรรมทำนั้น ช่วยพัฒนาเด็กได้ทั้งร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กได้ครบถ้วนทุกกิจกรรมโดยกิจกรรมเหล่านั้น สามารถสร้างองค์ความรู้ให้กับเด็กได้ด้วย

* ตัวบ่งชี้นี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสังเกตจากแผนการจัดการเรียนรู้หรือร่องรอยต่างๆมาประกอบการพิจารณา

1.2.1.2 กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจหรือความต้องการหรือความสามารถของเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมเดิมที่ได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้เดิมๆ	กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่ครูคิดขึ้นเองทั้งหมด	กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่เด็กบางคนต้องการหรือเรียกร้องร่วมกับกิจกรรมที่ครูต้องการจัด	กิจกรรมที่จัดทั้งหมดเป็นกิจกรรมที่เด็กส่วนใหญ่ในห้องต้องการหรือเรียกร้อง	กิจกรรมที่จัดทั้งหมดเป็นกิจกรรมที่เด็กในห้องต้องการหรือเรียกร้องและยังมีกิจกรรมสำหรับเด็กเป็นรายบุคคลด้วย
---	---	--	--	---

* ตัวป่งชี้นี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสังเกตจากแผนการจัดการเรียนรู้หรือร่องรอยต่างๆมาประกอบการพิจารณา

1.2.2 กิจกรรมเปิดโอกาสเด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง

1.2.2.1 กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านในการทำกิจกรรม

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยครูทั้งหมดโดยเด็กไม่ได้มีโอกาสได้ใช้ประสาทสัมผัสใดร่วมด้วย	กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสร่วมในการทำกิจกรรมบ้างเล็กน้อย	กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่เด็กจะใช้ประสาทสัมผัสด้านการมองและการฟังเท่านั้น	กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านแต่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของกิจกรรม	กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านสอดคล้องและครอบคลุมกับธรรมชาติของกิจกรรม

1.2.2.2 กำหนดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความ

สนใจหรือความสามารถของตน

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
กำหนดกิจกรรมที่เด็กทุกคนต้องทำกิจกรรมที่ครูจัดให้เหมือนกันทุกคน	กำหนดกิจกรรมที่เด็กทุกคนได้เลือกทำหรือไม่เลือกทำกิจกรรมที่ครูเตรียมให้	กำหนดกิจกรรมที่เด็กทุกคนได้เลือกทำหรือไม่เลือกทำกิจกรรมที่ครูเตรียมให้ และบางคนได้เลือกทำกิจกรรมที่ตนเองคิดขึ้นเอง	กำหนดกิจกรรมที่เด็กทุกคนได้เลือกที่จะทำหรือไม่ทำกิจกรรมใดๆอย่างอิสระ	กำหนดกิจกรรมที่เด็กทุกคนได้เลือกกิจกรรมอย่างอิสระและกิจกรรมที่เลือกนั้นน่าสนใจหรือเหมาะสมกับวัยของเด็ก

1.2.2.3 กำหนดกิจกรรมที่เด็กทำได้ด้วยตนเอง

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
กิจกรรมมีความยากและซับซ้อนมากเกินไปที่เด็กจะปฏิบัติได้สำเร็จด้วยตนเองตามลำดับ	กิจกรรมมีความยากพอเหมาะซึ่งเด็กจะทำได้สำเร็จเมื่อมีเพื่อนช่วยเหลือ	กิจกรรมมีความยากและซับซ้อนและเด็กจะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้ใหญ่หรือครูช่วยเหลือ	กิจกรรมมีความยากพอเหมาะซึ่งเด็กจะทำได้สำเร็จได้เองแต่ต้องใช้เวลา	กิจกรรมมีความยากพอเหมาะซึ่งเด็กจะทำได้สำเร็จได้เองในเวลาไม่นานนัก

1.2.3 กิจกรรมบูรณาการทักษะกับสาระการเรียนรู้ในกิจกรรม

1.2.3.1 กำหนดกิจกรรมที่มีการบูรณาการให้เด็กได้รับความรู้และพัฒนาทักษะไปพร้อมกัน

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยแยกสอนเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะต่างๆ	จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยบูรณาการทั้งเนื้อหา และทักษะในกิจกรรม	จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยบูรณาการทั้งเนื้อหา กับทักษะและการคิดในกิจกรรม	จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยบูรณาการทั้งเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ทักษะการคิด รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรม แต่มีลักษณะเป็นส่วนๆ หรือไม่ผสมกลมกลืนกัน	จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยบูรณาการกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันทั้งเนื้อหาสาระ และทักษะต่างๆ ทักษะการคิด รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรม

1.2.4 กิจกรรมส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและบุคคล

1.2.4.1 กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อต่างๆ

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

กิจกรรมมีลักษณะที่เด็กนั่งฟังครูสอนด้วยการพูดอย่างเดียว	กิจกรรมมีลักษณะที่เด็กนั่งฟังหรือดูสื่อการเรียนการสอนที่ครูใช้เพียงอย่างเดียว	กิจกรรมมีลักษณะที่ให้เด็กเพียงบางคนหรือเด็กเพียงส่วนน้อยได้ร่วมใช้สื่อการเรียนการสอนกับครูโดยครูกำกับดูแล	กิจกรรมมีลักษณะที่ให้เด็กส่วนใหญ่ได้ร่วมใช้สื่อการเรียนการสอนกับครูโดยครูคอยชี้แนะเป็นครั้งคราว	กิจกรรมมีลักษณะที่ให้เด็กทุกคนได้ร่วมใช้สื่อการเรียนการสอนหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสื่ออย่างอิสระโดยครูคอยช่วยเหลือตามความจำเป็นหรือเมื่อเด็กร้องขอ
---	---	---	---	--

1.2.4.2 กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
กิจกรรมมีลักษณะที่เด็กต่างคนต่างทำในลักษณะแข่งขัน	กิจกรรมมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยกัน	กิจกรรมมีลักษณะที่เด็กได้พูดคุยกันและแข่งขันกัน	กิจกรรมมีลักษณะที่เด็กได้พูดคุยกันและขอความช่วยเหลือ ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน	กิจกรรมมีลักษณะที่เด็กได้พูดคุยกันและขอความช่วยเหลือ ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน ทั้งเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

1.2.5 กิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ริเริ่มและวางแผนทำกิจกรรมด้วยตนเอง

1.2.5.1 กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้ริเริ่มด้วยตนเอง

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
จัดกิจกรรมโดยครูริเริ่มและดำเนินกิจกรรมเองทั้งหมด ตั้งแต่ต้นจนจบ	จัดกิจกรรมโดยครูริเริ่มจากนั้นจึงให้เด็กทำตาม	จัดกิจกรรมโดยครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเองเป็นส่วนใหญ่และเด็กได้เข้าร่วมเพียงบางช่วง	จัดกิจกรรมโดยเด็กเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการเองเกือบทั้งหมดและครูต้องเข้าร่วม ช่วยเหลือเพียงบางช่วง	เด็กได้ริเริ่มและลงมือทำกิจกรรมเองทั้งหมด โดยครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวก หรือ สนับสนุนโดยที่เด็กไม่ต้องร้องขอ

1.2.5.2 กำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนหรือกระตุ้นการคิดหรือการแสดง ความคิดเห็นของเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
จัดกิจกรรมที่เด็ก ไม่ได้ใช้หรือแสดง ความคิดเห็นใดๆ ร่วมด้วย	จัดกิจกรรมที่เด็ก บางส่วนได้แสดง ความคิดเห็นหรือ ได้ตอบบ้าง	จัดกิจกรรมที่เด็กได้ แสดงความคิดเห็น หรือได้ตอบมาก โดยครูกระตุ้นเด็กที่ อยู่นิ่งได้มีส่วนร่วม ด้วย	จัดกิจกรรมที่เด็ก ทุกคนได้แสดง ความคิดเห็นหรือ ได้ตอบโดยครู กระตุ้น	จัดกิจกรรมที่เด็กได้ แสดงความคิดเห็น หรือได้ตอบทั้งด้วย ภาษาและอวัจน ภาษา

2. ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กอนุบาลอย่างมีระบบระเบียบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการเรียนการสอนพร้อมทั้งมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาลทั้งด้านการจัดพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมของครู รวมทั้งมีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กในสภาพจริงด้วยเทคนิควิธีการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน และลักษณะของกิจกรรมตัวบ่งชี้ย่อย ประกอบด้วย

2.1 การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1.1 การเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ครูไม่ได้เตรียมการ สอน	ครูเตรียมการสอน ในสื่อนเนื้อหาเป็น หลัก	ครูเตรียมการสอน เฉพาะด้านเนื้อหา หรือวิธีการอย่าง หยาบๆ	ครูเตรียมการสอน ด้านเนื้อหา และ วิธีการแต่การสอน ไม่มีความสันทัด	ครูเตรียมเนื้อหา และวิธีการสอน อย่างละเอียดครบ ทุกขั้นตอน ทำให้ การสอนมีความสันทัด เป็นธรรมชาติ

* ตัวบ่งชี้นี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสังเกตจากแผนการจัดการเรียนรู้หรือร่องรอยต่างๆมา
ประกอบการพิจารณา

2.1.2. การดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

ไม่มีกิจกรรมใดดำเนินไปตามแผนการจัดการเรียนรู้	ดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามแผนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมหลักดำเนินไปตามแผนการจัดการเรียนรู้เกือบครบทุกกิจกรรม	กิจกรรมหลักทุกกิจกรรมดำเนินไปตามแผนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมหลักทุกกิจกรรมดำเนินไปตามแผนการจัดการเรียนรู้และมีกิจกรรมเสริมตามสถานการณ์
---	--	--	--	---

2.1.3 การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรมด้วยเทคนิคหลากหลาย

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ครูดำเนินการสอนโดยไม่มีกระตุ้นความสนใจหรือใช้ท่าที่ที่แข็งกร้าวเพื่อกระตุ้นความสนใจ	ครูใช้อุปกรณ์เคาะหรือตีให้เกิดเสียงดัง หรือใช้น้ำเสียงหรือการตะโกนเสียงดังเพื่อกระตุ้นความสนใจหรือเตรียมความพร้อม	ครูใช้เทคนิคอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อกระตุ้นความสนใจ แต่เทคนิคที่ใช้ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมหรือเนื้อหาที่จะสอน	ครูใช้เทคนิคหลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจหรือเตรียมความพร้อมสอดคล้องกับกิจกรรมหรือเนื้อหาที่สอน แต่ไม่สอดคล้องกับวัยของเด็ก	ครูใช้เทคนิคหลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจหรือเตรียมความพร้อมที่ สัมพันธ์กับกิจกรรมหรือเนื้อหาที่จะสอน และเทคนิคดังกล่าวสอดคล้องกับวัยและความสนใจของเด็ก

2.1.4 การจัดที่นั่งเหมาะสมกับกิจกรรม

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

ครูไม่ได้จัดที่นั่งที่ เอื้อให้เด็กทุกคน มองเห็นหรือเข้าร่วม กิจกรรมได้ โดยสะดวก	ครูจัดที่นั่งให้กับเด็ก เฉพาะบางราย เช่น รายที่รบกวนชั้น เรียน หรือรายที่มี ปัญหาพฤติกรรม เท่านั้น	ครูจัดที่นั่งให้กับเด็ก ทุกคนแต่ไม่ได้ คำนึงถึงความ เหมาะสมกับ ลักษณะกิจกรรมที่ จะต้องดำเนิน	ครูจัดที่นั่งให้กับเด็ก ทุกคนโดยคำนึงถึง ความเหมาะสมกับ ลักษณะกิจกรรมที่ จะต้องดำเนิน	ครูจัดที่นั่งให้กับเด็ก ทุกคนโดยคำนึงถึง ความเหมาะสมกับ ลักษณะกิจกรรมที่ จะต้องดำเนินและ ยังคำนึงถึงเด็กที่ ต้องการการดูแลใส่ ใจเป็นพิเศษ เช่น เด็กที่รบกวนชั้น เรียนเสมอๆ เป็นต้น
--	---	---	---	---

2.1.5 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะสอนด้วยเหตุผล

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
เมื่อเด็กรบกวนชั้น เรียน หรือมี เหตุการณ์เฉพาะ หน้าอย่างใดอย่าง หนึ่งเกิดขึ้นจน ทำ ให้การเรียนการ สอนสะดุด ครูดูว่า ด้วยด้อยค่าที่ไม่ เหมาะสม ก้าวร้าว หรือแสดงความไม่ พอใจอย่างชัดเจน	เมื่อเด็กรบกวนชั้น เรียน หรือมี เหตุการณ์เฉพาะ หน้าอย่างใดอย่าง หนึ่งเกิดขึ้นจน ทำ ให้การเรียนการ สอนสะดุด ครูแสดง อาการไม่พอใจ เล็กน้อยและยังคง ดำเนินการสอน ต่อไปจนจบ	เมื่อเด็กรบกวนชั้น เรียน หรือมี เหตุการณ์เฉพาะ หน้าอย่างใดอย่าง หนึ่งเกิดขึ้นจน ทำ ให้การเรียนการ สอนสะดุด ครูหยุด สอน	เมื่อเด็กรบกวนชั้น เรียนหรือมี เหตุการณ์เฉพาะ หน้าอย่างใดอย่าง หนึ่งเกิดขึ้นจน ทำ ให้การเรียนการ สอนสะดุด ครูยังคง สอนเป็นปกติ แต่ เชื่อมโยงปัญหา เหล่านั้นมาสู่สิ่งที่ เรียน	เมื่อเด็กรบกวนชั้น เรียนหรือมี เหตุการณ์เฉพาะ หน้าอย่างใดอย่าง หนึ่งเกิดขึ้นจน ทำ ให้การเรียนการ สอนสะดุด ครูยังคง สอนตามปกติ แต่ เชื่อมโยงปัญหา เหล่านั้นมาสู่สิ่งที่ เรียน รวมทั้งให้ เด็กๆ ได้มีส่วนร่วม วิเคราะห์หรือแสดง ความคิดเห็นที่ นำไปสู่การแก้ไข

				ปัญหาเหล่านั้น
--	--	--	--	----------------

2.1.6 การเอาใจใส่ผู้เรียนและอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมของผู้เรียน

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ครูปล่อยให้เด็กทำกิจกรรมเองโดยครูทำงานของตัวเอง	ครูปล่อยให้เด็กทำกิจกรรมเองโดยครูนั่งเฝ้ามองเป็นครั้งคราวอยู่ห่างๆ	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมเองโดยครูเข้าทำกับควบคุมการทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิด	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมเองและครูคอยดูแลช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในจังหวะที่เหมาะสม	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมโดยครูเข้าไปสังเกตและให้คำแนะนำช่วยเหลือตามความต้องการของเด็ก พร้อมกับมีการบันทึกพฤติกรรมเด็กไปพร้อมกันด้วย

2.1.7 การใช้คำถามกระตุ้นการคิดและการแสดงออกของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

ครูไม่มีการถามคำถามเด็ก	ครูใช้คำถามปลายเปิดถามเด็กทั้งชั้น	ครูใช้คำถามปลายเปิดและเลือกถามเพียงบางคน	ครูใช้คำถามปลายเปิดและปลายเปิดถามเด็กทั้งชั้น	ครูใช้ทั้งคำถามปลายเปิดและปลายเปิดถามเด็กทั้งชั้น โดยคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิดและกระตุ้นการคิดต่อเนืองด้วยคำถามที่แปลกหรือน่าสนใจ
-------------------------	------------------------------------	--	---	--

2.1.8 การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ครูไม่เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่ม	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่ม ในลักษณะการนั่งทำด้วยกันแต่ต่างคนต่างทำ	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันโดยครูคอยดูแล กระตุ้นให้เด็กได้ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันโดยครูคอยดูแล กระตุ้นให้เด็กได้ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน จากนั้นให้โอกาสแต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลงานของตน	ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันโดยครูคอยดูแล กระตุ้นให้เด็กได้ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน จากนั้นให้โอกาสแต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลงานของตนและได้มีการสะท้อนความรู้ ความคิดจากการทำงานร่วมกัน

2.1.9 การใช้สื่อการสอนอย่างคล่องแคล่วหรือมีทักษะ

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ครูยืนหรือนั่งหัน	ครูอยู่ในตำแหน่งที่	ครูหันหน้าหาเด็ก	ครูหันหน้าหาเด็ก	ครูหันหน้าหาเด็ก

หลังให้เด็ก หรืออยู่ในตำแหน่งที่บังเด็ก	เด็กมองเห็นสื่อได้สะดวกทั้งชั้น แต่มีการบังหรือแสดงสื่อไม่ชัดเจนบ้างเป็นครั้งคราว	และอยู่ในตำแหน่งที่เด็กมองเห็นทั้งชั้นอย่างชัดเจน แล้วเริ่มการสอนโดยใช้สื่อyaklongแล้วแสดงในระดับสายตาเด็กในช่วงเวลาที่เหมาะสม	โดยไม่บังสื่อ ไม่บังเด็ก แล้วเริ่มการสอนโดยใช้สื่ออย่างคล่องแคล่วที่ละชั้นแสดงในระดับสายตาเด็กในช่วงเวลาที่เหมาะสม	โดยไม่บังสื่อ ไม่บังเด็ก แล้วเริ่มการสอนโดยใช้สื่ออย่างคล่องแคล่ว ที่ละชั้นแสดงในระดับสายตาเด็กในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ ระหว่างการใช้ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่ออย่างทั่วถึง และหาวิธีแก้ไขปัญหาหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าในการใช้สื่อไปด้วย
---	---	--	--	---

2.1.10 การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมระหว่างสอน

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ระหว่างสอน ครูมุ่งสอนเนื้อหาโดยไม่มี การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	ระหว่างสอน ครูสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมตามที่ กำหนดไว้ใน แผนการสอน	ระหว่างสอน ครูสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมตามที่ กำหนดไว้ใน แผนการสอน	ระหว่างสอน ครูสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมตามที่ กำหนดไว้ใน แผนการสอนและ สอดแทรกคุณธรรม ตามสถานการณ์ และโอกาส	ระหว่างสอน ครูสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างผสม กลมกลืนกับสิ่งที่ สอน

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

สภาพแวดล้อมไม่ สะอาด หรือไม่ ปลอดภัย หรือมี เสี่ยงที่จะเกิด อันตรายต่อเด็ก เช่น พื้นมีตะปูโผล่ขึ้นมา รกรุงรังหรือขึ้นและ มีสัตว์ที่เป็นอันตราย เช่น มด แมลงสาบ เป็นต้น	สภาพแวดล้อมมี ความปลอดภัย แต่ ไม่สะอาด หรือมี ความสะอาดแต่ไม่ ปลอดภัยอย่างใด อย่างหนึ่ง	สภาพแวดล้อมและ สื่อมีความปลอดภัย แต่ไม่มีระเบียบ หรือ รกรุงรัง ไม่เป็น หมวดหมู่	สภาพแวดล้อมและ สื่อมีความสะอาด ปลอดภัย มีระเบียบ หรือเป็นหมวดหมู่ แต่ไม่มีความ สวยงาม	สภาพแวดล้อม และสื่อมีพร้อมทั้ง ความสะอาด ความปลอดภัย ความมีระเบียบ และความสวยงาม
---	--	---	--	---

2.2.2 การจัดสภาพแวดล้อมที่เด็กมีอิสระในขอบเขตในการเล่น

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
เด็กไม่ได้รับอนุญาต ให้เล่นสื่อต่างๆที่ จัดเตรียมไว้แต่ อย่างใด	เด็กได้รับอนุญาต ให้เล่นในบางมุม และได้เล่นสื่อเพียง บางชิ้น	เด็กได้รับอนุญาต ให้เล่นในทุกมุมและ ของเล่นทุกชิ้น โดย ครูเป็นผู้กำหนด เกณฑ์การเล่น	เด็กได้รับอนุญาต ให้เล่นในทุกมุมและ ของเล่นทุกชิ้น โดย เด็กกำหนดเกณฑ์ การเล่นด้วยตนเอง	เด็กได้รับอนุญาต ให้เล่นในทุกมุม ได้ เล่นของเล่นหรือสื่อ ทุกชิ้น โดยมีการ กำหนดขอบเขตใน การเล่น คือ เล่นใน พื้นที่ที่ตกลงไว้ แบ่งปันกันเล่นและ เก็บของเล่นเมื่อเล่น เสร็จแล้ว

* ตัวบ่งชี้นี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสัมภาษณ์เด็ก

2.2.3 การจัดพื้นที่ที่สะดวกและเพียงพอต่อการทำกิจกรรม

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

จัดพื้นที่ หรือ จัดดัดโต๊ะเก้าอี้เรียน แบบชั้นประถม	มีพื้นที่เฉพาะ สำหรับทำกิจกรรม กลุ่มใหญ่	มีพื้นที่เฉพาะ สำหรับทำกิจกรรม กลุ่มใหญ่และ กิจกรรมกลุ่มย่อย	มีพื้นที่เฉพาะ สำหรับทำกิจกรรม กลุ่มใหญ่ กิจกรรม กลุ่มย่อย และกิจกรรม รายบุคคลบ้างแต่ไม่ เพียงพอ ทำให้เด็ก ต้องเบียดเสียดแย่ง พื้นที่สำหรับทำ กิจกรรมรายบุคคล	มีพื้นที่เฉพาะ สำหรับทำกิจกรรม กลุ่มใหญ่ กิจกรรม กลุ่มย่อย และกิจกรรม รายบุคคลอย่าง พอเพียงสำหรับเด็ก ทุกคน
---	--	--	---	---

2.2.4 การจัดระบบการคมนาคมที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายไปสู่บริเวณอื่นทั้งใน ห้องเรียนและที่อื่นๆ

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ไม่มีช่องทางสำหรับ เด็กที่จะเคลื่อนย้าย ไปสู่มุม ประสบการณ์ต่างๆ โดยสะดวก	มีช่องทางสำหรับ เด็กที่จะเคลื่อนย้าย ไปสู่มุม ประสบการณ์ต่างๆ โดยบางจุดสามารถ เคลื่อนย้ายได้ โดยสะดวก ขณะที่ บางจุดเคลื่อนย้าย ได้ไม่สะดวก	มีช่องทางสำหรับ เด็กที่จะผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนไปสู่มุม ประสบการณ์ต่างๆ ได้ บางจุดโล่ง แต่ บางจุดอาจรบกวน เด็กส่วนใหญ่	มีช่องทางสำหรับ เด็กที่จะผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนไปสู่มุม ประสบการณ์ต่างๆ ได้ บางจุดโล่ง แต่ บางจุดอาจรบกวน เด็กบางส่วน	มีช่องทางการ คมนาคมที่สะดวก ทั้งระหว่างการ เคลื่อนไหว ผลัดเปลี่ยนระหว่าง มุมประสบการณ์ ระหว่างในห้องกับ นอกห้องโดยไม่ รบกวนหรือ กระทบกระเทือน เด็กที่กำลังทำ กิจกรรม

2.2.5 การจัดมุมหรือศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

จัดศูนย์การเรียนรู้ตามความสะดวกของครูโดยไม่ได้ยึดหลักใด หรือจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	จัดศูนย์การเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กทุกด้านโดยไม่มีการปรับเปลี่ยนตลอดภาคเรียน	จัดศูนย์การเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กทุกด้านโดยมีการปรับเปลี่ยนสื่อหรือกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน เป็นครั้งคราว	จัดศูนย์การเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กทุกด้านโดยมีการปรับเปลี่ยนสื่อหรือกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทั้งเรื่องที่เรียนทุกสัปดาห์ หรือเมื่อจบหน่วยการสอนแต่ละหน่วย	จัดศูนย์การเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กทุกด้านโดยมีการปรับเปลี่ยนสื่อหรือกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทั้งเรื่องที่เรียนและโอกาสสำคัญ โดย เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดหรือด้วยปรับเปลี่ยนด้วย
--	---	---	--	---

2.2.6 การจัดวางสื่อวัสดุอุปกรณ์อย่างมีระเบียบในระดับสายตา

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
จัดวางสื่อวัสดุในที่ไม่อยู่ในระดับสายตาเด็กและ ไม่มีการจัดระเบียบใด	จัดวางสื่อวัสดุในระดับที่ไม่อยู่ในสายตาเด็กหรือเก็บในตู้โดยครูเป็นผู้หยิบใช้เท่านั้น	จัดวางสื่อวัสดุในระดับสายตาเด็กแต่ไม่เป็นระเบียบหมวดหมู่ และเด็กได้หยิบใช้เอง	จัดวางสื่อวัสดุในระดับสายตาเด็ก เป็นระเบียบหมวดหมู่ชัดเจน และเด็กได้หยิบใช้เอง	จัดเก็บและวางสื่ออุปกรณ์ในภาชนะโปร่งใสมองเห็นได้ชัดเจนโดยมีภาพ สี หรือสัญลักษณ์บอกหมวดหมู่ประเภทสื่อในระดับสายตาของเด็กที่เอื้อให้เด็กหยิบใช้และจัดเก็บได้เองเมื่อเล่นเสร็จแล้ว

2.2.7 การกำหนดข้อตกลงในห้องเรียนที่ชัดเจนและสร้างสรรค์

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ไม่มีการกำหนด ข้อตกลงของ ห้องเรียน	มีข้อตกลงของเรียน อย่างชัดเจนโดยไม่ ทราบว่าเป็นผู้ กำหนด	ครูเป็นผู้กำหนด ข้อตกลงของ ห้องเรียนเอง ทั้งหมด โดยเด็ก ไม่ได้มีส่วนร่วม กำหนด	ครูและเด็กร่วมกัน กำหนด ข้อตกลงไว้ อย่างชัดเจน โดย เด็กมีส่วนร่วม เล็กน้อยหรือ บางส่วน	เด็กเป็นผู้กำหนด ข้อตกลงเองเป็น ส่วนใหญ่และมีการ ปรับเปลี่ยนให้ เหมาะสมตาม ความจำเป็น

* ตัวบ่งชี้นี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสังเกตจากแผนการจัดการเรียนรู้หรือร่องรอยต่างๆมา
ประกอบการพิจารณา

2.2.8 ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างอบอุ่น เป็นมิตร

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ครูหน้าตาบึ้งตึง หรือมีอาการ หงุดหงิด คุตัน ก้าวร้าว เช่น ตี หยิก กระชาก หรือชี้หน้า เด็ก	ครูมีสีหน้านิ่งเฉย ไม่แสดงความรู้สึก ใด ไม่ดุแต่ไม่ยิ้ม แย้ม	ครูมีสีหน้ายิ้มแย้ม ทักทาย หรือพูดคุย กับเด็กด้วย น้ำเสียง และกิริยาที่นุ่มนวล อ่อนโยนกับเด็กบาง คน เช่นเด็กที่มี พฤติกรรมที่ดี เป็น ต้น	ครูมีสีหน้ายิ้มแย้ม ทักทาย หรือพูดคุย กับเด็กด้วย น้ำเสียง และกิริยาที่นุ่มนวล อ่อนโยนกับเด็ก ส่วนใหญ่	ครูมีสีหน้ายิ้มแย้ม ทักทาย หรือพูดคุย กับเด็กด้วย น้ำเสียง และกิริยาที่นุ่มนวล อ่อนโยนกับเด็กทุก คนและมีการสัมผัส จับต้องตัวเด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.9 สื่อมีความหลากหลาย มีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็กและ มีปริมาณ

ที่เพียงพอกับความต้องการของเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ไม่มีสื่อการสอน ครูใช้เพียงการพูด อย่างเดียว	มีสื่อไม่หลากหลาย หรือมีสื่อที่ เหมาะสมกับวัยของ เด็ก หรือสื่อไม่มี ความสมบูรณ์หรือ ชำรุด ลักษณะใด ลักษณะหนึ่งหรือ หรือหลายลักษณะ	มีสื่อหลายชนิด แต่ ไม่เหมาะกับวัยของ เด็ก หรือสื่อที่มี หลากหลายนั้นไม่ อยู่ในสภาพที่ สมบูรณ์	มีสื่อหลายชนิด เหมาะกับวัยของ เด็ก มีสภาพ สมบูรณ์แต่ปริมาณ ไม่เพียงพอกับ ความต้องการใช้ ของเด็ก	มีสื่อหลายชนิด เหมาะกับวัยของ เด็ก มีสภาพ สมบูรณ์แต่ปริมาณ ไม่เพียงพอกับ ความต้องการใช้ ของเด็ก

2.2.10 มีความปลอดภัยสำหรับเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
สื่อต่างๆ ที่ใช้เป็น สื่อประเภทเครื่อง แก้ว ไม้ หรือ พลาสติกที่มีคมหรือ มีเหลี่ยมมุมแหลม หรือมีขนาดเล็กมาก หรือสีที่ไม่ปลอดภัย	สื่อต่างๆ ที่ใช้เป็น สื่อประเภท ไม้ หรือพลาสติกที่มีคม หรือมีเหลี่ยมมุม แหลม หรือมีขนาด ค่อนข้างเล็ก หรือสี ที่ไม่ปลอดภัย	สื่อต่างๆ ที่ใช้เป็น สื่อประเภท ไม้ หรือพลาสติกที่บาง ขึ้นยังมีคมหรือมี เหลี่ยมมุมแหลม	สื่อต่างๆ ที่ใช้เป็น สื่อประเภท ไม้ หรือพลาสติกที่ไม่มี คมหรือไม่มีเหลี่ยม มุมแหลม แต่มี ขนาด น้ำหนักหรือ สีที่ไม่ปลอดภัยต่อ เด็ก	สื่อต่างๆ ที่ใช้เป็น สื่อที่ปลอดภัยทั้ง สี ขนาด และน้ำหนัก เหมาะกับวัยของ เด็ก หรือเด็ก สามารถใช้ได้ตาม ลำพังอย่าง ปลอดภัย

* ตัวบ่งชี้นี้ใช้การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหรือสังเกตจากแผนการจัดการเรียนรู้หรือร่องรอยต่างๆ มา
ประกอบการพิจารณา

2.2.11 หาได้จากทรัพยากรในชุมชนและเชื่อมโยงกับชีวิตเด็ก

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ไม่มีสื่อใดๆที่มา จากวัสดุธรรมชาติ หรือทรัพยากรใน ชุมชนหรือท้องถิ่น	มีสื่อเพียงน้อยชิ้นที่ ได้จากธรรมชาติ หรือทรัพยากรใน ชุมชนหรือท้องถิ่น	มีสื่อที่ได้มาจาก ธรรมชาติเป็นส่วน ใหญ่แต่วัสดุ เหล่านั้นไม่ใช่วัสดุที่ มีในชุมชนหรือ ท้องถิ่น	มีทั้งสื่อสำเร็จรูปที่ จัดซื้อและมีสื่อที่มา จากวัสดุหรือ ท้องถิ่นที่ได้มีการ ดัดแปลงสภาพให้ เหมาะสมกับเด็ก	สื่อที่มี มีทั้งสื่อ สำเร็จรูปที่ผลิตจาก โรงงานที่มี มาตรฐานและสื่อที่ ผลิตหรือจัดหามา จากวัสดุหรือ ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น พืช ดิน หิน ทราย ที่ผ่าน กระบวนการ ดัดแปลงให้มีความ ปลอดภัย หลากหลายและ เหมาะสมกับเด็ก

2.2.12 คຸ່ມคຳສອນ ໃຊ້ສອນໄດ້หลายเรื่อง จัดกระทำหรือเล่นได้หลายรูปแบบ

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
สื่อแต่ละชิ้นใช้สอน ได้เพียงเรื่องเดียว หรือเล่นด้วยวิธี เดียว	สื่อแต่ละชิ้นใช้สอน ได้มากกว่าหนึ่ง เรื่องหรือเล่นได้ มากกว่าหนึ่งวิธี	สื่อแต่ละชิ้นใช้สอน ได้มากกว่าหนึ่งเรื่อง หรือเล่นได้มากกว่า หนึ่งวิธี และยังใช้ ประกอบการเล่นกับ สื่ออย่างอื่นได้	สื่อแต่ละชิ้นใช้สอน ได้มากกว่าหนึ่งเรื่อง หรือเล่นได้มากกว่า หนึ่งวิธี และยังใช้ ประกอบการเล่นกับ สื่ออย่างอื่นได้และ สามารถนำไปจัด วางในมุม ประสบการณ์ให้เด็ก ได้ใช้ตามความ สนใจของเด็ก	สื่อแต่ละชิ้นใช้สอน ได้มากกว่าหนึ่งเรื่อง หรือเล่นได้มากกว่า หนึ่งวิธี และยังใช้ ประกอบการเล่นกับ สื่ออย่างอื่นได้ สามารถนำไปจัด วางในมุม ประสบการณ์ให้เด็ก ได้ใช้ตามความ สนใจของเด็ก และ เป็นของเล่นเพื่อ ความสนุกสนาน เพลิดเพลินได้ด้วย

2.2.13 ໃຊ້ປະສາທສົມພັນหลายด้านในการเรียนรู้

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่ใช้ ประสาทสัมผัสเพียง ด้านใดด้านหนึ่ง	สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่ใช้ ประสาทสัมผัส สองด้าน	สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่ใช้ ประสาทสัมผัสสาม ด้าน	สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่ใช้ ประสาทสัมผัสสี่ ด้าน	สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่ใช้ ประสาทสัมผัสครบ ทั้งห้าด้าน

2.2.13 ค้นพบคำตอบด้วยตนเองและตรวจสอบคำตอบได้เอง

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
สื่อที่ใช้ไม่มีความ สมบูรณ์ ขาด หายไป หรือชำรุด	สื่อที่ใช้มีความ สมบูรณ์แต่ไม่มี ลักษณะที่ ตรวจสอบคำตอบ ได้เอง	สื่อที่ใช้มีความ สมบูรณ์ มีคำตอบ ในตัวเองแต่ต้องให้ ครูช่วยตรวจสอบ คำตอบนั้น	สื่อที่ใช้มีความ สมบูรณ์ และเด็ก สามารถตรวจสอบ คำตอบได้เอง เฉพาะเด็กที่มีความ พร้อมสูง	สื่อที่ใช้มีความ สมบูรณ์ และเด็ก สามารถตรวจสอบ คำตอบได้เองทุกคน

2.3 การประเมินพัฒนาการ

2.3.1 ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ประเมินผลการ เรียนรู้เป็นช่วงเวลา เช่นเดียวกับการ สอบปลายภาคของ เด็กประถมศึกษา	ประเมินผลการ เรียนรู้เป็นช่วงเวลา เช่นเดียวกับการ สอบปลายภาคของ เด็กประถมศึกษา โดยให้เด็กมาทำ แบบทดสอบที่เป็น ตัวอักษร หรือ รูปภาพกับครูเป็น รายบุคคล	ประเมินผลการ เรียนรู้เป็นส่วน คือ ทดสอบระหว่าง ภาคและปลายภาค ด้วยแบบทดสอบที่ เป็นรูปภาพ	ประเมินผลการ เรียนรู้ระหว่างเรียน โดยนำผลการ สังเกตพฤติกรรม หรือแบบตรวจสอบ รายการมาใช้ตาม ลักษณะของสิ่งที่ ต้องการประเมิน	ประเมินผลทั้ง ระหว่างเรียนและ ประเมินผลสรุปโดย ใช้เครื่องมือที่ครู พัฒนาขึ้นตาม จุดมุ่งหมายอย่าง ชัดเจนและใช้ วิธีการที่สอดคล้อง กับเนื้อหา วัตถุประสงค์และ บริบท โดยให้ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง หรืออื่นๆ ร่วมประเมินด้วย

2.3.2 ประเมินผลครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
------------	------------	------------	------------	------------

ประเมินผล พัฒนาการด้านหนึ่ง ด้านใดเพียงด้าน เดียว	ประเมินผล พัฒนาการด้านหนึ่ง ด้านใดเพียงสอง ด้าน	ประเมินผล พัฒนาการด้านหนึ่ง ด้านใดเพียงสาม ด้าน	ประเมินผล พัฒนาการครบ ทุกด้าน	ประเมินผล พัฒนาการครบทุก ด้านโดยในแต่ละ ด้านครอบคลุม องค์ประกอบย่อยๆ อย่างสมบูรณ์
--	--	--	-------------------------------------	--

2.3.3 ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ประเมินผลการ เรียนรู้ของเด็กโดย ใช้แบบทดสอบ มาตรฐาน	ประเมินผลการ เรียนรู้โดยใช้ แบบทดสอบ มาตรฐานร่วมกับ การทดสอบที่ครู สร้างขึ้น	ประเมินผลการ เรียนรู้โดยใช้การ ทดสอบด้วยรูปภาพ และการสังเกต	ประเมินผลการ เรียนรู้โดยใช้การ สังเกต และแฟ้ม สะสมผลงาน	ประเมินผลการ เรียนรู้ด้วยวิธีการที่ หลากหลาย โดยใช้ การสังเกต สัมภาษณ์ สันทนา และแฟ้มสะสม ผลงาน

2.3.4 ประเมินผลการเรียนรู้เด็กแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4	ระดับที่ 5
ประเมินผลการ เรียนรู้หลังสอนจบ บทเรียน	ประเมินผลการ เรียนรู้ก่อนสอนและ หลังสอนจบ บทเรียนอย่างเป็น ระบบ	ประเมินผลการ เรียนรู้ก่อนสอน ขณะสอนและหลัง สอนจบบทเรียน อย่างเป็นระบบ	ประเมินผลการ เรียนรู้ก่อนสอน ขณะสอนและหลัง สอนจบบทเรียน อย่างเป็นระบบ โดยบันทึกไว้เป็น ลายลักษณ์อักษร แต่ไม่ได้นำมาผลไปใช้	ประเมินผลการ เรียนรู้ก่อนสอน ขณะสอนและหลัง สอนจบบทเรียน อย่างเป็นระบบ โดย บันทึกเป็นลาย ลักษณ์อักษรและ นำผลการประเมิน ไปใช้ประโยชน์ใน การจัดกิจกรรมใน คราวต่อไป

ภาคผนวก จ. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
- แบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
กิจกรรม.....

ระดับอนุบาลปีที่ .....

ชื่อคุณครู.....โรงเรียน.....

วันที่.....เวลา.....

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	
1.นำความรู้ด้านพัฒนาการ ธรรมชาติและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยมาใช้ในการออกแบบ การสอน	.....					....
2.กำหนดสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญที่ สอดคล้อง กับความสนใจและคุณลักษณะของเด็ก		.....			.....	
3. กำหนดสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ จากง่ายไปยากหรือจากใกล้ตัวไปไกลตัวของเด็ก					.....	
4. กำหนดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น						
5. กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจหรือ ความต้องการหรือความสามารถของเด็ก						
6. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสหลาย ด้านในการทำกิจกรรม						
7. กำหนดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กเลือกทำ กิจกรรมตามความสนใจหรือความสามารถของตน						
8. กำหนดกิจกรรมที่เด็กทำได้ด้วยตนเอง						
9. กำหนดกิจกรรมที่มีการบูรณาการให้เด็กได้รับ ความรู้และพัฒนาทักษะไปพร้อมกัน						
10. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ ต่างๆ						
11. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น						
12. กำหนดกิจกรรมให้เด็กได้ริเริ่มด้วยตนเอง						
13.กำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนหรือกระตุ้น การคิดหรือการแสดงความคิดเห็นของเด็ก						

แบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
กิจกรรม.....

ระดับอนุบาลปีที่ .....

ชื่อคุณครู.....โรงเรียน.....

วันที่.....เวลา.....

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	
1. การเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ 2. การดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ 3. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรม ด้วยเทคนิคหลากหลาย 4. การจัดที่นั่งเหมาะสมกับกิจกรรม 5. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะสอนด้วยเหตุผล 6. การเอาใจใส่ผู้เรียนและอำนวยความสะดวกในการทำ กิจกรรมของผู้เรียน 7. การใช้คำถามกระตุ้นการคิดและการแสดงออกของ ผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ 8. การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม 9. การใช้สื่อการสอนอย่างคล่องแคล่วหรือมีทักษะ 10. การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมระหว่างสอน 11. การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย 12. การจัดสภาพแวดล้อมที่เด็กมีอิสระในขอบเขตในการ เล่น 13. การจัดพื้นที่ที่สะดวกและเพียงพอต่อการทำกิจกรรม 14. การจัดระบบการคมนาคมที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายไป สู่บริเวณอื่นทั้งในห้องเรียน และที่อื่นๆ 15. การจัดมุมหรือศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก 16. การจัดวางสื่อวัสดุอุปกรณ์อย่างมีระเบียบในการ พัฒนา 17. การกำหนดข้อตกลงในห้องเรียนที่ชัดเจนและ สร้างสรรค์ 18. ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างอบอุ่น เป็นมิตร 19. สื่อมีความหลากหลาย มีขนาดเหมาะสมกับวัยของ เด็กและมีปริมาณเพียงพอกับจำนวนเด็ก						

<p>20. มีความปลอดภัยสำหรับเด็ก</p> <p>21.หาได้จากทรัพยากรในชุมชนและเชื่อมโยงกับชีวิตเด็ก</p> <p>22. คู่คุณค่าสอน ใช้สอนได้หลายเรื่อง จัดกระทำหรือเล่นได้หลายรูปแบบ</p> <p>23. ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านในการเรียนรู้</p> <p>24. ค้นพบคำตอบด้วยตนเองและตรวจสอบคำตอบได้เอง</p> <p>25. ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง</p> <p>26. ประเมินผลครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน</p> <p>27. ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย</p> <p>28. ประเมินผลการเรียนรู้เด็กแต่ละคนอย่างเป็นระบบ</p>						
---	--	--	--	--	--	--

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางวัชรีย์ ร่วมคิด เกิดเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2509 ที่จังหวัดอุดรธานี จบการศึกษา
 ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาการศึกษาปฐมวัย ในโครงการจุฬาราชมนตรี
 ในปีการศึกษา 2531 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2539 และครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน จาก
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2551 ปัจจุบันรับราชการตำแหน่ง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย